

2016 YILI SEKTÖR DEĞERLENDİRME RAPORU

www.esk.gov.tr

ET VE SÜT KURUMU GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

İşçi Blokları Mah. Muhsin Yazıcıoğlu Caddesi No:51/B 06530 Yüzüncü Yıl- Çankaya / Ankara
Tel: 0312 284 36 70 Faks: 0312 286 37 02 bilgi@esk.gov.tr www.esk.gov.tr

www.esk.gov.tr

2016 YILI SEKTÖR DEĞERLENDİRME RAPORU

ET VE SÜT
KURUMU

ET VE SÜT KURUMU
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

İÇİNDEKİLER

ET VE ET ÜRÜNLERİ	5
1. DÜNYADA DURUM.....	5
1.1 Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) Hayvancılık Verileri 2010-2016.....	6
1.2 Et Üretimi	14
1.2.1 Büyükbaş Eti.....	14
1.2.2 Domuz Eti.....	15
1.2.3 Küçükbaş Eti.....	16
1.2.4 Kanatlı Eti	16
1.2.5 Balık Üretimi.....	17
1.3 Ticaret.....	18
1.3.1 Et Üretim ve Ticaret Miktarları	19
1.3.2 Büyükbaş Eti Ticareti	20
1.3.3 Küçükbaş Eti Ticareti	20
1.3.4 Kanatlı Eti Ticareti.....	21
1.3.5 Domuz Eti Ticareti	21
1.3.6 Balık ve Ürünleri Ticareti	22
1.4 Fiyatlar.....	23
1.4.1 FAO Gıda Fiyat Endeksi.....	23
1.4.2 FAO Et Fiyat Endeksi	24
1.4.3 Uluslararası Fiyatlar.....	25
1.5. Tüketim	28
1.5.1. Kişi Başı Yıllık Et Tüketimleri.....	28
2 TÜRKİYE'DE DURUM.....	29
2.1 Tarımsal Üretim Değeri	29
2.1.1 Canlı Hayvanlar Üretim Değeri.....	29
2.1.2 Hayvansal Ürün Üretim Değeri	30
2.2 Türkiye Hayvan Varlığı	31
2.2.1 Tür ve Irklara Göre Hayvan Varlığı	32

2.2.2	Hayvan Sayısındaki Değişim ve Kesilen Hayvan Sayısı	34
2.3	Türkiye Et Üretimi	34
2.3.1	Et Üretim Endeksi (2002=100)	34
2.3.2	Et Üretiminin Türlerle Göre Dağılımı	35
2.3.3	Kırmızı Et Üretiminde Dönemsellik	36
2.3.4	Balık Üretimi	36
2.4	Dış Ticaret	38
2.4.1	Canlı Hayvan İthalatı	38
2.4.2	Canlı Hayvan İhracatı	40
2.4.3	İşlenmemiş Kırmızı Et İthalatı	41
2.4.4	İşlenmemiş Kırmızı Et İhracatı	41
2.4.5	İşlenmemiş Kanatlı Eti İthalatı	42
2.4.6	İşlenmemiş Kanatlı Eti İhracatı	42
2.4.7	Balık Dış Ticareti	43
2.5	Fiyatlar	44
2.5.1	Yurtiçi Canlı Hayvan Fiyatları ve Borsa İşlem Hacimleri	45
2.5.2	Yurtiçi Dana Karkas Fiyatları ve Borsa İşlem Hacimleri	46
2.5.3	Yurtiçi Kuzu Karkas Fiyatları	48
2.5.4	Karma Yem Fiyatları	49
2.5.5	Kaba Yem Fiyatları	49
2.5.6	Et/Yem Paritesi	50
2.6	Tüketim	50
2.6.1	Kişi Başı Et Tüketimi	51
2.6.2	Kişi Başı Et Tüketim Endeksi (2011=100)	51
	SÜT VE SÜT ÜRÜNLERİ	52
3	DÜNYADA DURUM	52
3.1	Sağılan Hayvan Varlığı	52
3.2	Süt Verimi	52
3.3	2014 Yılı Türler ve Ülkeler Bazında Süt Verimi	53
3.4	Süt Üretimi	54
3.4.1	İnek Sütü	56
3.4.2	Manda sütü	56

3.4.3	Keçi sütü.....	57
3.4.4	Koyun Sütü.....	57
3.5	Dünyada Süt İşletmeleri.....	58
3.6	Süt ve Süt Ürünleri Üretimi	59
3.7	Ticaret	61
3.7.1	Süt Eşdeğeri İhracat.....	61
3.7.2	Süt Eşdeğeri İthalat.....	62
3.7.3	Süt Tozu Ticareti	62
3.7.4	Tereyağı Ticareti	63
3.7.5	Peynir Ticareti.....	63
3.8	Fiyatlar	64
3.8.1	Çiftlik Çıkışı Çiğ Süt Fiyatları.....	64
3.8.2	FAO Mandıra Fiyat Endeksi ve Süt Ürünleri Fiyatları	65
3.9	Tüketim	67
4	TÜRKİYE'DE DURUM (GÜNCEL).....	69
4.1	Sağılan Hayvan Varlığı Endeksi (2002=100).....	69
4.2	Tür ve Irklara Göre Sağılan Sığır Varlığı Endeksi (2002=100).....	69
4.3	Süt Üretim Endeksi (2002=100).....	70
4.4	Tür ve Irklara Göre Sağılan Hayvan Varlığı, Verim ve Süt Üretimi	71
4.4.1	Büyükbaş sütü üretimi.....	72
4.4.2	Küçükbaş sütü üretimi.....	72
4.5	Süt Sığırcılığı İşletmeleri.....	73
4.6	Süt Üretiminde Dönemsel Arz	74
4.7	Süt Ürünleri Üretimi.....	74
4.8	Maliyet ve Parite.....	75
4.9	Fiyatlar	76
4.9.1	Üretici ve Tüketici Süt Fiyatları	76
4.10	Dış Ticaret	77
4.10.1	Süt ve Süt Ürünleri İthalatı	77
4.10.2	Süt ve Süt Ürünleri İhracatı	78
4.11	Tüketim	79
4.11.1	Kişi Başı Süt Tüketimi.....	79

4.11.2	Hane Halkı Tüketimi.....	79
5	ET VE SÜT KURUMUNUN SEKTÖR İÇİNDEKİ YERİ	80
5.1	Kurumun Kuruluş Amacı ve Faaliyet Konuları	82
5.2	Süt Regülasyonunda ESK Dönemi.....	83
5.3	Sözleşmeli Besicilik Projesi	84
5.4	Teşkilat Yapımız	85
5.5	Kurum ve Franchise Mağazaları	86
5.6	Kombina Bilgileri.....	86
5.6.1	Kombinaların açılış yılları ve alanları.....	86
5.6.2	Kombinaların günlük kesim kapasiteleri.....	87
5.6.3	Kombinaların depolama kapasiteleri	87
5.7	Genel Alım, Üretim ve Satış Faaliyet Bilgileri	88
5.7.1	Yıllar İtibariyle Alım Faaliyetleri	88
5.7.2	Yıllar İtibariyle Ortalama Alım Fiyatları	88
5.7.3	2016 Yılı Tür Bazında Alımlar.....	89
5.7.4	2016 Yılı Canlı Kg Tavuk Alımlar	89
5.7.5	2016 Yılı İthal Besilik Sığır Alımlar	90
5.7.6	2016 Yılı İthal Kasaplık Sığır Alımları	90
5.7.7	2016 Yılı Toplam İthal Alımları.....	90
5.7.8	2016 Yılı Kurbanlık Sığır Alımları	90
5.7.9	2016 Yılı Süttozu Alımı	91
5.7.10	2016 Yılı Süttozu Satışı.....	91
5.7.11	Yıllar İtibariyle Et Üretim Faaliyetleri.....	92
5.7.12	2016 Yılı Üreticilere Yapılan Ödemeler.....	92
5.7.13	Yıllar İtibariyle Küçükbaş Et Üretimi.....	93
5.7.14	Yıllar İtibariyle Satış Faaliyetleri	94
5.7.15	2016 Yılı Satışlarımız ve Müşteri Dağılımı.....	95
5.7.16	Yıllar İtibariyle Et Ürün Çeşitlerimiz.....	96
6	ET VE SÜT KURUMUNUN YERLİ VE ULUSLARARASI RAKİPLERİYLE KARŞILAŞTIRILMASI	98
6.1	Türkiye Üretimi ile ESK Et Üretiminin Karşılaştırılması	98
6.2	Kar/Zarar Durumu.....	99

ET VE ET ÜRÜNLERİ

1. DÜNYADA DURUM

İnsanların, bedensel ve zihinsel gelişimi için gerekli olan proteinin karşılanması için bitkisel kaynaklı besin maddelerinden daha çok hayvansal kaynaklı proteine ihtiyaç duyulmaktadır. Hayvansal besinlerde protein oranının yüksek olmasının yanında mevcut proteinlerin biyolojik değeri de yüksektir. Bu yönden insan biyolojisi ve sağlığı için hayvansal ürünler son derece önemlidir. Sağlıklı bireylerden oluşan bir nesil yetiştirmenin dünya ülkeleri tarafından kabul edilen bir ilke olduğu düşünülürse, toplumların gelişiminde hayvansal ürünlerin önemi oldukça büyüktür. Hatta hayvansal gıdalar en stratejik tarımsal ürünler olarak ilk sırada yer almaktadır.

Büyükbaş hayvancılıkta 2016 yılı küresel üretim bir önceki yıla göre artmıştır. ABD, Hindistan ve Brezilyadaki hayvan sürülerinin sayı olarak genişlemesi ile Avustralya, Arjantin ve Rusya'daki üretim düşüşü dengelenmiş olacaktır. Zayıf Brezilya Reali ve pazara girişte yapılan iyileştirmeler ihracatı artırmış, böylelikle Brezilya üretimi sağlam bir geri dönüş yaşamıştır. Genişletilmiş tasfiye döneminden sonra üreticilerin hayvan sürülerini tekrar oluşturma çalışmaları Avustralya üretiminin 2016 yılında düşüş yaşamasına neden olmuştur.

Asya bölgesindeki artan talep diğer bölgelerdeki zayıf talebi dengelediğinden büyük ihracatçı ülkelerin sevkiyatları 2016 yılında önceki yıla göre % 1 artmıştır. Brezilya sevkiyatları bir önceki yıla göre düşüş gösterse de hala lider ihracatçı konumunu korumaktadır. Hindistan da ise sevkiyatlar tekrar yükselişe geçmiş hatta Avustralya'ya çok yakın seyretmiştir. Asya'daki artan talebe rağmen Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da düşük petrol fiyatının ekonomik büyümeyi baskılaması bu bölgelere olan sevkiyatları kısıtlayacaktır.

Kanatlı hayvancılıkta; global broiler tavuk üretimi bir önceki yıla göre % 1 artarak 89,7 milyon tona ulaşarak yeni bir rekor elde edecektir. Brezilya'da ihracat artışı üretim artışını da beraberinde getirecek. Kuş gribi (HPAI) ile tetiklenen ticari kısıtlamalar damızlık sürü arzını azalttığı için Çin'deki üretimde aşağı yönlü baskı görülecektir. Zorlu ekonomik ortam ve artan üretim maliyetleri nedeniyle Rusya üretimi daha yavaş bir hızda büyümeye devam edecektir.

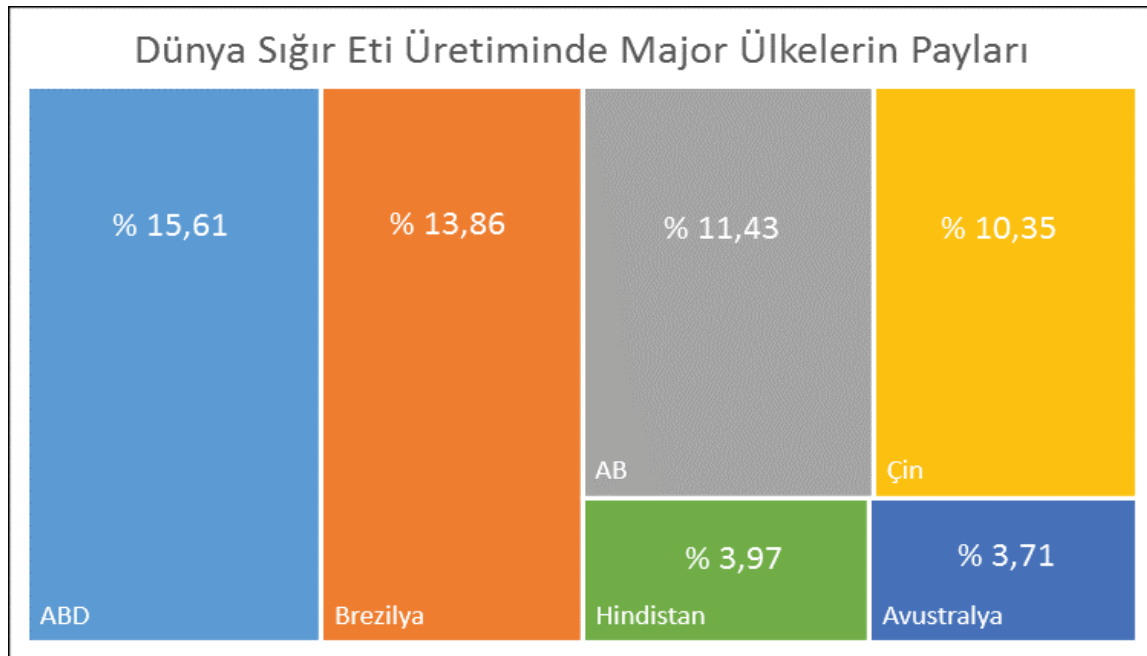
Belli başlı broiler tavuk ihracatçısı ülkeler 2016'da bir önceki yıla göre % 5'lik bir geri dönüşle 10,8 milyon ton ihracat yapmıştır. Sevkiyatların artışından zaten mevcut küresel ihracatın 3'te 2'sini gerçekleştiren Brezilya ve ABD sorumludur. Pazar erişilebilirliklerinin artması, ABD broiler

tavuklarındaki 2015 kuş gribi salgını kısıtlamalarının kısmen kaldırılması, Çin'deki güçlü talep ve güçsüz Brezilya Reali'nin devam etmesi gibi nedenler ihracatın artmasını sağlamıştır. Kaynak: USDA 2016 Hayvancılık ve Tavukçuluk Raporu

1.1 Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) Hayvancılık Verileri 2010-2016

Ülkelere Göre Sığır Eti Üretimi

SIĞIR ETİ ÜRETİMİ (1000 ton)							
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Avustralya	2.350,3	2.305,5	2.323,7	2.670,6	2.974,3	2.727,4	2.563,9
Kanada	1.609,3	1.349,6	1.308,0	1.333,5	1.328,0	1.354,3	1.370,0
Şili	210,7	191,0	197,6	206,3	245,4	221,6	212,8
AB	8.217,2	8.199,6	7.866,9	7.501,6	7.663,8	7.857,2	7.901,0
İsrail	71,7	54,8	71,0	72,6	71,7	71,6	73,3
Japonya	511,9	505,4	513,9	505,7	502,1	490,0	478,2
Güney Kore	247,0	280,0	312,0	336,0	330,0	325,5	329,8
Meksika	1.744,6	1.803,9	1.820,3	1.806,6	1.827,0	1.840,6	1.858,2
Norveç	83,5	81,7	78,0	83,7	83,0	82,5	82,5
Yeni Zelanda	643,2	625,7	616,7	637,2	635,7	685,9	674,2
Türkiye	588,7	528,5	666,1	820,6	908,5	914,1	951,1
İsviçre	142,0	143,1	143,4	142,1	142,3	141,6	137,6
ABD	11.555,6	11.486,1	11.346,2	11.345,9	10.636,9	10.342,1	10.786,7
Rusya	1.727,3	1.626,0	1.641,5	1.642,3	1.668,9	1.658,6	1.591,6
Güney Afrika	821,4	786,8	816,4	818,8	973,0	944,3	960,1
Arjantin	2.630,3	2.500,0	2.595,8	2.821,6	2.683,5	2.719,6	2.838,3
Brezilya	8 782.50	8 448.40	8 751.70	9 601.91	9 793.95	9 206.00	9 578.51
Uruguay	541,3	492,5	518,3	511,4	581,6	591,5	593,4
Çin	6.530,0	6.466,7	6.612,5	6.718,4	6.863,1	6.989,0	7.150,0
Hindistan	2.537,1	2.541,7	2.546,0	2.572,9	2.617,6	2.674,3	2.745,3
Endonezya	313,8	428,4	455,0	501,7	507,1	526,4	554,4

Ülkelere Göre Koyun Eti Üretimi

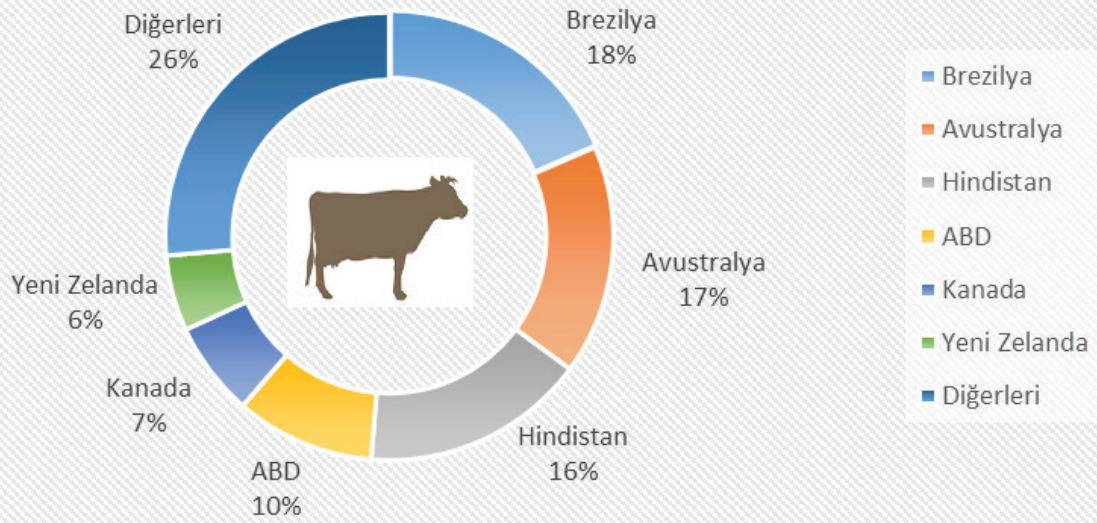
KOYUN ETİ ÜRETİMİ (1000 ton)							
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Avustralya	599,3	558,7	622,7	726,9	764,1	714,5	660,1
Kanada	15,4	15,7	15,7	17,6	18,1	16,4	15,9
Şili	16,3	17,0	15,4	14,6	13,8	13,6	13,2
AB	947,7	968,8	928,2	916,9	916,8	926,0	929,3
İsrail	10,0	14,0	11,2	12,6	12,9	12,9	12,6
Japonya	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Güney Kore	1,5	1,5	1,5	1,4	1,4	1,2	1,2
Meksika	55,0	56,5	57,7	58,0	58,3	58,0	58,7
Norveç	24,7	24,3	23,1	23,8	24,5	25,8	25,6
Yeni Zelanda	474,1	452,0	456,3	480,6	487,1	487,1	456,0
Türkiye	270,2	271,5	314,9	350,0	360,3	365,8	369,9
İsviçre	6,0	5,9	5,5	5,3	5,3	5,3	5,3
ABD	80,8	74,0	77,2	77,2	76,3	74,0	74,9
Rusya	184,6	189,0	190,0	189,6	191,7	191,6	192,4
Güney Afrika	175,8	166,3	177,9	178,4	173,9	169,2	168,7
Arjantin	55,9	56,9	58,9	58,9	60,0	60,5	61,0
Brezilya	82,4	84,0	85,0	84,7	85,5	84,9	85,2
Uruguay	31,8	32,1	33,0	32,9	34,0	33,9	33,3
Çin	3.989,3	3.931,3	4.010,2	4.081,1	4.288,0	4.400,0	4.478,8
Hindistan	778,4	767,4	757,3	749,1	743,4	735,0	728,7
Endonezya	113,8	114,4	109,8	112,7	114,1	115,9	117,8

Ülkelere Göre Kanatlı Eti Üretimi

KANATLI ETİ ÜRETİMİ (1000 ton)							
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Avustralya	977,3	1.049,2	1.086,8	1.099,7	1.140,8	1.197,7	1.238,9
Kanada	1.207,0	1.213,9	1.218,5	1.243,1	1.261,0	1.297,0	1.350,5
Şili	593,8	650,9	669,3	675,5	669,9	668,0	674,1
AB	12.120,8	12.351,2	12.682,7	12.788,7	13.258,7	13.604,9	13.934,4
İsrail	545,5	554,3	579,8	532,3	530,0	535,7	546,4
Japonya	1.415,7	1.354,4	1.459,5	1.458,1	1.494,9	1.505,8	1.493,6
Güney Kore	652,9	685,8	667,8	685,8	689,8	700,0	712,0
Meksika	2.702,0	2.786,1	2.812,3	2.825,3	2.898,9	2.970,4	3.015,6
Norveç	84,8	84,7	91,2	114,1	120,6	123,8	125,0
Yeni Zelanda	148,7	154,1	172,3	176,2	187,7	194,4	201,8
Türkiye	1.457,6	1.626,5	1.736,6	1.773,5	1.807,0	1.838,9	1.853,8
İsviçre	68,6	72,8	76,2	80,0	82,2	84,0	82,4
ABD	19.302,2	19.818,4	19.507,2	19.574,3	19.909,6	20.532,3	21.009,0
Rusya	2.846,8	3.204,2	3.624,8	3.805,2	4.031,0	4.133,4	4.252,9
Güney Afrika	1.478,6	1.492,5	1.495,6	1.504,0	1.514,1	1.524,8	1.522,1
Arjantin	1.778,8	1.902,6	1.903,0	1.921,0	1.934,2	2.011,6	2.037,2
Brezilya	12.649,30	13.168,17	13.087,31	12.645,10	12.914,43	13.523,00	13.814,02
Uruguay	69,9	86,1	85,1	44,7	55,6	62,0	66,5
Çin	16.561,0	17.088,0	18.226,0	18.265,7	17.507,0	18.180,0	18.400,0
Hindistan	2.226,2	2.267,6	2.309,2	2.358,0	2.450,8	2.545,5	2.625,3
Endonezya	1.565,6	1.694,0	1.767,6	1.872,5	1.889,0	1.935,0	2.105,4

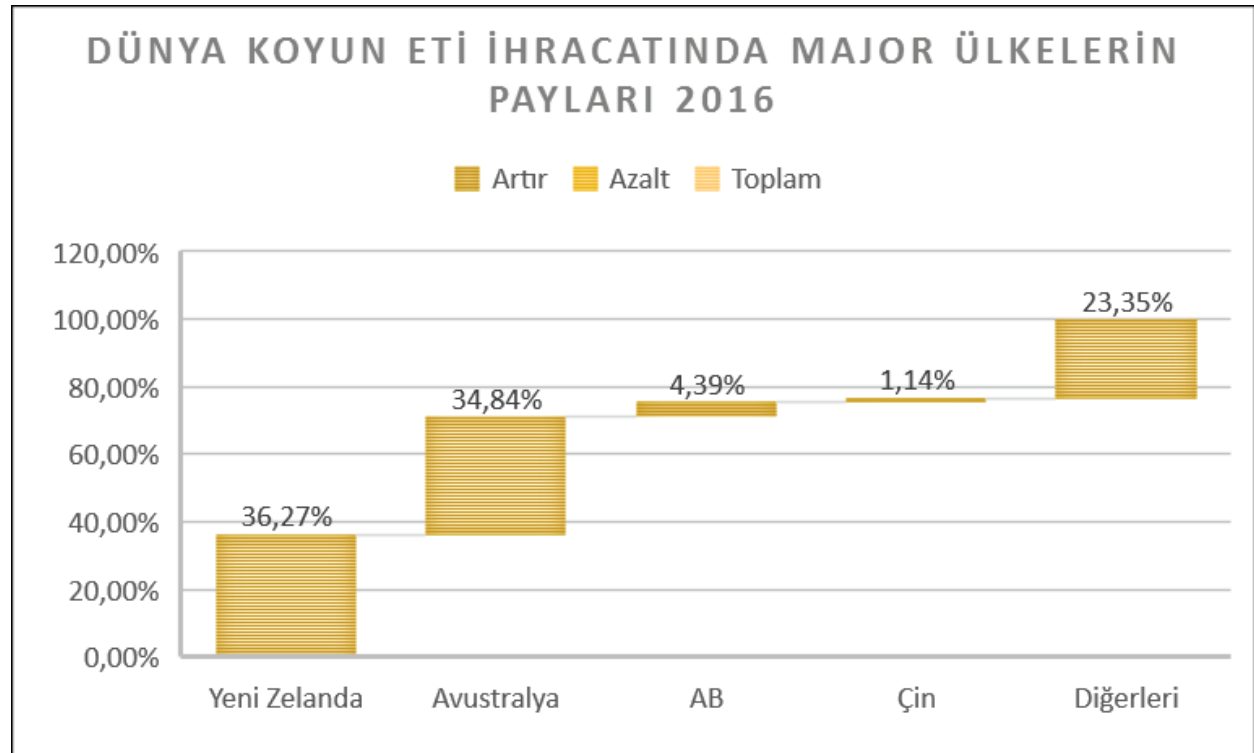
Ülkelere Göre Sığır Eti İhracatı

SİĞİR ETİ İHRACATI (1000 ton)							
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Avustralya	1.579,7	1.573,9	1.590,9	1.922,6	2.260,4	1.962,2	1.816,7
Kanada	851,3	645,2	591,7	623,6	701,8	746,8	744,4
Şili	12,9	11,3	6,9	5,7	42,1	17,8	17,5
AB	356,7	474,5	368,9	269,8	321,4	393,3	333,0
İsrail	0,2	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Japonya	0,8	0,8	1,2	1,3	1,3	1,6	1,6
Güney Kore	3,2	3,9	2,9	5,7	4,7	6,0	5,8
Meksika	330,8	493,9	455,7	331,7	392,9	432,2	411,9
Norveç	0,7	0,9	0,6	0,8	1,8	1,0	1,1
Yeni Zelanda	526,6	509,7	505,9	546,3	553,9	609,0	598,4
Türkiye	10,2	13,1	18,9	20,5	20,6	17,1	22,1
İsviçre	0,6	0,5	0,6	0,6	0,6	0,7	0,7
ABD	1.043,9	1.264,1	1.113,6	1.175,6	1.168,0	1.027,2	1.098,7
Rusya	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Güney Afrika	10,7	25,9	19,8	23,0	196,9	194,7	186,5
Arjantin	309,9	250,8	185,1	202,9	209,0	220,0	250,0
Brezilya	1.708,2	1.461,2	1.654,4	1.988,3	2.051,7	2.099,0	2.019,0
Uruguay	331,1	300,3	342,0	332,7	368,5	365,8	365,1
Çin	64,4	66,3	62,7	61,8	45,0	41,4	85,0
Hindistan	897,9	1.209,9	1.345,9	1.746,7	1.933,3	1.720,6	1.771,6
Endonezya	0,6	0,9	1,3	0,5	1,3	0,8	0,7

Dünya Sığır Eti İhracatında Major Ülkelerin Payları
2016

Ülkelere Göre Koyun Eti İhracatı

KOYUN ETİ İHRACATI (1000 ton)							
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Avustralya	373,4	352,6	395,7	496,4	546,4	512,3	448,8
Kanada	0,3	0,4	0,2	0,2	0,3	0,2	0,3
Şili	6,9	6,5	4,9	6,0	6,2	5,2	4,7
AB	22,3	36,8	51,4	70,1	68,4	56,8	56,6
İsrail	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Japonya	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Güney Kore	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Meksika	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1
Norveç	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
Yeni Zelanda	464,8	416,2	384,3	487,1	483,0	471,1	467,2
Türkiye	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1
İsviçre	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
ABD	13,7	14,5	11,2	17,4	17,4	18,9	18,9
Rusya	1,0	0,5	1,0	2,0	29,8	13,4	13,4
Güney Afrika	0,4	0,3	0,3	1,3	2,9	1,8	1,7
Arjantin	8,2	6,1	3,0	1,6	3,3	2,8	3,6
Brezilya	0,0	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,5
Uruguay	15,5	12,9	14,6	19,7	17,2	11,8	11,1
Çin	92,3	39,3	16,2	0,7	15,0	13,0	14,7
Hindistan	18,7	13,5	14,3	22,4	25,4	24,5	12,8
Endonezya	0,1	1,3	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0

Ülkelere Göre Kanatlı Eti İhracatı

KANATLI ETİ İHRACATI (1000 ton)							
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Avustralya	29,6	37,5	37,4	38,4	45,5	53,5	54,7
Kanada	181,2	206,0	200,0	219,4	197,4	174,2	172,8
Şili	104,5	117,1	124,7	118,0	116,6	140,9	139,7
AB	1.149,6	1.289,7	1.313,4	1.299,6	1.349,7	1.396,9	1.406,3
İsrail	10,2	12,4	8,8	8,5	8,2	8,6	8,7
Japonya	10,7	4,2	7,1	8,9	10,8	8,7	9,0
Güney Kore	23,0	27,0	29,8	33,6	21,2	27,9	27,9
Meksika	10,6	13,8	4,3	3,9	7,4	4,5	4,5
Norveç	1,7	1,3	0,8	0,8	3,9	3,1	3,1
Türkiye	144,0	242,6	312,0	375,4	420,4	364,1	363,2
İsviçre	0,3	0,9	3,5	4,1	4,6	4,3	4,0
ABD	3.332,5	3.480,9	3.661,4	3.675,9	3.676,8	3.110,7	3.262,7
Rusya	19,3	30,0	25,5	41,2	102,8	97,2	125,0
Güney Afrika	18,3	11,4	10,6	25,2	71,6	82,8	76,9
Arjantin	221,4	270,6	337,0	366,0	324,0	222,3	224,5
Brezilya	3.787,4	3.890,9	3.910,7	3.874,3	4.029,2	4.228,8	4.162,5
Uruguay	8,5	12,8	16,6	13,2	15,6	14,4	17,4
Çin	361,0	461,0	473,0	461,0	464,0	422,2	397,0
Hindistan	4,4	10,6	5,8	6,2	9,1	8,5	8,3

Ülkelere Göre Sığır Eti İthalatı

SIĞIR ETİ İTHALATI (1000 ton)							
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Avustralya	10,4	14,2	13,3	10,7	12,5	12,5	12,5
Kanada	220,8	267,9	278,7	269,8	277,4	286,6	281,6
Şili	176,3	167,3	172,3	227,6	224,3	180,0	194,5
AB	321,2	286,7	274,7	303,8	307,5	303,9	315,1
İsrail	128,9	157,7	141,9	159,0	160,6	162,6	165,0
Japonya	730,0	736,9	721,7	764,4	739,0	740,0	724,9
Güney Kore	347,2	373,6	319,9	327,2	345,7	358,0	362,8
Meksika	210,7	186,5	152,1	163,6	206,1	179,4	170,7
Norveç	8,0	7,9	9,1	8,7	8,7	8,3	8,3
Yeni Zelanda	4,8	7,9	6,0	8,8	12,7	16,7	16,7
Türkiye	37,7	119,3	136,4	50,3	13,9	29,1	28,9
İsviçre	28,7	31,0	27,4	35,1	35,5	33,9	37,3
ABD	1.704,3	1.551,1	1.584,3	1.532,7	1.859,9	2.106,2	1.853,3
Rusya	998,0	1.153,0	1.250,0	1.008,5	913,9	826,2	670,0
Güney Afrika	36,7	70,2	46,4	44,4	69,7	81,6	75,9
Arjantin	4,0	4,0	7,0	7,0	7,0	7,0	7,0
Brezilya	33,4	38,0	48,5	45,5	48,8	65,6	68,0
Uruguay	0,2	0,2	0,2	1,3	2,8	1,7	1,7
Çin	44,0	39,5	92,9	377,0	390,8	556,6	565,0
Hindistan	2,5	3,2	3,8	4,2	3,6	4,3	4,3
Endonezya	276,5	176,5	136,9	147,2	183,2	189,0	249,8

Ülkelere Göre Koyun Eti İthalatı

KOYUN ETİ İTHALATI (1000 ton)							
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Kanada	21,7	21,0	17,8	19,6	17,2	17,0	19,4
Şili	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
AB	239,8	222,3	190,5	199,9	188,0	189,9	186,0
İsrail	3,7	1,7	4,3	3,2	3,8	4,1	4,6
Japonya	31,6	31,9	27,5	18,2	20,4	22,0	22,0
Güney Kore	4,2	5,0	5,2	5,2	7,2	7,8	8,0
Meksika	18,0	14,0	8,3	17,0	16,8	16,0	16,0
Norveç	1,3	1,5	2,7	3,2	2,4	2,0	2,0
Yeni Zelanda	3,9	3,0	3,1	3,8	4,2	5,5	5,5
Türkiye	4,4	23,9	7,2	2,3	1,2	1,1	1,1
İsviçre	6,1	6,3	6,3	6,2	6,5	7,3	7,3
ABD	75,3	73,5	69,9	78,5	80,3	93,4	86,9
Rusya	9,3	4,1	13,7	14,8	14,6	7,2	7,4
Güney Afrika	9,0	7,3	5,4	6,3	17,8	22,6	25,0
Arjantin	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Brezilya	8,2	6,5	7,2	9,9	10,0	8,1	8,0
Uruguay	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Çin	57,0	82,7	123,9	258,7	282,9	250,0	224,5
Hindistan	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0	0,1
Endonezya	0,8	1,0	1,2	1,4	1,9	2,0	2,2

Ülkelere Göre Kanatlı Eti İthalatı

KANATLI ETİ İTHALATI (1000 ton)							
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Avustralya	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kanada	239,2	234,3	237,2	256,0	256,2	279,1	261,2
Şili	71,5	81,2	78,7	83,0	93,8	103,8	104,7
AB	795,9	830,7	841,2	791,8	815,6	827,9	853,3
İsrail	1,4	1,7	1,9	1,9	2,0	1,7	1,7
Japonya	420,3	471,8	425,3	414,2	475,2	481,7	488,0
Güney Kore	116,7	145,4	143,6	146,5	154,4	140,4	143,8
Meksika	603,9	631,8	675,7	737,3	776,7	832,3	860,6
Norveç	1,0	1,2	2,8	2,6	1,9	2,3	2,5
Yeni Zelanda	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Türkiye	1,2	1,5	1,6	1,1	1,0	1,3	1,3
İsviçre	56,0	56,9	57,8	56,6	59,4	57,9	59,0
ABD	59,9	56,7	68,0	65,3	66,2	76,7	69,9
Rusya	688,5	493,0	574,6	533,7	444,9	263,1	139,1
Güney Afrika	266,2	350,6	404,9	390,4	393,8	452,2	496,4
Arjantin	23,3	15,8	13,0	13,0	11,0	10,0	10,0
Brezilya	1,1	2,2	2,2	3,4	3,0	3,0	3,0
Uruguay	1,7	2,5	3,2	4,2	4,9	5,6	4,6
Çin	543,0	421,8	522,5	584,0	469,0	408,0	400,0
Hindistan	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Endonezya	0,9	0,7	0,5	1,3	2,6	2,5	2,7

Ülkelere Göre Sığır Eti Tüketimi

SIĞIR ETİ TÜKETİMİ (kg/kişi)							
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Avustralya	25,3	23,3	22,4	23,7	23,6	22,8	21,9
Kanada	20,2	19,7	19,8	19,5	18,0	17,4	17,5
Şili	15,4	14,1	14,6	17,1	16,9	15,0	15,0
AB	11,4	11,1	10,8	10,5	10,6	10,8	10,9
İsrail	18,9	19,6	19,3	20,7	20,4	20,2	20,3
Japonya	6,8	6,8	6,8	6,8	6,8	6,7	6,7
Güney Kore	8,4	8,8	8,9	9,2	9,4	9,6	9,5
Meksika	9,6	8,7	8,7	9,3	9,2	8,8	8,8
Yeni Zelanda	19,4	19,7	18,4	15,7	14,7	14,5	14,2
Türkiye	6,1	6,0	7,3	7,8	8,1	8,3	8,4
ABD	27,6	26,5	26,3	25,8	24,8	24,7	25,0
Rusya	13,3	13,5	14,1	12,9	12,6	12,1	11,0
Güney Afrika	11,5	11,1	11,2	11,0	11,0	10,7	10,8
Arjantin	39,5	37,9	40,2	43,2	40,4	40,4	41,4
Brezilya	25,1	24,5	24,7	26,2	26,5	24,2	25,5
Uruguay	43,6	39,8	36,4	37,0	44,2	46,4	46,7
Çin	3,4	3,3	3,4	3,6	3,7	3,8	3,9
Hindistan	0,9	0,7	0,7	0,5	0,4	0,5	0,5
Endonezya	1,7	1,7	1,7	1,8	1,9	1,9	2,2

Ülkelere Göre Koyun Eti Tüketimi

KOYUN ETİ TÜKETİMİ (kg/kişi)							
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Avustralya	9,0	8,0	8,7	8,7	8,1	7,4	7,7
Kanada	1,0	0,9	0,8	0,9	0,9	0,8	0,8
Şili	0,5	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4
AB	2,0	2,0	1,9	1,8	1,8	1,8	1,8
İsrail	1,6	1,8	1,8	1,8	1,9	1,8	1,8
Japonya	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,2	0,2
Güney Kore	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2
Meksika	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Yeni Zelanda	2,7	7,8	7,6	6,0	2,4	4,4	2,4
Türkiye	3,3	3,5	3,8	4,1	4,1	4,1	4,1
ABD	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Rusya	1,2	1,2	1,2	1,2	1,1	1,1	1,1
Güney Afrika	3,1	2,9	3,0	3,0	3,1	3,1	3,1
Arjantin	1,0	1,1	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
Brezilya	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Uruguay	4,3	5,0	4,8	3,4	4,4	5,7	5,7
Çin	2,6	2,6	2,7	2,8	2,9	3,0	3,0
Hindistan	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Endonezya	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4

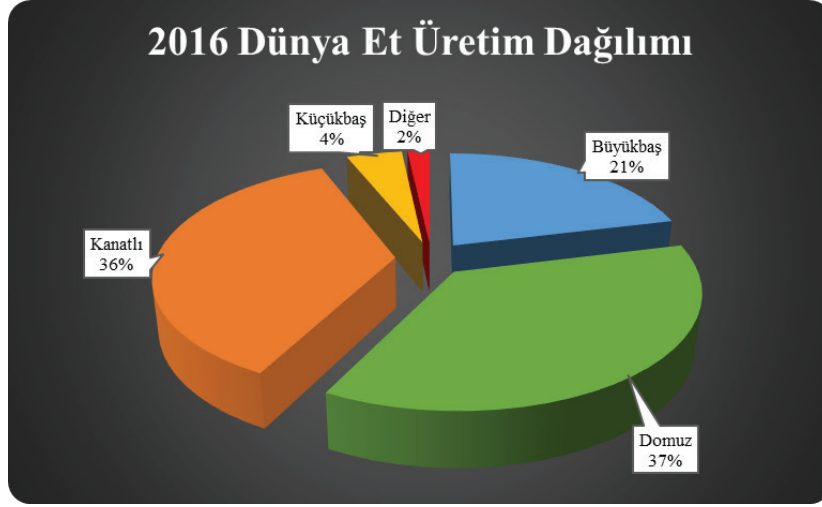
Ülkelere Göre Kanatlı Eti Tüketimi

KANATLI ETİ TÜKETİMİ (kg/kişi)							
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Avustralya	37,6	39,5	40,3	40,1	40,8	42,0	42,9
Kanada	32,9	31,8	31,5	31,9	32,7	34,2	34,8
Şili	29,0	31,5	31,5	32,1	32,1	30,9	31,0
AB	20,6	20,8	21,3	21,4	22,2	22,7	23,3
İsrail	63,6	63,2	65,5	59,2	58,0	57,7	57,9
Japonya	12,7	12,3	13,1	13,1	13,5	13,6	13,8
Güney Kore	13,4	14,3	13,9	14,1	14,5	14,2	14,4
Meksika	24,4	24,9	25,1	25,3	25,7	26,3	26,5
Yeni Zelanda	30,0	30,8	34,2	34,7	36,7	37,8	38,9
Türkiye	16,0	16,6	16,8	16,2	15,8	16,5	16,5
ABD	45,4	46,4	44,4	44,2	44,9	47,6	48,5
Rusya	21,6	22,5	25,6	26,4	26,8	26,4	26,2
Güney Afrika	29,4	30,9	31,5	30,8	29,9	30,6	31,1
Arjantin	33,7	34,8	33,0	32,4	33,2	36,5	36,6
Brezilya	39,3	40,7	39,9	37,8	38,0	39,4	40,5
Uruguay	16,4	19,7	18,6	9,2	11,5	13,6	13,7
Çin	11,0	11,1	11,9	11,9	11,3	11,6	11,7
Hindistan	1,6	1,6	1,6	1,6	1,7	1,7	1,7
Endonezya	5,7	6,1	6,3	6,6	6,5	6,6	7,1

Ülkelere Göre Domuz Eti Tüketimi

DOMUZ ETİ TÜKETİMİ (kg/kişi)							
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Avustralya	20,2	19,6	20,5	20,0	20,0	20,3	20,3
Kanada	17,2	16,7	17,4	16,3	16,1	15,7	16,0
Şili	17,7	18,6	19,5	19,6	17,9	17,5	17,6
AB	32,5	32,3	31,6	31,2	32,3	33,0	33,0
İsrail	2,0	1,9	2,0	1,6	1,6	1,6	1,6
Japonya	14,5	14,7	14,8	14,6	14,7	15,0	14,9
Güney Kore	24,5	23,6	22,8	25,6	26,4	28,4	28,4
Meksika	10,8	10,3	10,9	11,4	11,4	11,5	11,6
Yeni Zelanda	14,8	15,8	16,2	16,1	16,6	18,1	18,0
Türkiye	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
ABD	21,8	20,8	20,8	21,4	21,1	22,7	22,9
Rusya	18,6	19,3	19,6	20,1	18,9	18,3	19,1
Güney Afrika	3,5	3,6	3,7	3,5	3,2	3,4	3,4
Arjantin	6,3	6,5	6,6	7,8	8,0	8,2	8,3
Brezilya	10,6	11,3	11,3	11,2	11,7	11,2	12,0
Uruguay	8,4	10,0	11,7	13,1	13,4	14,3	14,4
Çin	29,7	28,9	30,3	31,5	32,5	31,6	31,3
Hindistan	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Endonezya	2,2	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,4

1.2 Et Üretimi

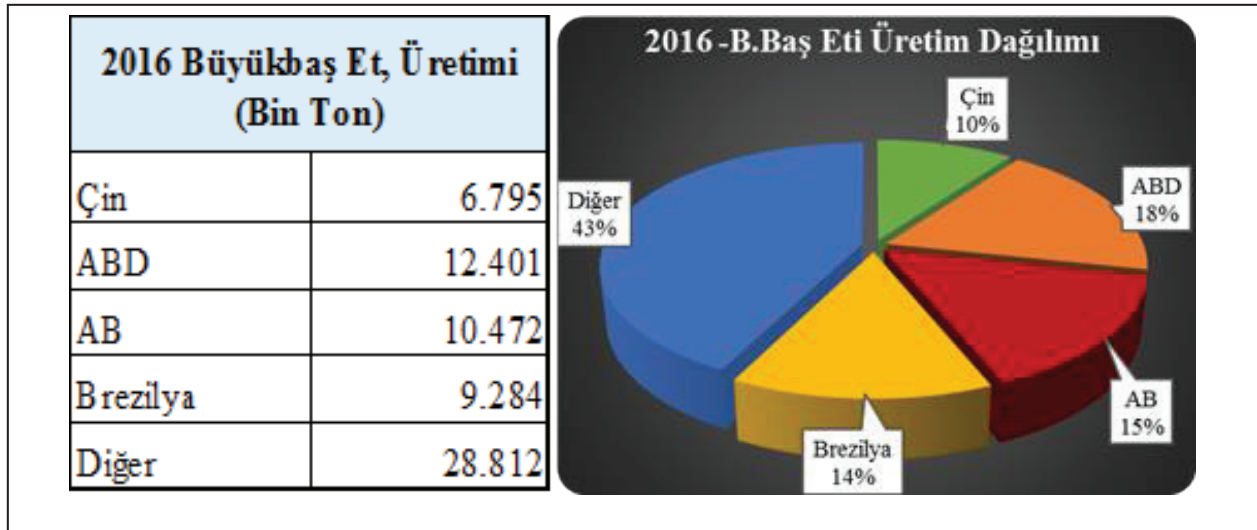
2016 yılı dünya toplam et üretimi 319,8 milyon ton olarak tahmin edilmektedir.

Toplam et üretiminde; en büyük payı % 37 ile domuz eti (116,5 milyon ton) alırken, kanatlı eti % 36 (115,8 milyon ton), büyükbaş eti % 21 (67,8 milyon ton), küçükbaş eti % 4 (14,1 milyon ton) paya sahiptir.

Toplam kırmızı et üretiminde; en büyük payı % 59 ile domuz eti alırken, büyükbaş eti % 34, küçükbaş eti % 7 paya sahiptir.

1.2.1 Büyükbaş Eti

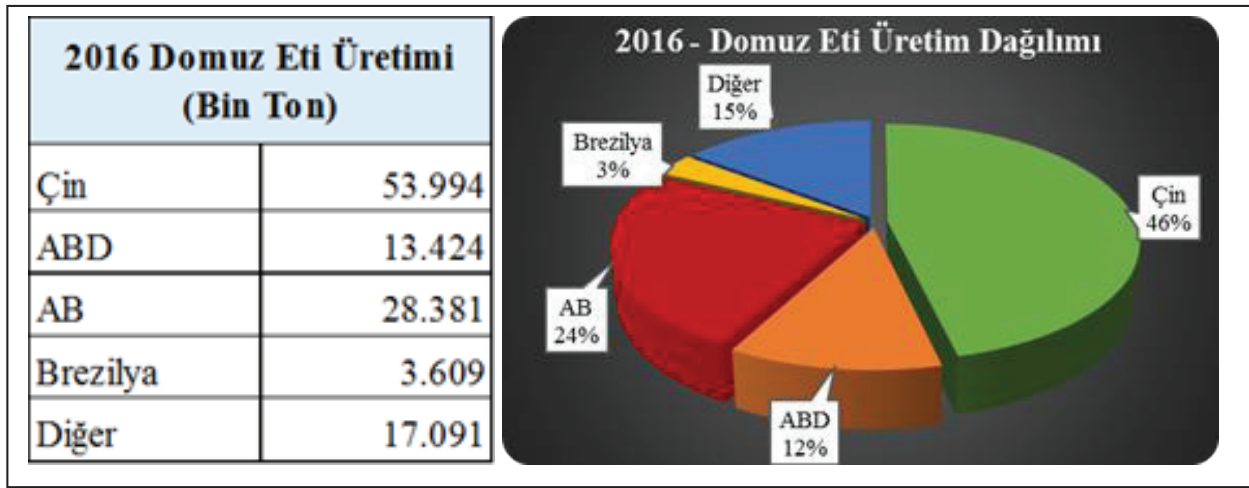
2016 yılında dünya büyükbaş eti (sığır ve manda) üretimi 67,8 milyon tondur. Dünya üretiminin % 57'si ABD, Brezilya, AB ve Çin tarafından gerçekleştirilmektedir.

Latin Amerika ve Karayipler’de El Nino kasırgasının neden olduğu karışık hava koşulları bölgenin bir kısmına alışılmışın dışında kuraklık getirirken diğer kısımlara ise aşırı yağış ve sel getirdi. Brezilya yılın ilk yarısında geniş çaplı kuraklık yaşadı; bu durum meraları olumsuz etkiledi ve yem fiyatlarını arttırdı. Yine de iç talep azalmış olsa da uluslararası talep, üreticileri sürülerini büyötmeye teşvik etti. Sonuç olarak Brezilya’nın büyükbaş et üretimi 2016 yılı sonunda % 1,5 düşerek 9,3 milyon tona geriledi.

1.2.2 Domuz Eti

FAO verilerine göre, 2016 yılında dünya domuz eti üretimi 116,5 milyon tondur. Dünya üretiminin % 85’i Çin, AB, ABD ve Brezilya tarafından gerçekleştirilmiştir.

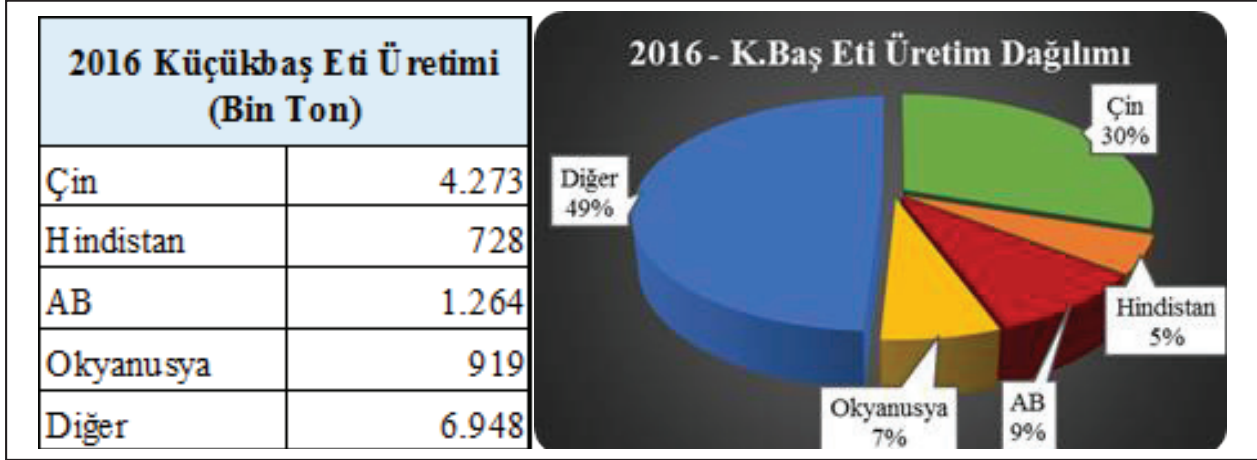

Çin’de düşük karlılık ve çevresel düzenlemelerin etkisiyle besiciler damızlık dişi domuzların mevcudunu azalttılar; üretim bir önceki yıla göre % 2,5 düştü. ABD PED salgınına rağmen hızlı toparlandı. Uluslararası talebin artması Brezilya ve Kanada’da üretimi ivmelendirdi. AB’de domuz eti üretiminde önemli bir değişiklik olmadı.

1.2.3 Küçükbaş Eti

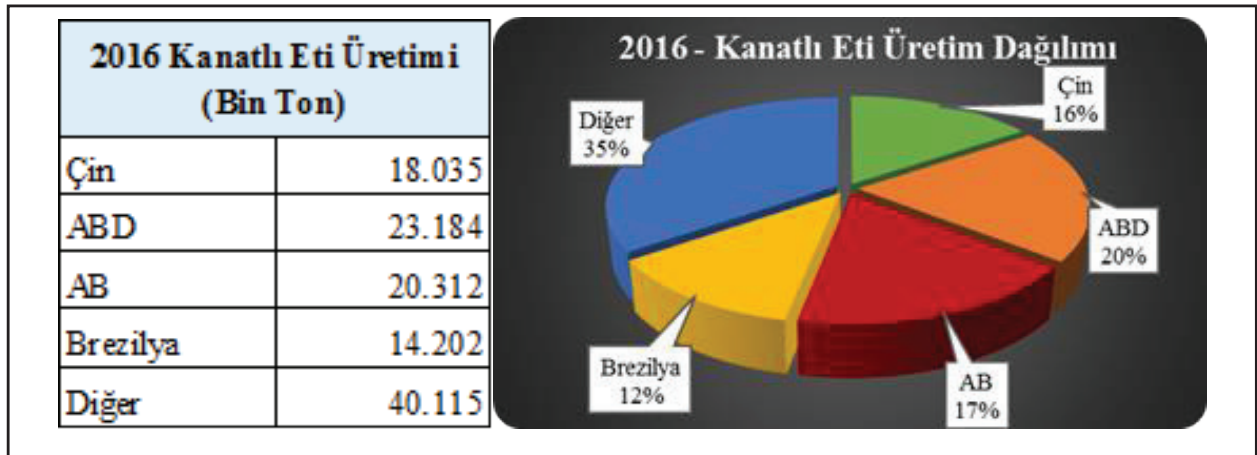
2016 yılında dünya küçükbaş eti üretimi yaklaşık 14,1 milyon tondur. Dünya üretiminin % 51'ini Çin, Hindistan, Okyanusya ve AB karşılamaktadır.

Mera koşullarının genel olarak tatmin edici ve uygun olması üretimi arttıran önemli bir etmen oldu. AB'de sürülerin büyümesi ile 2016 yılında küçükbaş eti üretimi artmıştır. Bu arada Okyanusya'da kuraklık besicileri sürülerini küçültmeye zorladı.

1.2.4 Kanatlı Eti

2016 yılında dünya kanatlı eti üretimi 115,8 milyon tondur. Dünya üretiminin % 65'ini ABD, Çin, AB ve Brezilya karşılamaktadır. 2016 yılı dünya üretiminde % 1 oranında bir artış gerçekleşmiştir.

Artan tüketici talebi ve uygun yem maliyetleri ABD, Brezilya ve AB’de kanatlı etinde üretim artışına zemin hazırlamıştır. Diğer yandan Çin’de iç tüketimin zayıflaması üretimi de vurdu. Türkiye ve Rusya’da ise karlılığın azalması ve ihracat imkânlarının daralması sonucunda endüstriyel genişlemede büyüme yaşanmadı.

1.2.5 Balık Üretimi

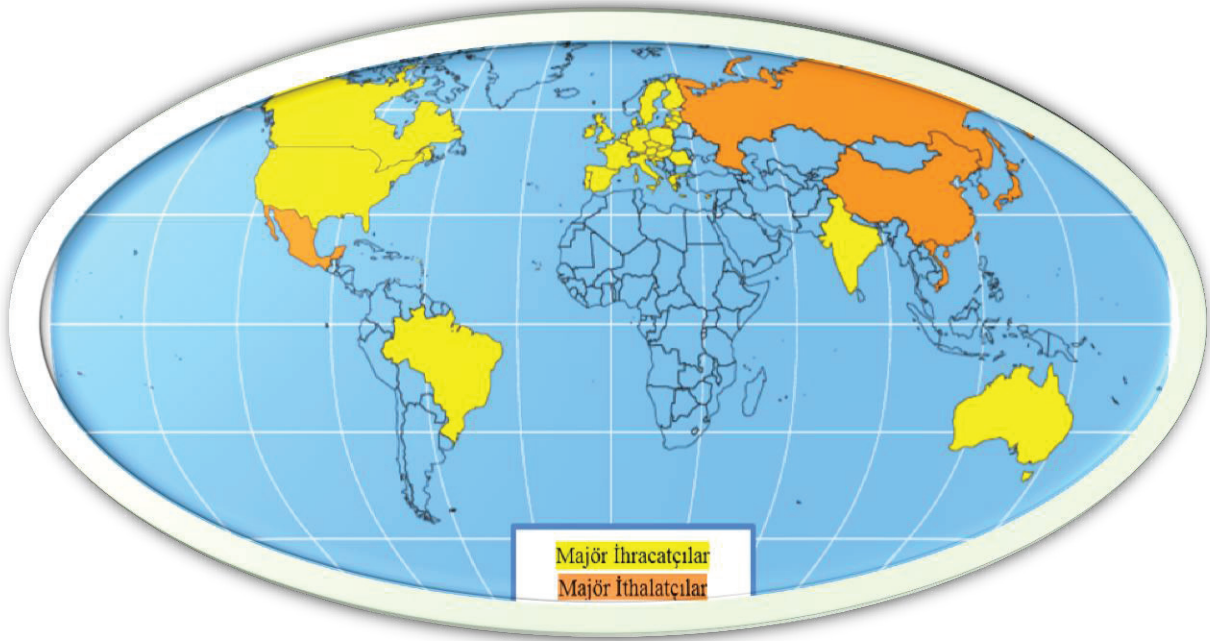
2014 yılında dünya balık üretimi bir önceki yıla göre % 2,6 artarak 167 milyon tona ulaşmıştır. Kültür balıkçılığının üretimdeki payı son yıllarda sürekli olarak artmış, 2014 yılında % 44,1’e yükselmiştir.

Çin, 2014 dünya balık üretiminin % 38’ini karşılamıştır. Üretimin % 74’ü kültür balıdır.

Ülkeler	Av Balığı Üretimi			Kültür Balığı Üretimi			Toplam			
	2013	2014	Av Balığı Payı %	2013	2014	Kültür Balığı Payı %	2013	2014	Yıllık Değişim %	2014-Ülke Payı %
Çin	17,4	18,3	28,5	43,9	45,8	71,5	61,3	64,1	4,6	38,3
Hindistan	4,6	4,7	49,0	4,6	4,9	51,0	9,2	9,6	4,3	5,7
Endonezya	6	6,4	59,8	4	4,3	40,2	10	10,7	7,0	6,4
Amerika	5,1	5	92,6	0,4	0,4	7,4	5,5	5,4	-1,8	3,2
AB	5	5,5	80,9	1,2	1,3	19,1	6,2	6,8	9,7	4,1
Diğer	54,6	53,5	75,8	16,2	17,1	24,2	70,8	70,6	-0,3	42,2
Dünya	92,7	93,4	55,9	70,3	73,8	44,1	163	167,2	2,6	100

Kaynak: FAO Food Outlook, canlı ağırlık eşdeğeri

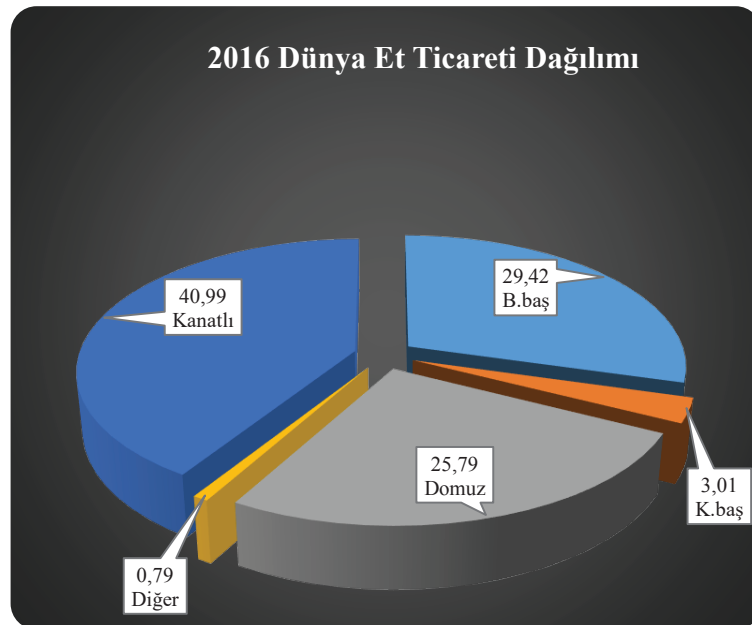

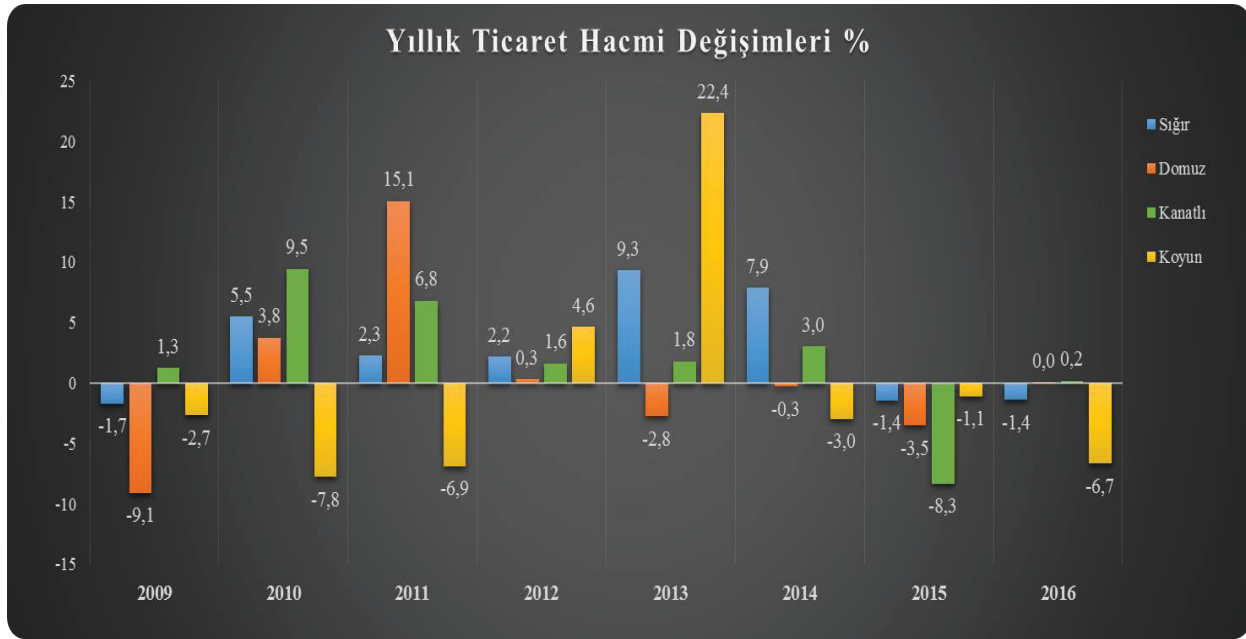

1.3 Ticaret

2016 yılında dünya et ticaret hacmi, bir önceki yıla göre % 2,1 artarak 31,1 milyon ton seviyesine yükselmiştir.

Toplam et ticaretinin % 41'ini (12,7 milyon ton) kanatlı eti oluştururken, domuz eti % 25,7 (8,0 milyon ton), büyükbaş eti % 29,5 (9,1 milyon ton) ve küçükbaş eti % 3 (0,9 milyon ton) paya sahip olmuştur.

Kaynak: OECD-FAO

1.3.1 Et Üretim ve Ticaret Miktarları

FAO (Milyon Ton)		2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Toplam et	Üretim	282,1	283,9	290,8	297,1	304,1	308,3	315,3	319,2	319,8
	Ticaret	24,6	25,4	26,5	28,8	29,7	30,9	31,6	29,7	31,1
	Ticaret/Üretim %	8,7	8,9	9,1	9,7	9,8	10,0	10,0	9,3	9,7
Büyükbaş eti	Üretim	64,9	65,7	65	66,6	67,4	67,8	68,3	67,5	67,7
	Ticaret	6,8	7,4	7,6	8	8,1	9,0	9,3	9,7	9,1
	Ticaret/Üretim %	10,5	11,3	11,7	12	12	13,3	13,7	14,3	13,4
Küçükbaş eti	Üretim	14,2	12,9	13	13,8	13,4	13,9	14,0	14,0	14,1
	Ticaret	0,9	0,8	0,8	0,7	0,8	1,0	1,0	1,0	0,9
	Ticaret/Üretim %	6,3	6,2	6,2	5,1	6	7,0	6,9	7,0	6,4
Domuz eti	Üretim	103,9	106,1	109,2	108,8	112,7	114,5	116,1	118,8	116,4
	Ticaret	6,1	5,8	6,1	7,1	7,5	7,4	7,5	7,0	8,0
	Ticaret/Üretim %	5,9	5,5	5,6	6,5	6,7	6,5	6,5	5,9	6,9
Kanatlı eti	Üretim	93,7	93,7	98,1	102,3	104,9	106,4	107,6	112,1	115,8
	Ticaret	10,5	11,1	11,6	12,7	13,1	13,2	13,5	12,6	12,7
	Ticaret/Üretim %	11,2	11,8	11,8	12,4	12,5	12,4	12,5	11,2	11,0

Kaynak: FAO Food Outlook

2016 yılında, ticarete konu olan et miktarının üretimdeki payı bir önceki yıla göre artarak toplamda % 9,7 olarak gerçekleşmiştir. 2016 yılında üretilen büyükbaş etinin % 13,4'ü, küçükbaş etinin % 6,4'ü, domuz etinin % 6,9'u ve kanatlı etinin % 11,0'i ticarete konu olmuştur.

Balık Üretimi ve Ticareti

FAO (Milyon Ton)	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Üretim	148,5	156,2	158	162,9	164,3	168,6
Ticaret	56,7	57,4	58,1	58,8	59,5	59,8
Ticaret/Üretim %	38,2	36,7	36,8	36,1	36,2	35,5

Kaynak: FAO Food Outlook

Not: Veriler canlı ağırlık eşdeğeridir.

Dünya balık üretimi 2015 yılında 2010 yılına göre % 13,54 artış gösterirken, ticaretteki artış oranı % 5,47'dir. 2015 yılında üretimin % 35,5'i ticarete konu olmuştur.

1.3.2 Büyükbaş Eti Ticareti

FAO Ekim 2016 Gıda Görünüm raporu verilerine göre;

B.Baş Eü (Bin Ton)	İthalat - 2016				B.Baş Eü (Bin Ton)	İhracat - 2016			
	Sıra	Ülke	Hacim	Payı %		Sıra	Ülke	Hacim	Payı %
	1	Çin	1.399	15,8%		1	Brezilya	1.830	20,0%
	2	ABD	1.215	13,8%		2	Hindistan	1.655	18,1%
	3	Japonya	689	7,8%		3	Avustralya	1.430	15,6%
	4	Rusya	470	5,3%		4	ABD	1.108	12,1%
	Diğer		5.055	57,3%		Diğer		3.126	34,2%
	Dünya Toplam		8.828	100,0%		Dünya Toplam		9.149	100,0%

2016 yılında Brezilya, Paraguay, Kanada, ABD, Meksika ve AB'de ihracat önemli derecede artış göstermiştir. Büyükbaş ithalatçı ülkelerinin sayısı 2016 yılında artmıştır. Çin, Kore, Vietnam, Şili, İran ve AB'de önemli derecede ithalat artışı gerçekleşmiştir.

1.3.3 Küçükbaş Eti Ticareti

FAO Ekim 2016 Gıda Görünüm raporu verilerine göre;

K.Baş Eti (Bin Ton)	İthalat - 2016				K.Baş Eti (Bin Ton)	İhracat - 2016			
	Sıra	Ülke	Hacim	Payı %		Sıra	Ülke	Hacim	Payı %
	1	Çin	218	23,1%		1	Avustralya	434	46,3%
	2	AB	169	17,9%		2	Yeni Zelanda	380	40,6%
	3	ABD	109	11,6%		3	Hindistan	21	2,2%
	4	S.Arabistan	57	6,1%		4	AB	17	1,8%
	Diğer		389	41,3%		Diğer		85	9,1%
	Dünya Toplam		942	100,0%		Dünya Toplam		937	100,0%

2016 yılında ihracatın yaklaşık % 87'sini Avustralya ve Yeni Zelanda karşılamış, bir önceki yıla göre Çin'in dünya ithalatındaki payı % 28,3 ten % 23,1'e düşmüştür.

1.3.4 Kanatlı Eti Ticareti

FAO Ekim 2016 Gıda Görünüm raporu verilerine göre;

Kanatlı Eti (Bin Ton)	İthalat - 2016				Kanatlı Eti (Bin Ton)	İhracat - 2016			
	Sıra	Ülke	Hacim	Payı %		Sıra	Ülke	Hacim	Payı %
	1	Çin	1.441	11,5%		1	Brezilya	4.552	35,7%
	2	Japonya	1.215	9,7%		2	ABD	3.595	28,2%
	3	S.Arabistan	986	7,9%		3	AB	1.432	11,2%
	4	AB	903	7,2%		4	Tayland	923	7,2%
	Diğer		8.005	63,8%		Diğer		2.247	17,6%
	Dünya Toplam		12.550	100,0%		Dünya Toplam		12.749	100,0%

Kanatlı eti ticareti 2016'da % 0,7 düşmüştür. Uluslararası talebin yüksek olması 2016 yılında kanatlı fiyatlarının yükselmesine sebep olmuştur. Ekonomik durumun gelişmesi ve iç tüketimin artması Güney Afrika, Japonya ve Irak gibi bazı pazarlarda ithalatın teşvikinde önemli faktörler olmuştur. Aynı faktörler Avrupa Birliği, Filipinler, Birleşik Arap Emirlikleri, Çin, Meksika, Şili ve Suudi Arabistan'ın ithalatını artırmıştır. Brezilya'nın ihracat hacmi % 6,5 oranında artarak 4,6 milyon tona yükselmiştir. Uluslararası kanatlı et talebinin artması en çok Brezilya'ya yarayacaktır. İhracatın ise yaklaşık % 75'ini Brezilya, ABD ve AB karşılamıştır.

1.3.5 Domuz Eti Ticareti

FAO Ekim 2016 Gıda Görünüm raporu verilerine göre;

Domuz Eti (Bin Ton)	İthalat - 2016				Domuz Eti (Bin Ton)	İhracat - 2016			
	Sıra	Ülke	Hacim	Payı %		Sıra	Ülke	Hacim	Payı %
	1	Çin	1.948	24,9%		1	AB	2.957	36,9%
	2	Japonya	1.390	17,8%		2	ABD	2.203	27,5%
	3	Meksika	870	11,1%		3	Kanada	1.281	16,0%
	4	ABD	622	8,0%		4	Brezilya	870	10,8%
	Diğer		2.991	38,2%		Diğer		712	8,9%
	Dünya Toplam		7.821	100,0%		Dünya Toplam		8.023	100,0%

2016 yılında Avrupa Birliği, ABD ve Kanada, dünya ihracatının yaklaşık % 80'ini karşılamıştır.

1.3.6 Balık ve Ürünleri Ticareti

Balık ve Ürünleri (Milyar \$)	İthalat - 2016				Balık ve Ürünleri (Milyar \$)	İhracat - 2016			
	Sıra	Ülke	Değer	Payı %		Sıra	Ülke	Değer	Payı %
	1	AB	47,7	37,8%		1	AB	29,6	22,3%
	2	Amerika	25	19,8%		2	Çin	21,2	16,0%
	3	Çin	13,6	10,8%		3	Norveç	9,9	7,5%
	4	Japonya	13,3	10,5%		4	Hindistan	4,6	3,5%
	Diğer		26,7	21,1%		Diğer		67,3	50,8%
	Dünya Toplam		126,3	100,0%		Dünya Toplam		132,6	100,0%

Not: Veriler balık unu ve balık yağını da içermektedir. AB ülkelerinin kendi içindeki ticaret dâhildir.

Dünya balık ve balık ürünleri ihracatı 2016 yılında % 1 düşüş ile 132,6 milyar dolar olmuştur. İhracatta en büyük pay % 22 ile AB ülkelerine aittir, Çin % 16 pay ile ikinci sıradadır. 2016 yılında Norveç'in dünya ihracatındaki payı bir önceki yıla göre % 6,9'dan % 7,5'a yükselmiş, Hindistan'ın payı % 3,8'den % 3,5'e düşmüştür.

En büyük ithalatçı ve ihracatçı olan AB ülkelerinin dünya ithalatındaki payı % 37,8 ile 47,7 milyar doların, ihracatındaki değeri 29 milyar doların üzerindedir.

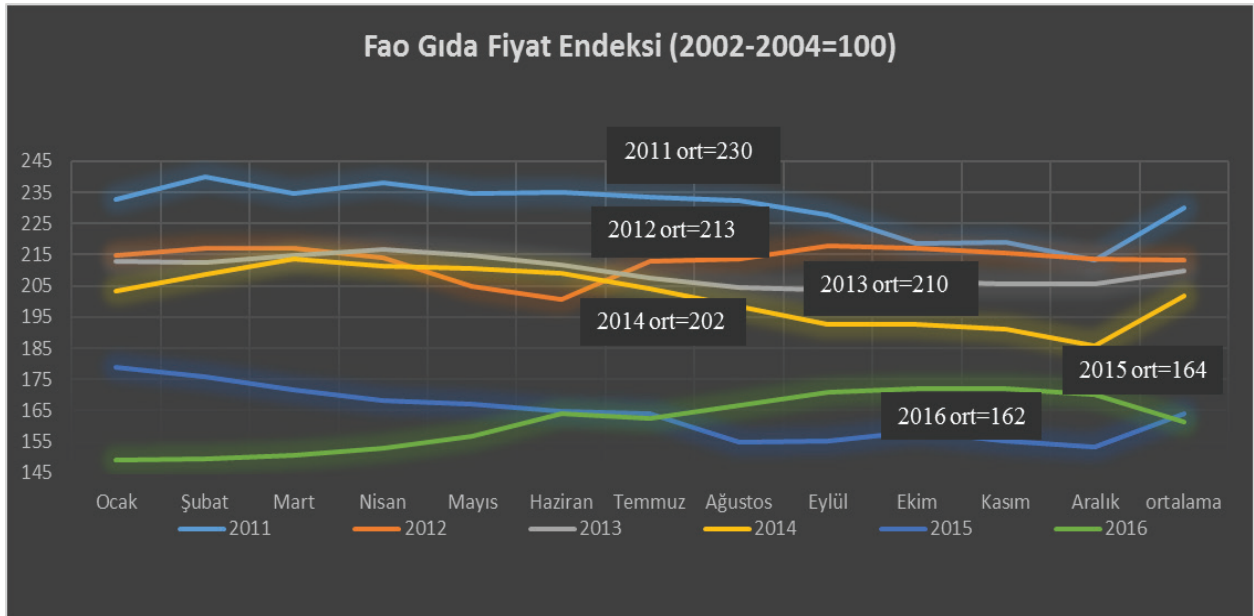
1.4 Fiyatlar

1.4.1 FAO Gıda Fiyat Endeksi

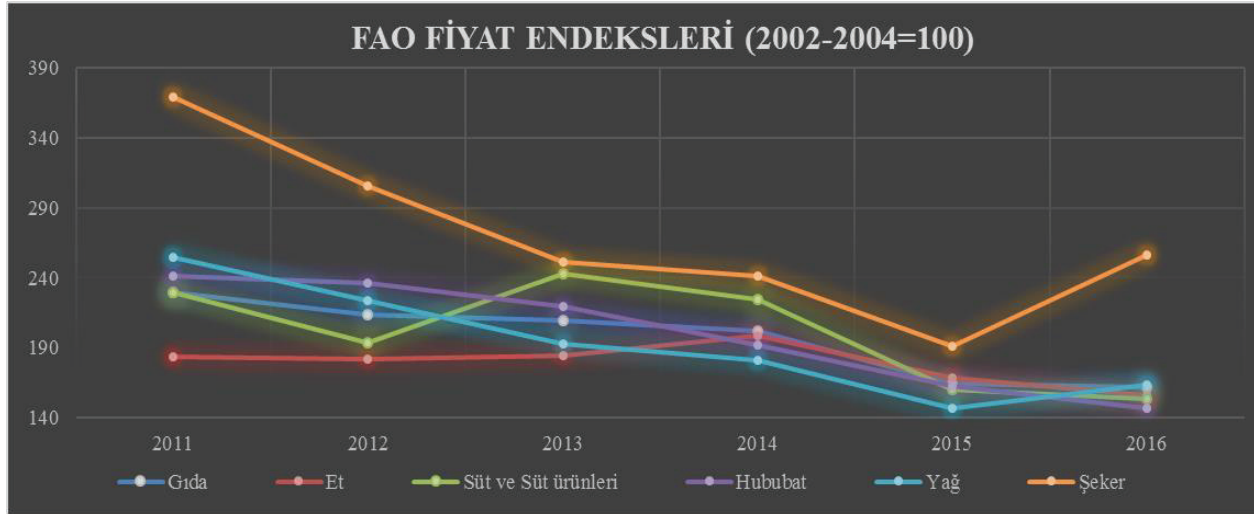
FAO gıda fiyat endeksinde göre; 2016 yılı genelinde endeks bir önceki yıla göre % 1,5 düşerek 161,6 puana gerilemiştir, üst üste beşinci yılda düşüş yaşamıştır. 2016'da şeker ve bitkisel yağ fiyatları önemli oranda yükselirken tahıl, et ve süt pazarlarındaki düşen fiyatlar endeksi 2015 yılı ortalamasının altında tutmuştur.

FAO Yıllık Ortalama Fiyat Endeksleri						
Tarih	Gıda	Et	Süt ve Süt ürünleri	Hububat	Yağ	Şeker
2009	160,3	141,3	148,6	170,2	152,8	257,3
2010	188	158,3	206,6	179,2	197,4	302
2011	229,9	183,3	229,5	240,9	254,5	368,9
2012	213,3	182	193,6	236,1	223,9	305,7
2013	209,8	184,1	242,7	219,2	193	251
2014	201,8	198,3	224,1	191,9	181,1	241,2
2015	164,0	168,1	160,3	162,4	147,0	190,7
2016	161,5	156,2	153,8	146,9	163,8	256,0
2016-2015 % değişim	-1,5	-7,1	-4,1	-9,6	11,4	34,2
2016-2011 % değişim	-29,8	-14,8	-33,0	-39,0	-35,6	-30,6

FAO gıda fiyat endeksi, uluslararası gıda emtia fiyatlarına ilişkin değişimleri aylık olarak ölçen bir endekstir. 5 emtia grubuna (et, mandıra, şeker, hububat ve yağ) dâhil toplam 73 gıda maddesi fiyatının, ticaretteki paylarına göre ağırlıklandırılmasıyla oluşturulmuştur. Hesaplamalarda 2002-2004 yılları arasındaki ihracat verileri temel alınmaktadır. Endeks hesaplamalarında 2002-2004 yılları ortalama fiyatları 100 alınarak değişimler aylık olarak izlenmektedir. Son 2 aya ilişkin veriler tahmini değerler olup, revize edilebilmektedir.

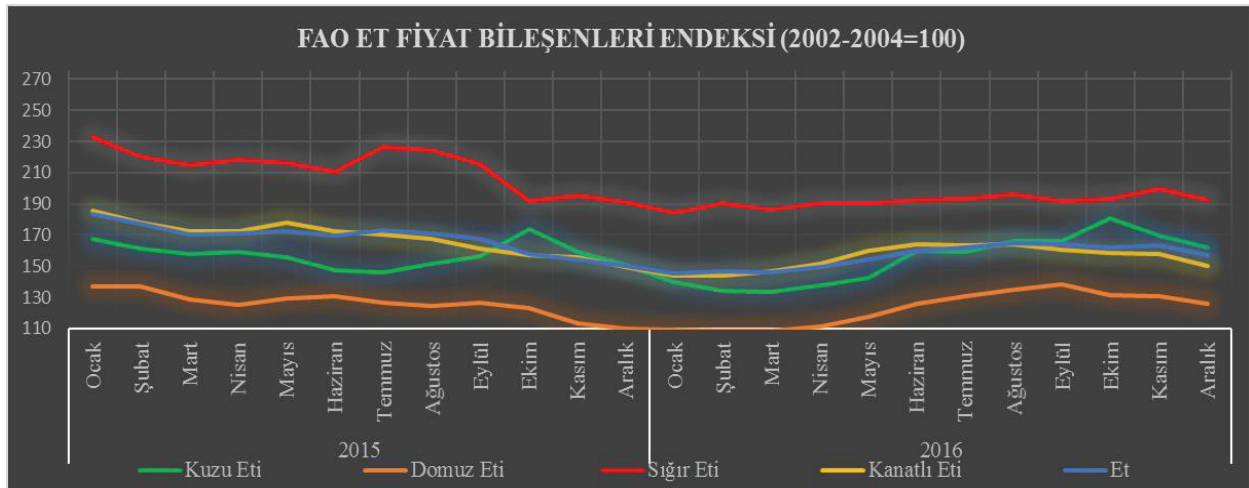

2015-2016 döneminde en fazla fiyat artışı % 34 ile şeker fiyatlarında görülmüştür. Bu durum, Brezilya (dünyanın en büyük şeker üreticisi), Hindistan ve Tayland'daki arz artışından kaynaklanmıştır.

Bitkisel yağda; ABD, Brezilya ve Arjantin'de biyodizel sektörünün alımının artması ihtimali ve Arjantin'deki hava durumu endişeleri soya yağı fiyatlarını; düşük küresel stok seviyeleri ve uzun süreli sıkı arz ise palmye yağı fiyatlarını arttırmıştır.

1.4.2 FAO Et Fiyat Endeksi

FAO Et Fiyatları Endeksi; 13 kanatlı, 7 büyükbaş hayvan, 6 domuz ve 1 küçükbaş hayvan ürününün ihracat fiyatlarının, 2002-2004 döneminde gerçekleşen ihracat paylarına göre ağırlıklandırılmasıyla elde edilmektedir.

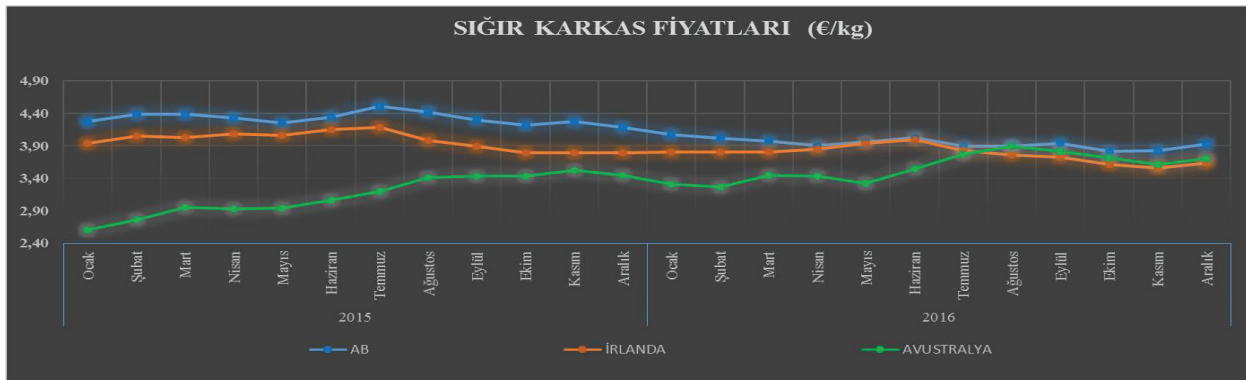
FAO gıda fiyat endeksinde göre; 2016 et fiyat endeksi yıllık bazda % 7 düşmüştür. En büyük düşüşü % 10 ile büyükbaş eti ve % 8 ile kanatlı eti yaşamıştır.

2016 yılının ilk 3 ayında ortalama olarak 146 puan gibi düşük bir seviyede kaldıktan sonra FAO Et Fiyat Endeksi Nisan-Eylül arasında 17.7 puan (%12,1) artarak 163,5 puana ulaşmıştır.

Ocak ayından Eylül ayına kadar olan dönemde endeks küçükbaş eti, kanatlı eti ve domuz eti uluslararası fiyatlarındaki artışla desteklenmiş; bu üçünün ortalama artışı % 18,7 iken büyükbaş etindeki artış % 4,3'de kalmıştır. AB'deki domuz eti arzının ve Okyanusya'daki koyun eti arzının sınırlı olması bu ürünlerin fiyatlarını yükseltmiş, diğer yandan özellikle Asya'daki yoğun uluslararası talep kanatlı eti fiyatlarını yükseltmiştir. Bu arada ABD sığır eti üretimindeki toparlanma dışa bağımlılığı azaltmıştır.

1.4.3 Uluslararası Fiyatlar

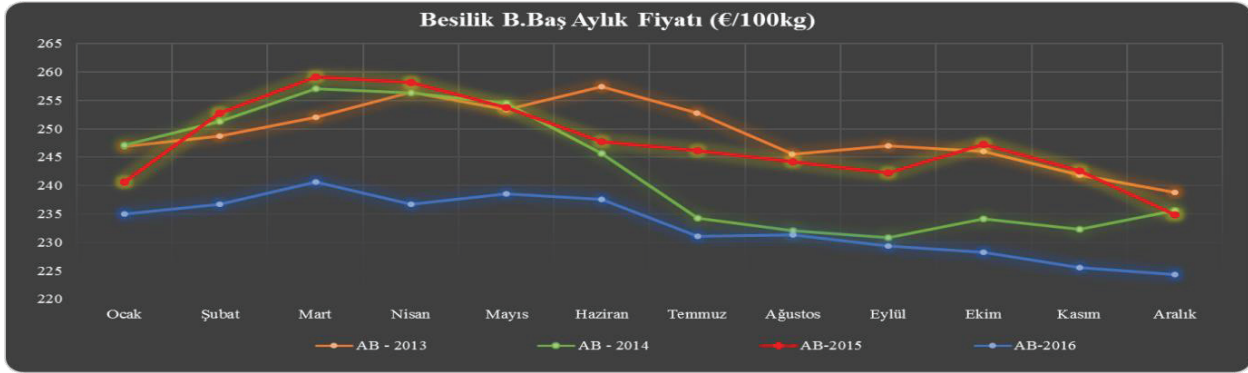
USDA, BoardBia ve Avrupa Komisyonu verilerine göre; 2016 yılında AB sığır karkas (R3) fiyatları bir önceki yıla göre % 8,8 düşerek ortalama 3,94 €/kg olmuştur. Amerika Birleşik Devletleri için sığır karkas (R3) fiyatı ise 2016 yılında bir önceki yılın ortalamasına göre % 18 düşerek 3,83 €/kg seviyesinde gerçekleşmiştir. Avustralya için ortalama fiyat yaklaşık % 14 oranında artarak 3,57 €/kg olurken Brezilya fiyatlarında yaşanan % 1,2 oranındaki azalma ile ortalama fiyatları 2,38 € seviyesine düşürmüştür.

Kaynak: USDA, BordBia, orta kalite, orta yağlı kısırlaştırılmış erkek sığır

Avrupa Komisyonu raporuna göre, 6-12 ay arası ve 300 kg altında besilik buzağının 2016 yılı ortalama fiyatı, 2015 yılı ortalamasına göre % 5,9 düşmüş ve 2,33 € olarak gerçekleşmiştir.

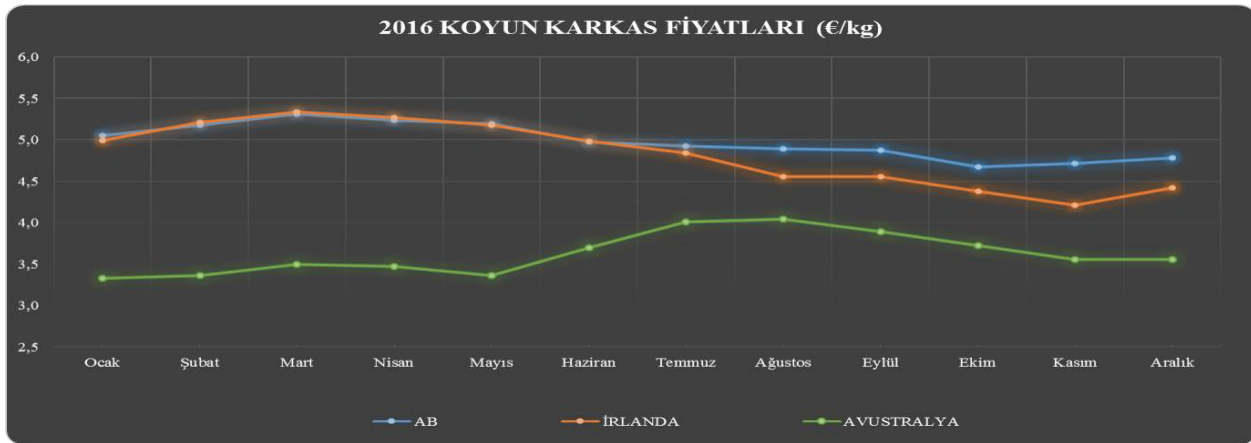
2016 yılında fiyatlar önceki yıllar düzeyinden oldukça aşağı inmiştir. Temmuz ayında 2015 yılı seviyesine paralel giderken Eylül ayında ciddi şekilde düşüşler gerçekleşmiş olup Aralık ayında son 4 yılın en düşük seviyelerine gerilemiştir.

Kaynak: Avrupa Komisyonu

Kaynak: USDA, BoardBia, orta kalite, orta yağlı kısırlaştırılmış erkek sığır

2016 yılında koyun karkas fiyatları Avrupa Birliği ülkelerinde ortalama 5,13 €/kg ile bir yıl öncesinin yaklaşık % 0,49 üzerinde kalmıştır. Avustralya koyun karkas ortalaması ise 3,67 € ile bir önceki yıla göre % 3,91 yükselmiştir.

Kaynak: USDA, BoardBia

Yıllık Ortalama Karkas Et ve Besilik Canlı Hayvan Fiyatları

	2013 ort.		2014 ort.		2015 ort.		2016 ort.	
Besilik Canlı B.Baş	€/kg	TL/kg	€/kg	TL/kg	€/kg	TL/kg	€/kg	TL/kg
AB	2,49	6,30	2,42	7,05	2,47	7,60	2,33	7,98
YILLIK DEĞİŞİM	-2,73 %	6,31 %	-2,71 %	11,91 %	2,16 %	7,73 %	-5,93 %	-0,56 %
TÜRKİYE	3,57	9,04	3,69	10,74	4,27	13,10	4,27	14,62
YILLIK DEĞİŞİM	-9,92 %	-1,54 %	3,31 %	18,84 %	18,80 %	25,27 %	-4,26 %	1,20 %
Sığır Karkas (R3)	€/kg	TL/kg	€/kg	TL/kg	€/kg	TL/kg		
AB	4,27	10,81	4,00	11,65	4,32	13,25	3,93	13,48
YILLIK DEĞİŞİM	6,48 %	16,38 %	-6,29 %	7,79 %	7,90 %	13,78 %	-8,94 %	-3,74 %
TÜRKİYE	6,09	15,40	6,21	18,07	7,38	22,67	6,98	23,93
YILLIK DEĞİŞİM	-3,52 %	5,45 %	2,00 %	17,33 %	18,94 %	25,43 %	-6,52 %	-1,19 %
BREZİLYA	2,16	5,47	2,44	7,11	2,41	7,38	2,39	8,19
YILLIK DEĞİŞİM	-5,68 %	3,09 %	12,99 %	29,97 %	-1,44 %	3,93 %	-0,63 %	5,04 %
ABD	3,32	8,40	4,08	11,87	4,68	14,38	3,82	13,11
YILLIK DEĞİŞİM	-0,60 %	8,64 %	22,82 %	41,28 %	14,88 %	21,15 %	-18,39 %	-13,74 %
AVUSTRALYA	2,31	5,85	2,29	6,66	3,14	9,65	3,58	12,26
YILLIK DEĞİŞİM	-12,17 %	-4,00 %	-0,98 %	13,90 %	37,49 %	44,98 %	13,74 %	20,23 %
Koyun Karkas	€/kg	TL/kg	€/kg	TL/kg	€/kg	TL/kg		
AB	4,89	12,39	5,11	14,86	5,13	15,75	4,98	17,09
YILLIK DEĞİŞİM	-2,30 %	6,78 %	4,33 %	20,01 %	0,49 %	5,97 %	-2,87 %	2,68 %
TÜRKİYE	7,04	17,82	6,79	19,78	7,24	22,22	8,12	27,83
YILLIK DEĞİŞİM	-9,73 %	-1,34 %	-3,54 %	10,95 %	6,54 %	12,35 %	-2,18 %	3,41 %
İRLANDA	4,58	11,59	4,75	13,83	4,83	14,84	4,82	16,53
YILLIK DEĞİŞİM	-0,65 %	8,58 %	3,74 %	19,34 %	1,73 %	7,27 %	-0,27 %	5,42 %
YENİ ZELANDA	3,13	7,92	3,55	10,34	3,54	10,87	3,35	11,49
YILLIK DEĞİŞİM	-13,54 %	-5,50 %	13,47 %	30,52 %	-0,34 %	5,09 %	-5,29 %	0,12 %
AVUSTRALYA	3,11	7,87	3,53	10,29	3,67	11,27	3,63	12,44
YILLIK DEĞİŞİM	-9,06 %	-0,61 %	13,60 %	30,68 %	3,91 %	9,58 %	-1,14 %	4,50 %
Ortalama Kur €/TL	2,53084		2,91120		3,06991		3,42833	

Kaynak: USDA, BordBia, orta kalite, orta yağlı kısırlaştırılmış erkek sığır

1.5 Tüketim

1.5.1 Kişi Başı Yıllık Et Tüketimleri

Ülkelere göre sığır eti tüketimi

OECD – FAO 2016 verilerine göre kişi başı tüketim miktarları (kg/kişi);

Ülke	Sığır Eti	Domuz Eti	Kanatlı Eti	Koyun Eti	Toplam
Avustralya	21,9	20,3	42,9	7,7	92,8
ABD	25,0	22,9	48,5	0,4	96,8
İsrail	20,3	1,6	57,9	1,8	81,6
Arjantin	41,4	8,3	36,6	1,2	87,5
Uruguay	46,7	14,4	13,7	5,7	80,5
Brezilya	25,5	12,0	40,5	0,4	78,4
Şili	15,0	17,6	31,0	0,4	64,0
Y.Zelanda	14,2	18,0	38,9	2,4	73,5
Kanada	17,5	16,0	34,8	0,8	69,1
AB-28	10,9	33,0	23,3	1,8	69,0
Rusya	11,0	19,1	26,2	1,1	57,4
S.Arabistan	3,9	0,2	41,2	5,5	50,8
Çin	3,9	31,3	11,7	3,0	49,9
Ukrayna	6,7	14,0	23,5	0,4	44,6
Türkiye	8,4	0,0	16,5	4,1	29,0
İran	3,0	0,0	23,5	3,3	29,8
Mısır	10,0	0,0	9,3	1,3	20,6
Hindistan	0,5	0,2	1,7	0,5	2,9
Dünya	6,5	12,4	13,7	1,7	34,3

OECD-FAO verilerine göre 2016 yılında dünya kişi başı et tüketim miktarı 34,3 kg/kişi olup Türkiye tüketimi 29,0 kg/kişidir.

Sığır eti tüketiminde Uruguay 46,7 kg/kişi ve sonrasında Arjantin 41,4 kg/kişi ile açık ara liderdir. Domuz eti tüketiminde Çin ve AB ülkeleri başı çekmektedir. Yıllık kişi bazında en çok kanatlı etini 57,9 kg ile İsrail tüketmektedir. Türkiye koyun eti tüketiminde 4,1 kg/kişi ile önde gelen ülkeler arasındadır.

2. TÜRKİYE'DE DURUM

2.1 Tarımsal Üretim Değeri

2011-2016 döneminde bitkisel ürün üretim değerinde artış % 34, hayvansal ürün üretim değerindeki artış % 46 olarak gerçekleşmiştir.

2016 yılında toplam hayvansal üretim değeri, tarımsal üretim değerinden % 56 pay alarak 152 milyar 32 milyon TL olmuştur. Bu değer, 89 milyar 865 milyon TL olan canlı hayvanlar üretim değeri ile 62 milyar 167 milyon TL olan hayvansal ürünler üretim değeri toplamından oluşmaktadır.

Milyon TL	BİTKİSEL ÜRÜN			HAYVANSAL ÜRÜN		
	Üretim Değeri	Pazarlanan Değer	Pazarlanan Değerin Payı (%)	Üretim Değeri	Pazarlanan Değer	Pazarlanan Değerin Payı (%)
2011	88.979	74.167	83	42.572	34.116	80
2012	87.899	73.360	83	49.322	39.223	80
2013	92.653	76.644	83	40.459	30.846	76
2014	98.123	81.742	83	44.332	33.741	76
2015	120.152	100.364	84	55.671	43.099	77
*2016	118.969	99.492	84	62.167	48.886	79

Not: Hayvansal ürünlere ilişkin veriler ile bunlara ait üretici birim fiyatlarının ağırlıklandırılmasıyla elde edilmektedir.
Kaynak: TÜİK *2016 yılı verileri geçicidir.

2.1.1 Canlı Hayvanlar Üretim Değeri

Canlı hayvan üretim değerlerinde en yüksek değer kalemi % 69,2 pay ile büyükbaş hayvanlar olurken, yine hayvansal ürünler kategorisindeki et, süt ve deri üretim değerlerinde büyükbaş hayvan ürünleri % 88,8 paya sahiptir.

2011 yılından itibaren canlı hayvan üretim değeri % 50 artmıştır. En önemli artış % 52 ile büyükbaş hayvanlarda gerçekleşmiş olup, küçükbaş hayvanlarda artış % 41 olmuştur.

Canlı Hayvanlar	2011		2012		2013		2014		2015		2016	2011-16 Değişim %	
	Değer (000.000 TL)	Pay (%)	Değer (000.000 TL)	Pay (%)	Değer (000.000 TL)	Pay (%)	Değer (000.000 TL)	Pay (%)	Değer (000.000 TL)	Pay (%)	Değer (000.000 TL)		Pay (%)
Koyun	12.488	20,8	13.228	20,8	13.460	23,3	13.892	22,2	15.250	20,9	17.174	19,1	38
Kıl keçisi	3.028	5,0	3.484	5,5	3.801	6,6	3.956	6,3	4.229	5,8	4.702	5,2	55
Tiftik keçisi	51	0,1	52	0,1	56	0,1	60	0,1	71	0,1	86	0,1	70
Siğır	40.959	68,2	42.875	67,5	36.395	63,1	40.311	64,5	48.936	66,9	62.228	69,2	52
Manda	241	0,4	282	0,4	257	0,4	301	0,4	365	0,5	489	0,5	103
At	167	0,3	141	0,2	140	0,2	122	0,2	122	0,2	128	0,1	- 23
Katır	59	0,1	58	0,1	66	0,1	54	0,1	65	0,1	57	0,1	- 3
Eşek	91	0,2	75	0,1	79	0,1	67	0,1	66	0,1	67	0,1	- 27
Deve	4	0,0	5	0,0	7	0,0	5	0,0	6	0,0	6	0,0	56
Tavuk	2.834	4,7	3.168	5,0	3.254	5,6	3.524	5,7	3.790	5,2	4.679	5,2	65
Hindi	120	0,2	140	0,2	158	0,3	167	0,3	159	0,2	195	0,2	62
Ördek	8	0,0	8	0,0	9	0,0	9	0,1	9	0,0	10	0,0	22
Kaz	27	0,0	30	0,0	33	0,1	39	0,0	36	0,0	44	0,0	64
TOPLAM	60.077		63.547		57.716		62.512		73.102		89.865		50

Kaynak: TÜİK

2.1.2 Hayvansal Ürün Üretim Değeri

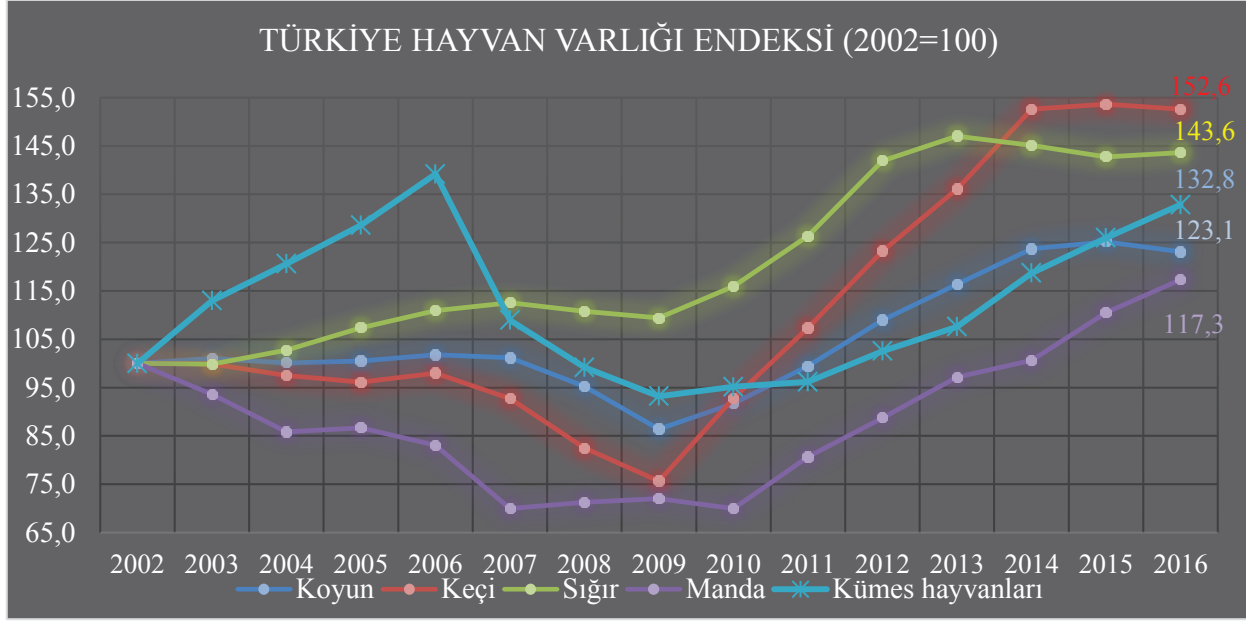
2011-2016 döneminde hayvansal ürün üretim değeri (kanatlı eti hariç) % 46 artış göstererek 62 milyar TL'ye ulaşmıştır. Aynı dönemde etin üretim değeri % 100 artarken sütün üretim değeri % 76 artmıştır. 2016 yılı toplam hayvansal ürün değerinde et (kanatlı eti hariç) 29 milyar TL ile % 47, süt 24 milyar TL ile % 39,1 paya sahiptir.

Hayvansal Ürünler	2011		2012		2013		2014		2015		2016 *	
	Değer (000.000TL)	Payı (%)	Değer (000.000TL)	Payı (%)	Değer (000.000TL)	Payı (%)	Değer (000.000TL)	Payı (%)	Değer (000.000TL)	Payı (%)	Değer (000.000TL)	Payı (%)
TOPLAM	42.572		49.322		40.459		44.332		55.671		62.167	
Süt	13.768	32,3	17.039	34,5	18.284	45,2	20.162	35,6	23.650	42,5	24.319	39,1
Koyun sütü	1.245		1.480		1.761		1.937		2.318		2.540	
Kıl keçisi sütü	464		572		672		741		857		1.043	
Tiftik keçisi sütü	-	-	0	-	-	-	-		-			
İnek sütü	11.993		14.904		15.746		17.364		20.301		20.554	
Manda sütü	66		83		105		119		175		182	
Et	14.606	34	16.266	33	16.035	40	17.355	48,9	24.179	43,4	29.213	47,0
Koyun eti	2.180		1.912		1.868		1.809		2.073		1.999	
Kıl keçisi eti	440		327		400		455		641		689	
Tiftik keçisi eti	-		-		-		-		-		-	
Sığır eti	11.959		13.999		13.762		15.082		21.450		26.516	
Manda eti	27		28		5		8		6		7.970	
Deve eti	-		-		-		-		-		-	
Domuz eti	-		-		-		-		-		-	
Deri	126	0,3	134	0,3	161	0,4	189	0,6	207	0,6	214	0,3
Koyun derisi	35		33		35		36		33		24	
Kıl keçisi derisi	7		5		7		8		11		9	
Tiftik keçisi derisi	-		-		-		-		-		-	
Sığır derisi	85		95		119		144		162		180	
Manda derisi	0,22		0,22		0,07		0,07		0,05		0,06	
Deve derisi	-		-		-		-		-		-	
Domuz derisi	-		-		-		-		-		-	
Yapağı	119	0,3	124	0,3	108	0,3	108	0,2	118	0,2	104	0,2
Kıl	5	0,0	5	0,0	6	0,0	6	0,0	7	0,0	4	0,0
Tiftik	1	0,0	1	0,0	2	0,0	2	0,0	2	0,0	3	0,0
Kanatlı eti	8.716	20,5	9.713	19,7	-		-		-		-	
Tavuk eti	8.716		9.327		-		-		-		-	
Hindi eti	-		386		-		-		-		-	
Ördek eti	-		-		-		-		-		-	
Kaz eti	-		-		-		-		-		-	
Yumurta	3.449	8,1	4.217	8,6	3.863	9,5	4.347	9,9	5.027	9,0	5.627	9,1
Bal	1.726	4,1	1.763	3,6	1.941	4,8	2.110	4,6	2.415	4,3	2.611	4,2
Balmumu	53	0,1	57	0,1	57	0,1	50	0,1	66	0,1	70	0,1
İpek kozası	2	0,0	2	0,0	2	0,0	0,8	0,0	0,5	0,0	2	0,0

Kaynak: TÜİK *2013 yılından itibaren verilere kanatlı eti dahil değildir.

2.2 Türkiye Hayvan Varlığı

2002 yılı baz alınarak yapılan endeks hesaplamasına göre ülkemiz hayvan varlığında en büyük artış % 52 ile keçide gerçekleşmiştir. Onu % 43 ile sığır, % 32 ile kanatlı hayvanlar ve % 23 ile koyun varlığı izlemiştir. Manda varlığında 2002 yılından itibaren sürekli düşüş yaşanırken 2010 yılında yükselmeye başlamış ve 2016 yılında ise % 17 artış gerçekleşmiştir.

Kaynak: TÜİK

2011-2016 döneminde büyükbaş hayvan varlığı % 14 artışla 14,2 milyon başa, küçükbaş hayvan varlığı % 28 artışla 41,3 milyon başa yükselmiştir. Söz konusu dönemde en büyük artış % 45 ile manda, % 42 ile keçi varlığında görülürken, sığır varlığı % 14 ve koyun varlığı % 24 artmıştır.

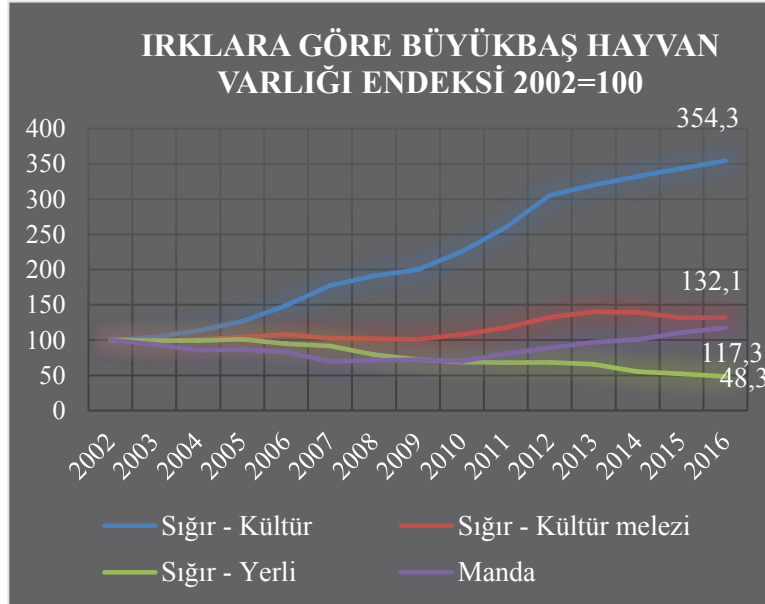
2016 yılında, bir önceki yıla göre büyükbaş hayvan varlığı % 0,6 artarken, küçükbaş hayvan varlığı % 1,4'e düşmüştür. Sığır sayısı 14 milyon 80 bin, manda sayısı 142 bin, koyun sayısı 30 milyon, keçi sayısı 10 milyon başın üzerine çıkmıştır.

2.2.1 Tür ve Irklara Göre Hayvan Varlığı

HAYVAN SAYILARI	Büyükbaş	Sığır	Baş	2011	2012	2013	2014	2015	2016
			Kültür	4.836.547	5.679.484	5.954.333	6.178.757	6.385.343	6.588.527
			Değişim %	15,21	17,43	4,84	3,77	3,34	3,18
			Kültür Melezi	5.120.621	5.776.028	6.112.437	6.060.937	5.733.803	5.758.336
			Değişim %	8,78	12,80	5,82	-0,84	-5,40	0,43
			Yerli	2.429.169	2.459.400	2.348.487	1.983.415	1.874.925	1.733.292
			Değişim %	-1,44	1,24	-4,51	-15,54	-5,47	-7,55
			Sığır Toplam	12.386.337	13.914.912	14.415.257	14.223.109	13.994.071	14.080.155
		Manda		97.632	107.435	117.591	121.826	133.766	142.073
			Değişim %	15,23	10,04	9,45	3,60	9,80	6,21
		Büyükbaş Toplam		12.483.969	14.022.347	14.532.848	14.344.935	14.127.837	14.222.228
			Değişim %	8,99	12,32	3,64	-1,29	-1,51	0,67
	Küçükbaş	Koyun	Yerli	23.811.036	25.892.582	27.485.166	29.033.981	29.302.358	28.832.669
			Değişim %	8,22	8,74	6,15	5,64	0,92	-1,60
			Merinos	1.220.529	1.532.651	1.799.081	2.106.263	2.205.576	2.151.264
			Değişim %	12,35	25,57	17,38	17,07	4,72	-2,46
			Koyun Toplam	25.031.565	27.425.233	29.284.247	31.140.244	31.507.934	30.983.933
		Keçi	Kıl	7.126.862	8.199.184	9.059.259	10.167.125	10.210.338	10.137.534
			Değişim %	16,06	15,05	10,49	12,23	0,43	-0,71
			Tiftik	151.091	158.102	166.289	177.811	205.828	207.765
			Değişim %	-0,99	4,64	5,18	6,93	15,76	0,94
			Keçi toplam	7.277.953	8.357.286	9.225.548	10.344.936	10.416.166	10.345.299
		Küçükbaş Toplam		32.309.518	35.782.519	38.509.795	41.485.180	41.924.100	41.329.232
			Değişim %	9,96	10,75	7,62	7,73	1,06	-1,42
	Kanath	Et tavuğu		158.916.608	169.034.283	177.432.745	199.976.150	213.658.294	220.322.081
			Değişim %	-3,09	6,37	4,97	12,71	6,84	3,12
		Yumurta Tavuğu		78.956.861	84.677.290	88.720.709	93.751.470	98.597.340	108.689.236
			Değişim %	11,31	7,25	4,78	5,67	5,17	10,24
		Hindi		2.563.330	2.760.859	2.925.473	2.990.304	2.827.731	3.182.751
			Değişim %	-12,88	7,71	5,96	2,22	-5,44	12,55
		Kanath Toplam		240.436.799	256.472.432	269.078.927	296.717.924	315.083.365	332.194.068
			Değişim %	1,08	6,67	4,92	10,27	6,19	5,43

Kaynak: TÜİK

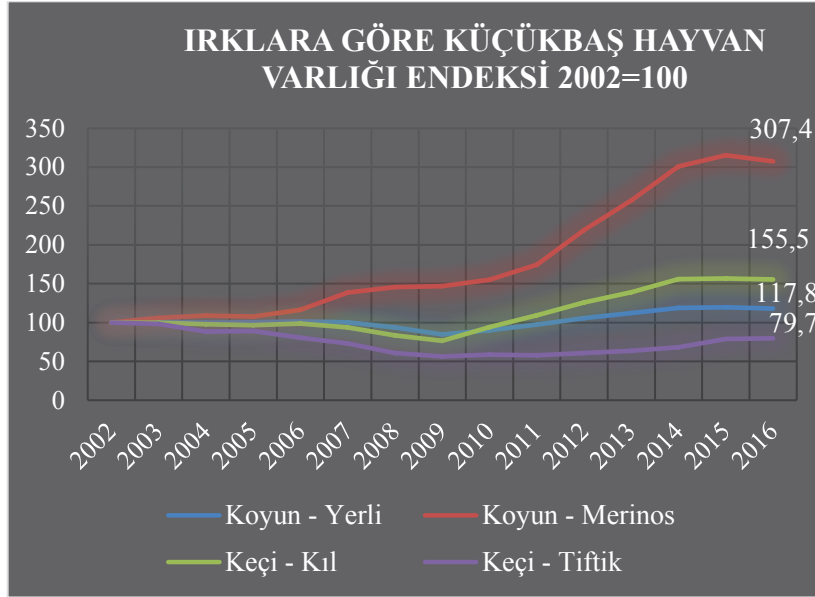
Kaynak: TÜİK

2002-2016 döneminde; kültür ırkı sığır varlığı % 254, kültür melezi sığır % 32 artış gösterirken, yerli ırk sığırı % 52 azalmıştır.

2016 yılında bir önceki yıla göre; kültür ırkı sığır varlığı % 3,2, kültür melezi % 0,4 oranında artış gösterirken, yerli ırk % 7,5 oranında azalmıştır.

2002-2016 döneminde; merinos koyun varlığında % 207 artış görülürken yerli koyun ırkında artış sadece % 17 olarak gerçekleşmiştir. Kıl keçisi varlığı % 55 artarken tiftik keçisi sayısı % 21 azalmıştır.

2016 koyun varlığının % 93'ü yerli, % 7'si merinos; keçi varlığının % 98'i kıl keçisi, % 2'si tiftik keçisidir.

Kaynak: TÜİK

2002-2016 döneminde; merinos koyun varlığında % 207 artış görülürken yerli koyun ırkında artış sadece % 17 olarak gerçekleşmiştir. Kıl keçisi varlığı % 55 artarken tiftik keçisi sayısı % sayısı % 21 azalmıştır. merinos; keçi varlığının % 98'i kıl keçisi, % 2'si tiftik keçisidir.

2.2.2 Hayvan Sayısındaki Değişim ve Kesilen Hayvan Sayısı

			2011	2012	2013	2014	2015	2016
HAYVAN SAYILARI	Büyükbaş	Baş	12.483.969	14.022.347	14.532.848	14.344.935	14.127.837	14.222.228
		Baş Değişimi (%)	9,0	12,3	3,6	-1,3	-1,5	0,7
	Küçükbaş	Baş	32.309.518	35.782.519	38.509.795	41.485.180	41.924.100	41.329.232
		Baş Değişimi (%)	10,0	10,7	7,6	7,7	1,1	-1,4
KESİLEN HAYVAN SAYILARI	Sığır	Baş	2.571.765	2.791.034	3.430.723	3.712.281	3.765.077	3.900.307
		Değişim (%)	-1,2	8,5	22,9	8,2	1,4	3,6
		Hayvan Varlığı/Kesim Sayısı (%)	20,8	20,1	23,8	26,1	26,9	27,7
		Ortalama Karkas Ağırlığı (kg)	250,8	286,4	253,4	237,6	269,5	271,6
	Manda	Baş	7.255	7.426	2.403	2.176	1.391	1.499
		Değişim (%)	-53,8	2,4	-67,6	-9,4	-36,1	7,8
		Hayvan Varlığı/Kesim Sayısı (%)	7,4	6,9	2,0	1,79	1,04	1,10
		Ortalama Karkas Ağırlığı (kg)	222,6	233,8	139,9	241,7	234,0	234,3
	Koyun	Baş	5.479.546	4.541.122	4.958.226	5.197.289	5.008.411	4.083.620
		Değişim (%)	-20,3	-17,1	9,2	4,8	-3,6	-18,5
		Hayvan Varlığı/Kesim Sayısı (%)	21,9	16,6	16,9	16,7	15,9	13,2
		Ortalama Karkas Ağırlığı (kg)	19,5	21,4	20,8	19,0	19,9	20,2
	Keçi	Baş	1.254.092	926.799	1.340.909	1.570.239	1.999.241	1.756.360
		Değişim (%)	2,8	-26,1	44,7	17,1	27,3	-12,1
		Hayvan Varlığı/Kesim Sayısı (%)	17,2	11,1	14,5	15,2	19,2	17,0
		Ortalama Karkas Ağırlığı (kg)	18,6	18,8	17,6	17,0	17,0	17,7
KANATLI HAYVAN SAYISI VE ET ÜRETİMİ	Tavuk	Kesilen hayvan sayısı	963.245.455	1.047.782.683	1.060.673.395	1.109.742.000	1.118.719.413	1.101.571.912
		Değişim (%)	14,1	8,8	1,2	4,6	0,8	-1,5
		Ortalama Karkas Ağırlığı (kg)	1,67	1,65	1,66	1,70	1,70	1,71
		Et Üretimi (ton)	1.613.309	1.723.919	1.758.363	1.894.669	1.909.276	1.879.018
		Değişim (%)	11,7	6,9	2,0	7,8	0,8	-1,6
	Hindi	Kesilen hayvan sayısı	4.043.525	4.764.322	4.574.443	5.174.000	5.359.763	4.663.446
		Değişim (%)	10,6	17,8	-4,0	13,1	3,6	-13,0
		Ortalama Karkas Ağırlığı (kg)	8,99	8,80	8,66	9,40	9,83	9,97
		Et Üretimi (ton)	36.331	41.931	39.627	48.662	52.722	46.501
		Değişim (%)	13,7	15,4	-5,5	22,8	8,3	-11,8

Kaynak: TÜİK

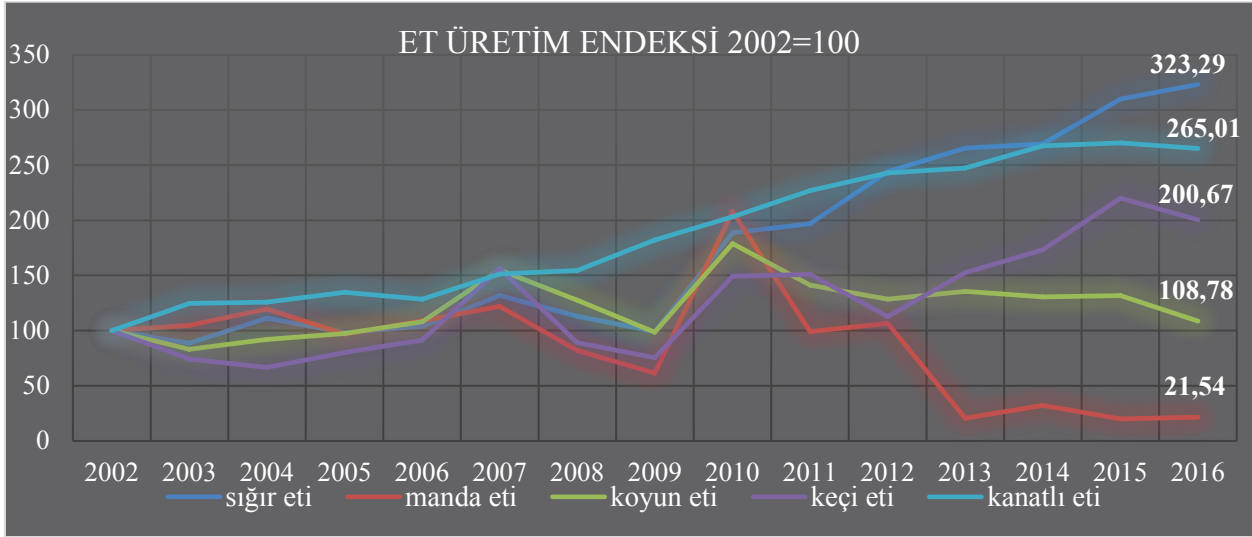
2011-2016 döneminde ortalama karkas ağırlığı sığırdaki % 8 artış göstererek 271 kg'a, koyunda % 3'lük artışla 20 kg'a ulaşmıştır.

2016 yılında bir önceki yıla göre kesilen hayvan sayısı sığır için % 3,6'lık artışla 3 milyon 900 bin, manda için % 7,8 artışla 1.499, koyun için % 18,5 azalışla 4 milyon 83 bin, keçi için % 12,1 azalışla 1 milyon 756 bin baş olarak gerçekleşmiştir.

2.3 Türkiye Et Üretimi

2.3.1 Et Üretim Endeksi (2002=100)

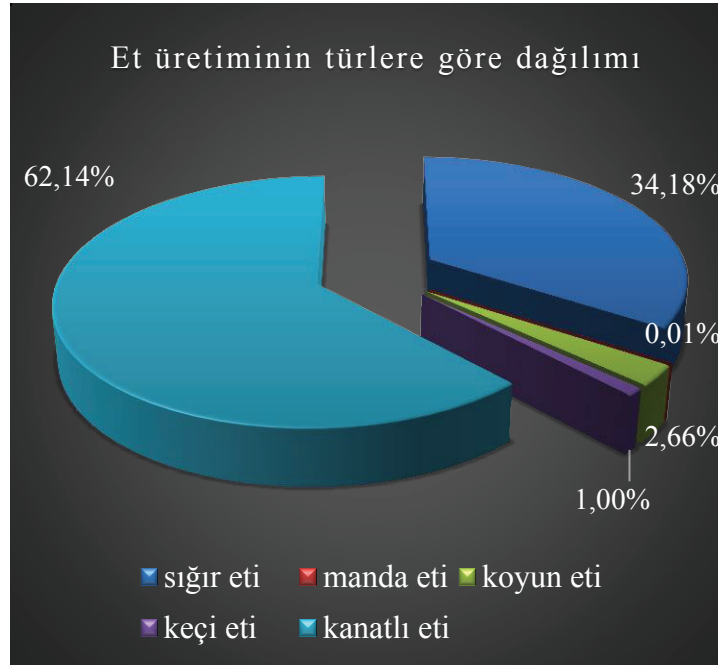
2002 yılı baz alınarak hesaplanan endekse göre en hızlı artış, % 223 ile sığır eti üretiminde yaşanmıştır. Kanatlı eti üretimi % 165 artış ile ikinci sırada yer almıştır. Keçi eti üretimi % 100, koyun eti üretimi % 8 artmış, manda eti üretimi % 79 azalmıştır.

Kaynak: TÜİK

2011-2016 döneminde üretim endeksi sığır etinde % 64, keçi etinde % 33, kanatlı eti % 17 oranında artmış, koyun eti % 23 ve manda eti üretimi % 78 oranında azalmıştır.

2.3.2 Et Üretiminin Türlerle Göre Dağılımı

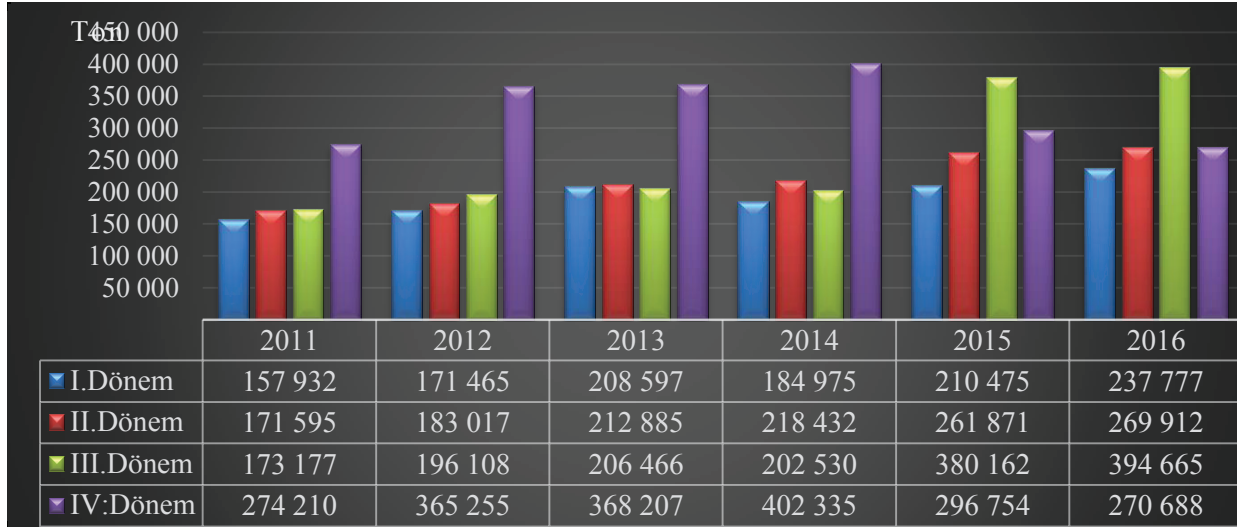

Kaynak: TÜİK

2016 yılı toplam et üretiminde kırmızı etin payı % 37,8'dir. 2016 yılında kırmızı et üretimi 1.173 bin ton ile bir önceki yıla göre % 2 artmıştır. Büyükbaş eti üretimi % 4 artarak 1 milyon 59 bin ton, küçükbaş eti üretimi % 15 azalarak 113 bin ton olmuştur. Kırmızı et üretiminde küçükbaş etinin payı % 9,6 olmuştur.

2016 yılında sığır eti üretimi % 4 artarak 1 milyon 59 bin tona, manda eti üretimi % 7 artarak 351 tona, keçi eti üretimi % 8 azalarak 31 bin tona, koyun eti üretimi % 18 azalarak 82 bin tona ulaşmıştır.

2.3.3 Kırmızı Et Üretiminde Dönemsellik

TÜİK tarafından üçer aylık dönemler halinde açıklanan verilere göre, Kurban Bayramını içeren 3. çeyrekte et üretimi diğer çeyreklerin yaklaşık 1,4 katıdır.

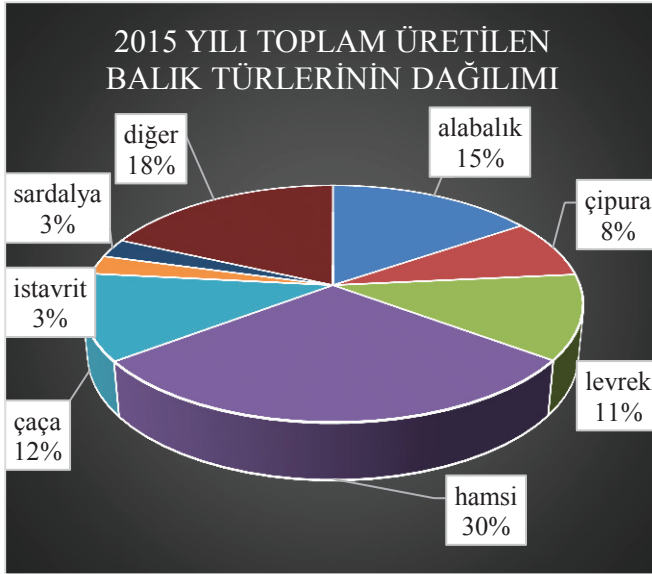
2016 yılı et üretiminde en büyük artış % 13 ile I. çeyrekte yaşanmıştır.

2.3.4 Balık Üretimi

	Avlanan Deniz Balıkları (Ton)	Toplamdaki payı %	Kültür Balıkları (Ton)	Toplamdaki payı %	Avlanan Tatlısu Balıkları (Ton)	Toplamdaki payı %	Toplam	Yıllık değişim %
2011	432.246	66,0	188.785	28,8	34.328	5,2	655.359	8,7
2012	315.637	56,2	212.410	37,8	33.787	6,0	561.834	-14,3
2013	295.168	52,6	233.394	41,6	32.281	5,8	560.843	-0,2
2014	231.058	46,3	235.083	47,1	33.263	6,7	499.404	-11,0
2015	345.765	55,9	240.288	38,9	32.376	5,2	618.429	23,8

Kaynak: TÜİK

2011'de toplam üretimde % 66 olan deniz balıklarının payı 2015'de % 55'e düşmüş, kültür balıklarının payı % 28'den % 38'e yükselmiştir. Aynı dönemde avlanan tatlı su balıklarının oranı % 5,2 olarak gerçekleşmiştir.

2015 yılında toplam balık üretimimiz önceki yıla göre % 23 artışla 618 bin ton olarak gerçekleşmiştir. Avlanan deniz balıklarının % 56'sını hamsi, yetiştiriciliği yapılan kültür balıklarının % 42'sini alabalık oluşturmuştur.

Toplam balık üretiminde hamsi % 30'luk pay ile ilk sırada yer alırken onu % 15 ile hamsi, % 12 ile çaça izlemiştir.

2015 yılı kültür balığı üretiminin % 42'sini iç su balıkları oluşturmuştur.

	ton				
Kültür Balıkları Türü	2011	2012	2013	2014	2015
İç su					
Alabalık	100.239	111.335	122.873	107.533	101.166
Aynalı sazan	207	222	146	157	206
Diğer				549	83
Deniz					
Alabalık	7.697	3.234	5.186	4.812	6.872
Çipura	32.187	30.743	35.701	41.873	51.844
Levrek	47.013	65.512	67.913	74.653	75.164
Diğer	1.442	1.364	1.575	5.556	4.999
Toplam	188.785	212.410	233.394	235.133	240.334

Kaynak: TÜİK,

2.4 Dış Ticaret

2.4.1 Canlı Hayvan İthalatı

CANLI İTHALAT		Büyükbaş			Toplam Büyükbaş	Küçükbaş		Toplam Küçükbaş	Genel Toplam
		Besilik	Damızlık	Kasaplık		Damızlık	Damızlık Olmayan		
2011	Miktar (kg)	53.295.583	40.230.146	82.839.341	176.365.070	60.704	48.913.990	48.974.694	225.339.764
	Miktar (baş)	227.871	78.565	164.360	470.796	1.191	1.446.573	1.447.764	1.918.560
	\$	252.581.275	292.952.534	303.201.883	848.735.692	541.116	147.475.001	148.016.117	996.751.809
2012	Miktar (kg)	48.188.627	25.301.428	107.320.970	180.811.025	612.830	14.294.822	14.907.652	195.718.677
	Miktar (baş)	228.421	48.702	194.448	471.571	10.663	394.963	405.626	877.197
	\$	252.629.159	163.824.429	358.959.795	775.413.383	3.414.792	39.189.986	42.604.778	818.018.161
2013	Miktar (kg)	29.869.248	16.695.953	14.558.347	61.123.548	1.677.725	2.953.987	4.631.712	65.755.260
	Miktar (baş)	130.897	31.873	28.869	191.639	30.050	65.720	95.770	287.409
	\$	151.262.835	102.182.831	44.364.473	297.810.139	9.036.794	6.650.530	15.687.324	313.497.463
2014	Miktar (kg)	5.774.767	11.995.427	368.284	18.138.478	751.606	56.360	807.966	18.946.444
	Miktar (baş)	23.604	24.034	792	48.430	13.155	2.496	15.651	64.081
	\$	32.769.677	73.496.212	1.826.650	108.092.539	3.511.014	233.784	3.744.798	111.837.337
2015	Miktar (kg)	39.909.446	26.725.848	0	66.635.294	144.702	0	144.702	66.779.996
	Miktar (baş)	154.194	48.913	0	203.107	3.077	0	3.077	206.184
	\$	164.433.862	134.424.549	0	298.858.411	958.541	0	958.541	299.816.952
2016	Miktar (kg)	105.536.717	33.910.654	10.805.501	150.252.872	229.761	1.320	231.081	150.483.953
	Miktar (baş)	407.888	64.126	22.292	494.306	5.266	33	5.299	499.605
	\$	388.519.072	169.120.707	29.879.976	587.519.755	971.063	4.508	975.571	588.495.326
Geçen Yıla Göre Değişim (%)	Miktar (kg)	164,4	26,9		125,5	58,8		59,7	125,3
	Miktar (baş)	164,5	31,1		143,4	71,1		72,2	142,3
	\$	136,3	25,8		96,6	1,3		1,8	96,3

Kaynak: TÜİK

Canlı hayvan ithalatlarının çoğunluğunu büyükbaş oluşturmaktadır. 2010 yılından itibaren besilik ve kasaplık hayvan ithalatı yapılmaya başlanmıştır.

2016 yılında bir önceki yıla göre; kg bazında toplam canlı ve büyükbaş ithalatı % 125, küçükbaş ithalatı ise % 59 artmıştır.

Büyükbaş hayvan ithalatındaki artış daha çok besilik ithalatından kaynaklı olup büyükbaş için % 164 olarak gerçekleşmiştir. Damızlık ithalatı büyükbaş için % 26 artmıştır.

2016 yılında damızlık küçükbaş ithalatı ise % 58 oranında artmıştır.

2016 Yılı Türkiye Canlı Büyükbaş İthalatı-Baş					
Ülke	Besilik	Damızlık	Kasaplık	Genel Toplam	%
Uruguay	152.371	726		153.097	30,97
Brezilya	66.472		20.616	87.088	17,62
Fransa	43.774	430		44.204	8,94
Macaristan	34.283	1.478	349	36.110	7,31
Çek Cumhuriyeti	28.180	7.609		35.789	7,24
Slovakya	22.977	5.942		28.919	5,85
Almanya	83	28.786		28.869	5,84
Avustralya	23.887			23.887	4,83
Avusturya	4.338	12.061		16.399	3,32
Şili	10.583			10.583	2,14
Letonya	8.734	291		9.025	1,83
İtalya	5.483	1.717		7.200	1,46
Estonya	2.366	1.248		3.614	0,73
ABD		3.465		3.465	0,70
Belçika	2.406			2.406	0,49
Litvanya	1.810	237		2.047	0,41
İrlanda			1.327	1.327	0,27
Bulgaristan	141			141	0,03
Danimarka		136		136	0,03
Genel Toplam	407.888	64.126	22.292	494.306	

Kaynak: TÜİK

2016 yılında gerçekleşen büyükbaş ithalatının çoğunluğu besilik olmak üzere; % 37'si Uruguay, % 16'sı Brezilya, % 11'i Fransa'dan yapılmıştır. Damızlık sığır ithalatının % 45'i Almanya, % 19'u Avusturya, % 12'si Çek Cumhuriyeti'nden sağlanmıştır. Kasaplık sığır ithalatının % 93'ü Brezilya'dan yapılmıştır.

2016 Yılı Türkiye Canlı Küçükbaş İthalatı-Baş				
Ülke	Damızlık	Damızlık olmayan	Genel Toplam	%
Ukrayna	3.935		3.935	74,26
Macaristan	453		453	8,55
Romanya	380		380	7,17
Bulgaristan	301		301	5,68
Hırvatistan	197		197	3,72
Azerbaycan		33	33	0,62
Genel Toplam	5.266	33	5.299	

Kaynak: TÜİK

2016 yılında canlı olarak ithal edilen küçükbaş hayvanların tamamına yakını damızlık olup bunların % 74'ü Ukrayna'dan getirilmiştir.

2.4.2 Canlı Hayvan İhracatı

CANLI İHRACAT		Büyükbaş			Toplam Büyükbaş	Küçükbaş		Toplam Küçükbaş	Genel Toplam
		Besilik	Damızlık	Kasaplık		Damızlık	Damızlık Olmayan		
2011	Miktar (kg)	0	0	0	0	0	0	0	0
	Miktar (baş)	0	0	0	0	0	0	0	0
	\$	0	0	0	0	0	0	0	0
2012	Miktar (kg)	4.100	0	10.950	15.050	0	50.895	50.895	65.945
	Miktar (baş)	18	0	66	84	0	1.096	1.096	1.180
	\$	4.047	0	25.954	30.001	0	206.470	206.470	236.471
2013	Miktar (kg)	4.800	192.950	6.550	204.300	35.560	0	35.560	239.860
	Miktar (baş)	9	357	21	387	898	0	898	1.285
	\$	18.000	1.133.494	7.090	1.158.584	253.223	0	253.223	1.411.807
2014	Miktar (kg)	0	247.110	13.530	260.640	25.290	406.510	431.800	692.440
	Miktar (baş)	0	540	127	667	617	7.866	8.483	9.150
	\$	0	1.948.050	42.672	1.990.722	226.033	1.849.632	2.075.665	4.066.387
2015	Miktar (kg)	0	4.020	0	4.020	520	191.280	191.800	195.820
	Miktar (baş)	0	9	0	9	13	4.500	4.513	4.522
	\$	0	51.320	0	51.320	3.575	860.760	864.335	915.655
2016	Miktar (kg)	0	0	0	0	3.730	1.320	5.050	5.050
	Miktar (baş)	0	0	0	0	90	33	123	123
	\$	0	0	0	0	28.750	3.969	32.719	32.719
Geçen Yıla Göre Değişim (%)	Miktar (kg)					617,3	-99,3	-97,4	-97,4
	Miktar (baş)					592,3	-99,3	-97,3	-97,3
	\$					704,2	-99,5	-96,2	-96,4

Kaynak: TÜİK

2016 yılında canlı büyükbaş ihracatı yapılmamıştır.

Bir önceki yıla göre küçükbaş hayvan ihracatı kg bazında % 97 azalmıştır.

2016 Yılı Türkiye Canlı Küçükbaş İhracatı-Baş			
Ülke	Damızlık	Damızlık olmayan	Genel Toplam
Azerbaycan	90	33	123

Kaynak: TÜİK

2016 yılında gerçekleştirilen 123 baş canlı küçükbaş ihracatının tamamı Azerbaycan'a yapılmıştır.

2.4.3 İşlenmemiş Kırmızı Et İthalatı

KIRMIZI ET İTHALATI		Büyükbaş			Toplam Büyükbaş	Genel Toplam
		Karkas	Kemikli	Kemiksiz		
2011	Miktar (kg)	552.375	110.178.976	0	110.731.351	110.731.351
	\$	2.960.075	508.908.365	0	511.868.440	511.868.440
2012	Miktar (kg)	0	25.435.604	1.200	25.436.804	25.436.804
	\$	0	95.978.931	13.340	95.992.271	95.992.271
2013	Miktar (kg)	0	6.140.581	0	6.140.581	6.140.581
	\$	0	24.271.868	0	24.271.868	24.271.868
2014	Miktar (kg)	0	119.883	520.160	640.043	640.043
	\$	0	586.309	4.671.398	5.257.707	5.257.707
2015	Miktar (kg)	0	11.206.222	6.367.603	17.573.825	17.573.825
	\$	0	52.580.395	52.327.690	104.908.085	104.908.085
2016	Miktar (kg)	0	20.565	5.638.161	5.658.726	5.658.726
	\$	0	84.508	41.103.225	41.187.733	41.187.733
Geçen Yıla Göre Değişim (%)	Miktar (kg)		-99,8	-11,5	-67,8	-67,8
	\$		-99,8	-21,5	-60,7	-60,7

Kaynak: TÜİK

Yıllar itibariyle en fazla kırmızı et ithalatı 2011 yılına aittir. 2010-2016 yılları arasında küçükbaş eti ithalatımız bulunmamaktadır.

2016 yılında kırmızı et ithalatlarının tamamı Polonya ve Bosna-Hersek'ten yapılmıştır.

2.4.4 İşlenmemiş Kırmızı Et İhracatı

KIRMIZI ET İHRACATI		Büyükbaş			Toplam Büyükbaş	Küçükbaş			Toplam Küçükbaş	Genel Toplam
		Karkas	Kemikli	Kemiksiz		Karkas	Kemikli	Kemiksiz		
2011	Miktar (kg)	7.483	15.680	36.091	59.254	3.557	1.000	515	5.072	64.326
	\$	58.210	143.377	440.407	641.994	76.986	14.615	5.575	97.176	739.170
2012	Miktar (kg)	0	14.369	66.041	80.410	987	12.309	431	13.727	94.137
	\$	0	128.388	719.305	847.693	15.486	188.300	5.674	209.460	1.057.153
2013	Miktar (kg)	0	2.088	57.769	59.857	2.027	6.314	3.004	11.345	71.202
	\$	0	23.580	608.465	632.045	30.709	145.683	41.545	217.937	849.982
2014	Miktar (kg)	0	7.208	32.828	40.036	1.810	1.151	533	3.494	43.630
	\$	0	111.640	354.284	465.924	25.053	23.103	4.920	53.076	519.765
2015	Miktar (kg)	3.476	3.621	33.289	40.386	6.292	4.828	6.629	17.749	58.135
	\$	33.594	70.280	362.960	466.834	142.058	116.478	140.275	398.811	865.645
2016	Miktar (kg)	13.763	13.751	37.102	64.616	20.576	43.327	756	64.659	129.275
	\$	131.440	203.467	381.738	716.645	450.029	1.030.425	14.051	1.494.505	2.211.150
Geçen Yıla Göre Değişim (%)	Miktar (kg)	295,9	279,8	11,5	60,0	227,0	797,4	-88,6	264,3	122,4
	\$	291,3	189,5	5,2	53,5	216,8	784,7	-90,0	274,7	155,4

Kaynak: TÜİK

2016 yılında işlenmemiş kırmızı et ihracatı 129 ton olarak gerçekleşmiştir. Büyükbaş eti ihracatının kg bazında % 44'ü kemiksiz ettir. Toplam ihracatta % 122'lik bir artış yaşanmıştır.

2.4.5 İşlenmemiş Kanatlı Eti İthalatı

KANATLI ETİ İTHALATI		Tavuk	Hindi	Ördek	Kaz	Genel Toplam
2011	Miktar (kg)	529.029	0	53.756	1.104	583.889
	\$	1.227.725	0	193.540	5.221	1.426.486
2012	Miktar (kg)	369.214	0	45.931	0	415.145
	\$	823.283	0	162.298	0	985.581
2013	Miktar (kg)	312.551	0	9.022	1.498	323.071
	\$	660.528	0	67.982	9.360	737.870
2014	Miktar (kg)	302.752	13.000	67.419	2.533	385.704
	\$	645.627	58.250	244.301	12.014	960.192
2015	Miktar (kg)	796.965	52.000	65.660	2.008	916.633
	\$	1.218.594	256.100	239.152	7.237	1.721.083
2016	Miktar (kg)	84.538	0	39.562	500	124.600
	\$	204.786	0	112.705	1.776	319.267
Geçen Yıla Göre Değişim (%)	Miktar (kg)	-89,4		-39,7	-75,1	-86,4
	\$	-83,2		-52,9	-75,5	-81,4

Kaynak: TÜİK

Kanatlı eti ithalatı, yıldan yıla azalmaktadır ve ihracatla karşılaştırıldığında yok denecek kadar azdır. 2016 yılında 124 ton kanatlı eti ithalatı yapılmıştır.

İthalatın % 39'u Irak'tan, % 30'u Macaristan'dan, % 29'u Suudi Arabistan'dan gerçekleşmiştir.

2.4.6 İşlenmemiş Kanatlı Eti İhracatı

KANATLI ETİ İHRACATI		Tavuk	Hindi	Ördek	Beç Tavuğu	Genel Toplam
2011	Miktar (kg)	188.598.283	1.970.650	330.036	0	190.898.969
	\$	332.614.520	4.302.752	846.055	0	337.763.327
2012	Miktar (kg)	255.936.987	3.258.424	10.053	961.438	260.166.902
	\$	481.010.375	7.911.222	46.242	2.552.546	491.520.385
2013	Miktar (kg)	303.092.431	4.919.676	0	494.022	308.506.129
	\$	546.912.319	10.731.725	0	1.667.233	559.311.277
2014	Miktar (kg)	337.579.530	6.907.808	309	239.194	344.726.841
	\$	563.715.978	15.464.625	2.749	618.485	579.801.837
2015	Miktar (kg)	284.331.927	3.660.849	4.476	404.569	288.401.821
	\$	389.170.497	7.100.477	16.222	645.446	396.932.642
2016	Miktar (kg)	253.634.314	4.346.037	0	292.607	258.273.013
	\$	306.744.914	10.382.694	0	424.730	317.552.740
Geçen Yıla Göre Değişim (%)	Miktar (kg)	-10,8	18,7		-27,7	-10,4
	\$	-21,2	46,2		-34,2	-20,0

Kaynak: TÜİK

2016 yılında toplam kanatlı eti ihracatı miktar olarak % 10 azalmıştır. Tavuk eti ihracatı % 10, beç tavuğu ihracatı %27 azalmış, hindi ihracatı % 18 artmıştır.

Kanatlı eti ihracatında en büyük pazar Ortadoğu ülkeleri olup 2015 yılı ihracatının % 62'si Irak'a yapılmıştır. Diğer önemli pazarlar Tacikistan, Birleşik Arap Emirlikleri ve Libya'dır.

2.4.7 Balık Dış Ticareti

BALIK DIŞ TİCARETİ		İTHALAT	İHRACAT
2011	Miktar (kg)	59.338.401	61.141.811
	\$	146.310.303	361.903.700
2012	Miktar (kg)	58.817.493	69.386.049
	\$	150.243.241	381.657.460
2013	Miktar (kg)	61.304.786	89.453.079
	\$	163.312.949	484.615.827
2014	Miktar (kg)	69.255.339	104.587.828
	\$	166.143.827	600.476.537
2015	Miktar (kg)	102.172.899	108.911.858
	\$	218.658.862	618.948.803
2016	Miktar (kg)	75.512.662	132.516.066
	\$	153.673.667	706.062.222
Geçen Yıla Göre Değişim (%)	Miktar (kg)	-26,1	21,7
	\$	-29,7	14,1

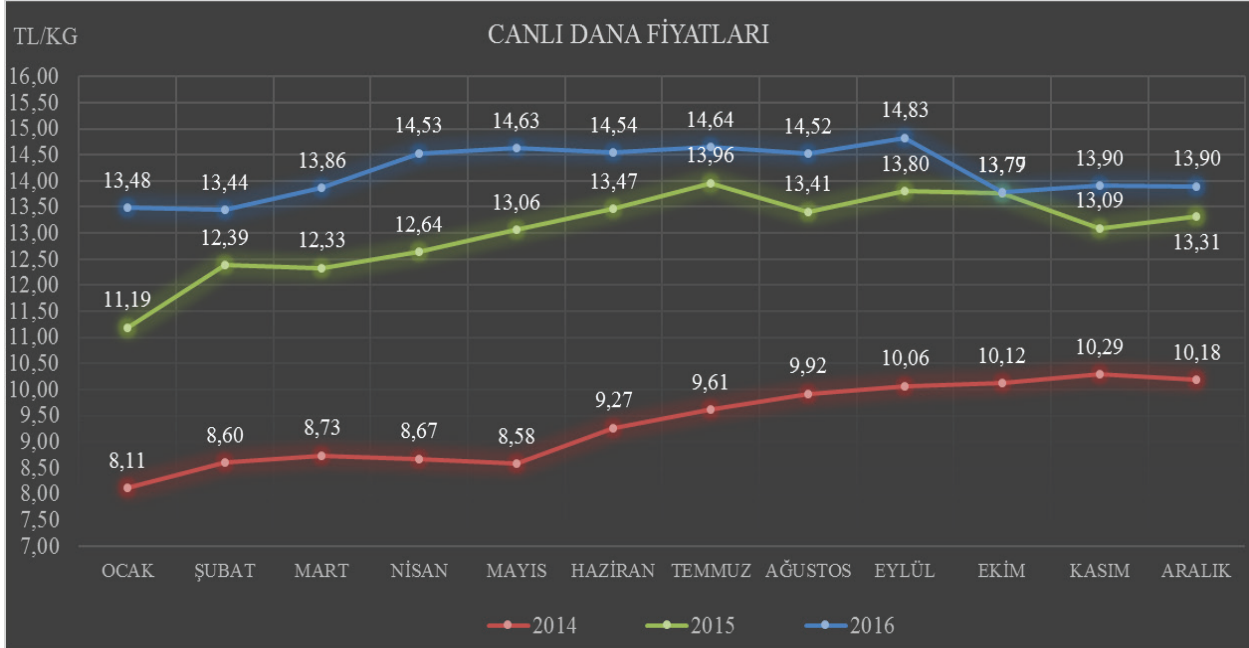
Kaynak: TÜİK (Veriler canlı, dondurulmuş, tütsülenmiş ve taze balıkları içermektedir.)

2016 yılında balık ithalatımız % 26'lık düşüşle 75 bin ton olarak gerçekleşirken, ihracatımız % 21'lik bir artışla 132 bin tona ulaşmıştır. Balık ithalatının çoğunluğunu uskumru, somon, orkinos ve kalkan; ihracatının çoğunluğunu alabalık, çipura ve levrek oluşturmaktadır. 2016 yılında en fazla ithalat yapılan ülke miktar olarak % 48 payla Norveç'tir. Balık ihracatımızın % 57'lik kısmı Hollanda, İtalya, Almanya ve İngiltere'ye yapılmıştır.

2.5 Fiyatlar

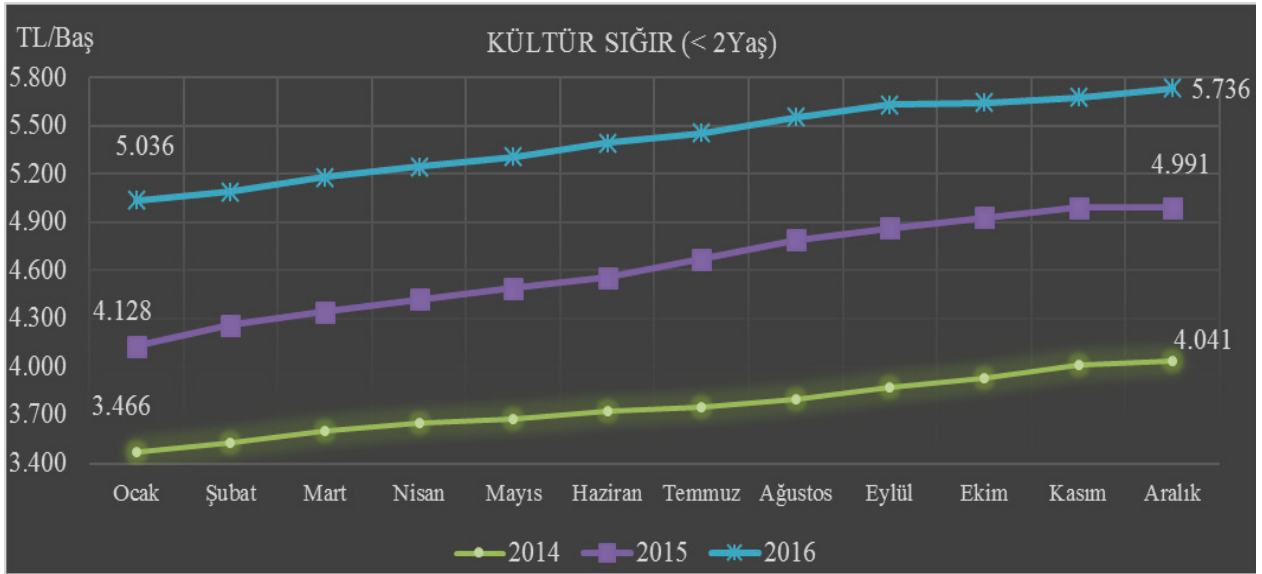
2.5.1 Yurtiçi Canlı Hayvan Fiyatları ve Borsa İşlem Hacimleri

Kaynak: Edirne, Denizli Ticaret Borsaları

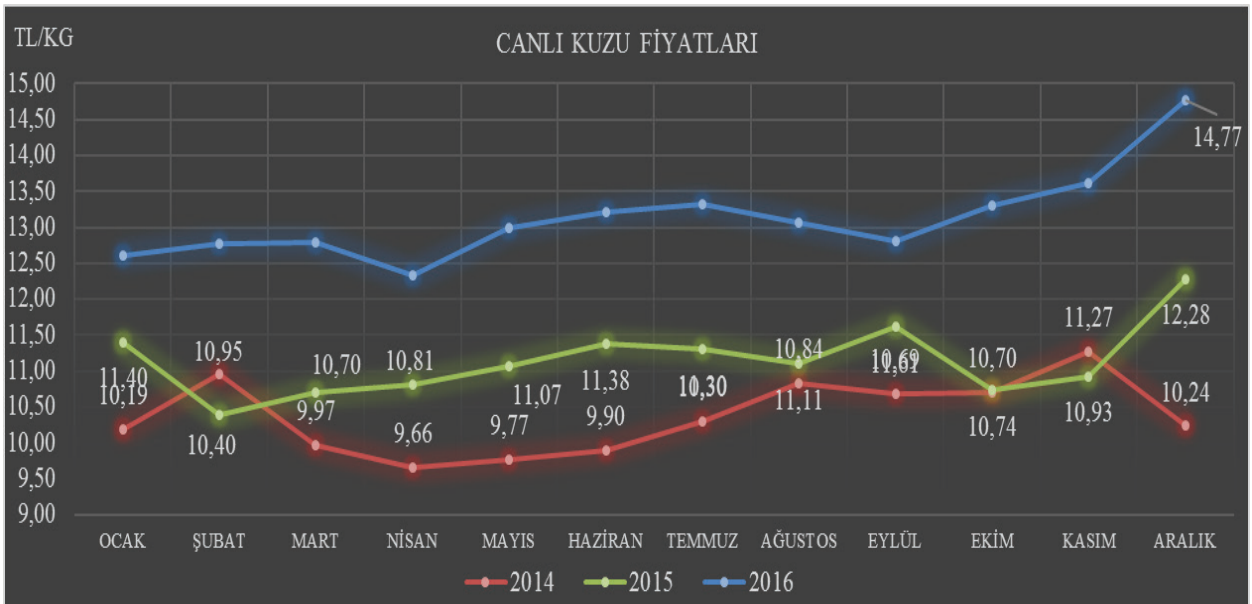
Ticaret borsalarından elde edilen verilerine göre, 2016 yılında toplam canlı dana tescil miktarı % 7 düşerken, canlı hayvan fiyatı % 8,3 artmıştır.

KG	DENİZLİ TİCARET BORSASI			EDİRNE TİCARET BORSASI		
	2014	2015	2016	2014	2015	2016
OCAK	4.500	2.000		70.054	87.264	121.621
ŞUBAT	4.200	1.500		102.898	122.458	169.203
MART	10.200	4.500		127.793	155.647	180.428
NİSAN	12.950	5.000	500	151.495	131.194	156.536
MAYIS	7.200	5.000	3.280	79.455	145.972	197.268
HAZİRAN	13.500	8.250	2.150	167.089	140.323	165.869
TEMMUZ	3.500	3.000		147.357	175.724	107.960
AĞUSTOS	5.250	2.000	2.940	125.846	231.096	117.139
EYLÜL	2.000			270.585	155.178	152.924
EKİM	500	3.000	1.680	100.084	177.341	114.918
KASIM	250	2.000	1.260	112.371	207.460	159.689
ARALIK	10.188	1.500	3.360	125.202	145.330	115.330
TOPLAM	74.238	37.750	15.170	1.580.229	1.874.987	1.758.885

Kaynak: TÜİK

TÜİK 2016 verilerine göre, iki yaş altındaki kültür danaya ait üretici ortalama fiyatı yıl boyunca yükseliş eğiliminde olmuş ve önceki yıla göre % 17 artmıştır.

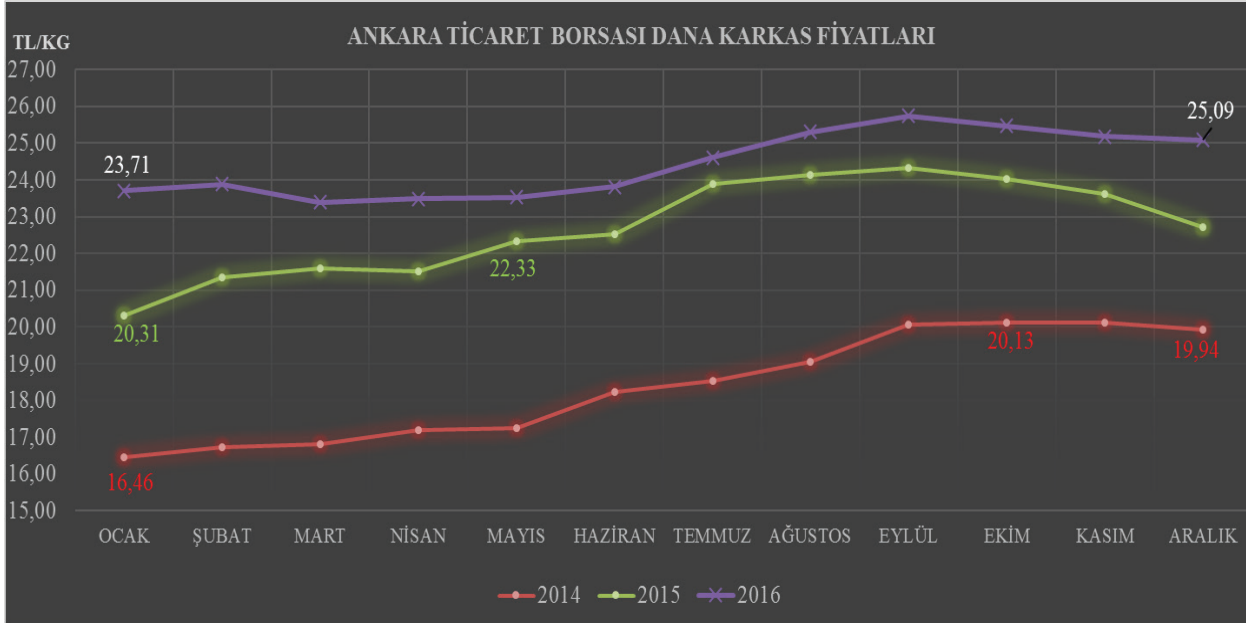
Kaynak: Edirne ve İstanbul Ticaret Borsaları

Edirne ve Denizli Ticaret Borsası verilerine göre, 2016 yılında canlı kuzu tescil miktarı % 15 artarken, canlı kuzu fiyat ortalaması % 16,5 artmıştır.

2016 yılında iki borsada işlem gören canlı kuzu miktarı sadece 282 tondur.

KG	Denizli Ticaret Borsası	Edirne Ticaret Borsası		
	2016	2014	2015	2016
OCAK		3.686	8.787	7.455
ŞUBAT		2.419	7.122	6.107
MART		4.956	2.766	1.705
NİSAN		3.982	759	5.952
MAYIS	2.100	4.361	8.672	22.571
HAZİRAN	8.750	30.132	28.922	33.703
TEMMUZ	6.500	25.551	32.574	23.228
AĞUSTOS	7.175	16.070	27.608	42.268
EYLÜL		30.042	17.256	17.222
EKİM	4.830	16.879	24.377	30.971
KASIM	1.960	20.137	28.088	26.948
ARALIK	4.795	22.436	25.684	27.288
TOPLAM	36.110	180.651	212.615	245.418

2.5.2 Yurtiçi Dana Karkas Fiyatları ve Borsa İşlem Hacimleri

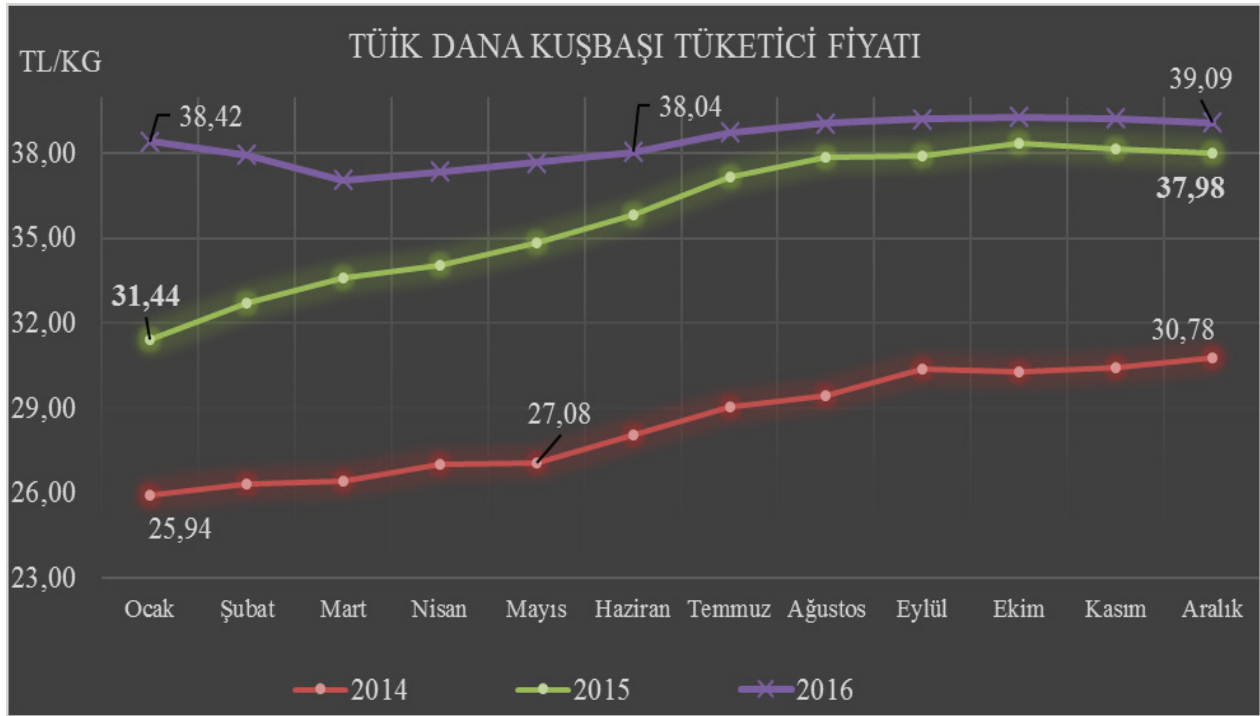

Kaynak: ATB

Ankara Ticaret Borsası verilerine göre, 2016 yılında tescil edilen dana karkas miktarı % 17 düşmüş, ortalama dana karkas fiyatı % 8 artmıştır.

KG	ATB DANA KARKAS İŞLEM HACİMLERİ							
	2013		2014		2015		2016	
	SALON TESCİL	TOPLAM TESCİL	SALON TESCİL	TOPLAM TESCİL	SALON TESCİL	TOPLAM TESCİL	SALON TESCİL	TOPLAM TESCİL
OCAK	597.029	1.044.967	598.259	767.094	358.378	919.600	206.870	712.621
ŞUBAT	596.478	930.071	371.012	509.442	374.417	823.665	329.238	872.733
MART	487.589	945.247	571.648	877.083	498.994	836.451	284.050	1.163.320
NİSAN	633.578	1.256.751	475.017	869.925	549.700	1.252.105	411.906	1.026.341
MAYIS	576.435	1.053.892	561.619	947.308	577.964	906.134	373.217	1.054.538
HAZİRAN	526.987	977.930	363655,41	1149051	516.361	1.018.732	371.701	794.508
TEMMUZ	757.118	1.310.384	538760,15	1000649	619.744	1.048.366	147.074	751.616
AĞUSTOS	660.712	674.636	382232,65	857888	430.999	902.858	194.865	885.605
EYLÜL	578.414	1.042.576	351702,11	731281	342.802	932.537	127.573	932.117
EKİM	402.494	808.970	566960	835600	618.343	1.409.316	158.413	752.686
KASIM	620.000	905.634	334255	722409	462.478	1.079.545	36.197	499.958
ARALIK	615.203	938.907	375106	703874	585.049	2.324.089	87.658	1.770.453
TOPLAM	7.052.037	11.889.965	5.490.226	9.971.604	5.935.230	13.453.396	2.728.761	11.216.495

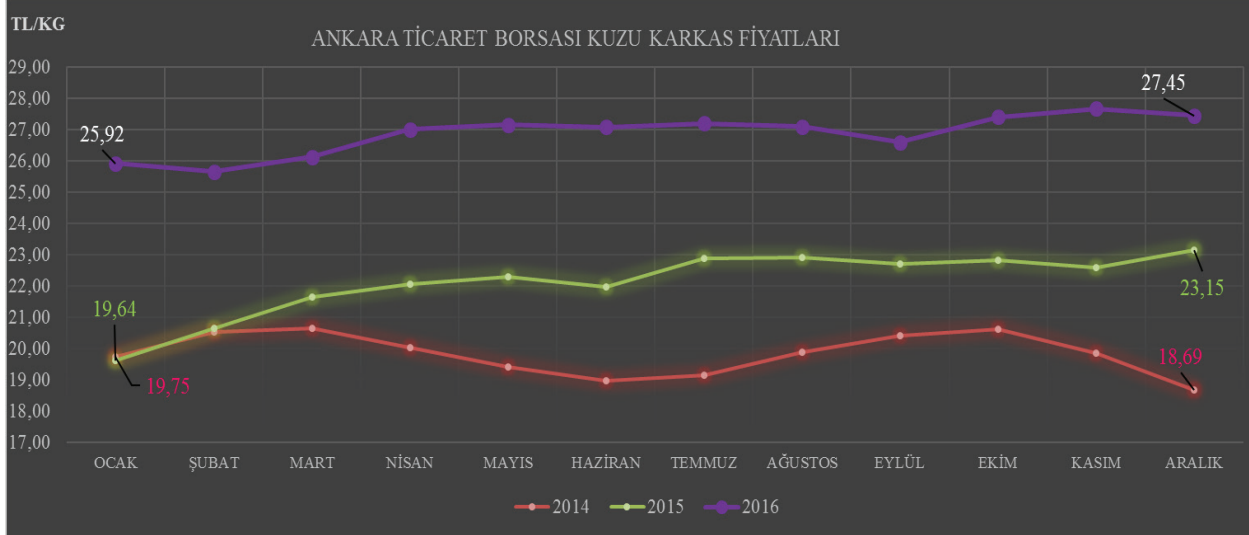
2016 yılında borsada tescil edilen toplam sığır karkas miktarı sadece 11.217 ton olup % 24'ü salon satışdır.

Kaynak: TÜİK

TÜİK verilerine göre, 2016 yılında ortalama dana kuşbaşı tüketici fiyatı % 7 artarak 38,42 TL/kg'a ulaşmıştır. 2016 yılının ilk ayına göre Aralık ayında % 1,74 artarak 39,09 TL/kg'a yükselmiştir.

2.5.3 Yurtiçi Kuzu Karkas Fiyatları

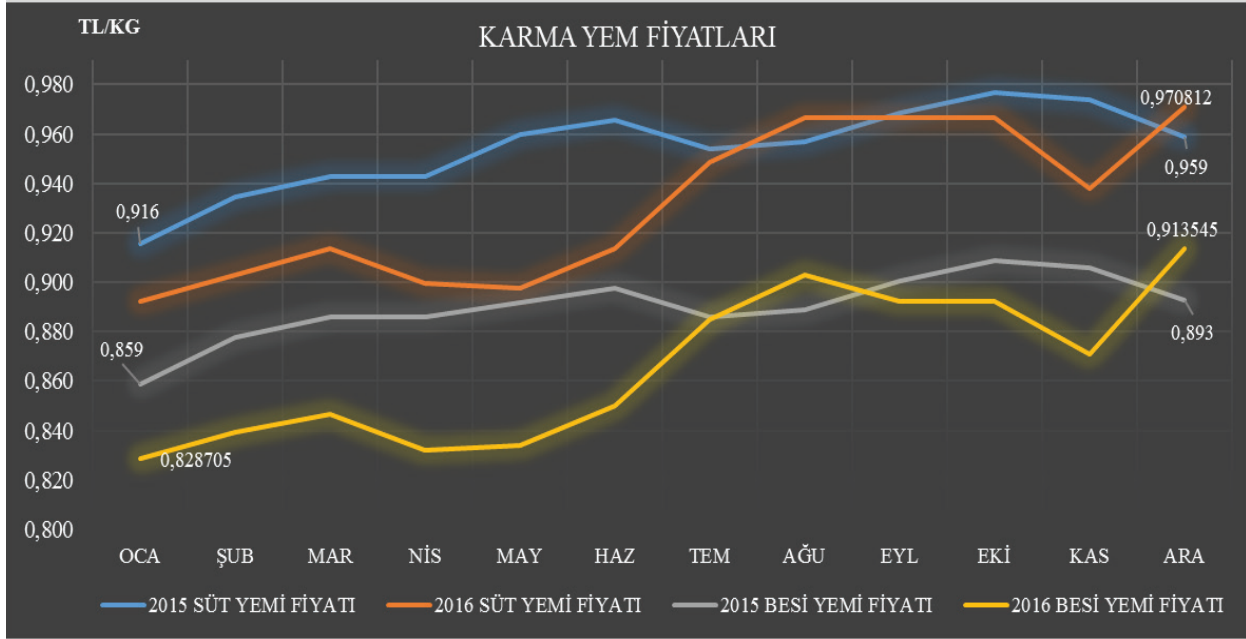
Kaynak: ATB.

Ankara Ticaret Borsası verilerine göre, 2016 yılı kuzu karkas tescil miktarı 1.338 ton ile bir önceki yılın % 23 gerisindedir.

2016 yılı fiyat ortalaması 26,86 TL/kg ile bir önceki yılın fiyat ortalamasına göre % 21,5 daha yüksektir.

KG	ATB KUZU KARKAS İŞLEM HACİMLERİ							
	2013		2014		2015		2016	
	SALON TESCİL	TOPLAM TESCİL	SALON TESCİL	TOPLAM TESCİL	SALON TESCİL	TOPLAM TESCİL	SALON TESCİL	TOPLAM TESCİL
OCAK	153.313	176.372	93.256	317.083	153.255	179.573	55.748	69.372
ŞUBAT	156.930	171.638	72.376	268.172	69.494	76.030	81.861	83.822
MART	106.635	138.581	106.054	293.456	84.398	86.572	76.982	128.435
NİSAN	91.712	116.050	84.637	337.912	101.797	183.588	106.874	171.761
MAYIS	127.077	158.328	134.008	372.671	109.614	125.560	80.453	152.277
HAZİRAN	169.634	204.233	92.806	445.683	138.248	166.000	65.999	95.697
TEMMUZ	177.752	213.051	119.377	324.191	104.554	190.856	83.987	138.896
AĞUSTOS	122.559	153.927	120.347	176.318	108.540	124.640	79.898	132.733
EYLÜL	110.169	150.932	107.048	157.297	115.438	208.715	60.724	135.088
EKİM	74.439	143.276	69.292	69.420	130.319	136.209	50.334	56.738
KASIM	85.760	150.979	103.601	103.601	111.402	134.377	75.165	86.563
ARALIK	81.924	263.652	112.747	122.465	123.790	122.209	82.317	86.691
TOPLAM	1.457.905	2.041.019	1.215.548	2.988.269	1.350.849	1.734.329	900.342	1.338.073

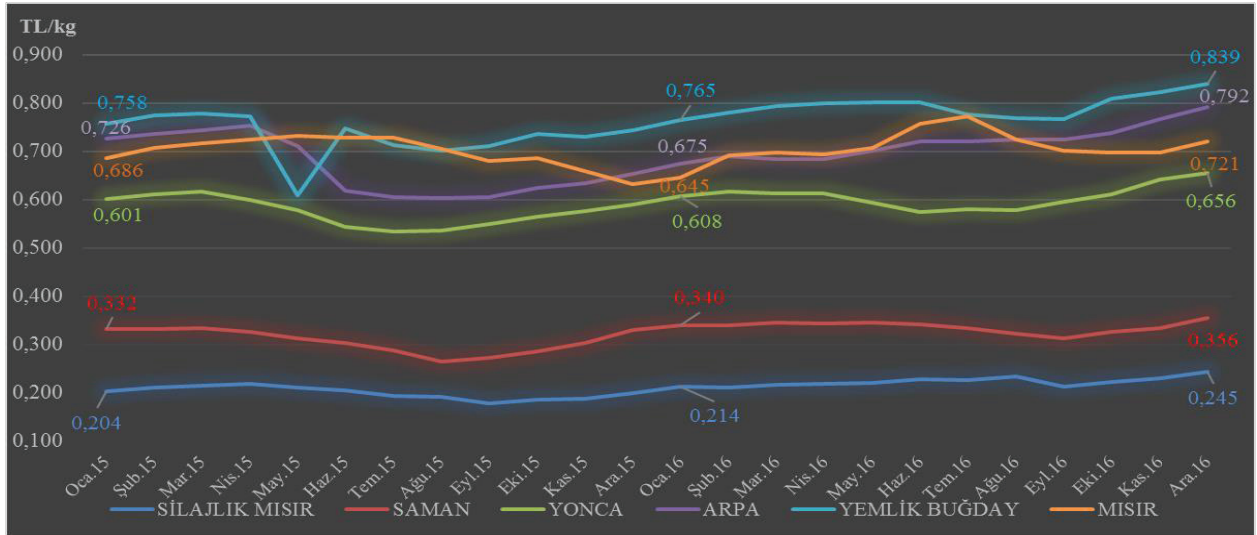
2.5.4 Karma Yem Fiyatları

Kaynak: GTHB

2016 yılında besi yemi fiyatı Ağustos ayında zirveye ulaşmış, sonraki aylarda bir miktar düşmesine rağmen bir önceki yıla göre % 2,75 düşerek 0,866 TL/kg'a gerilemiştir.

2.5.5 Kaba Yem Fiyatları

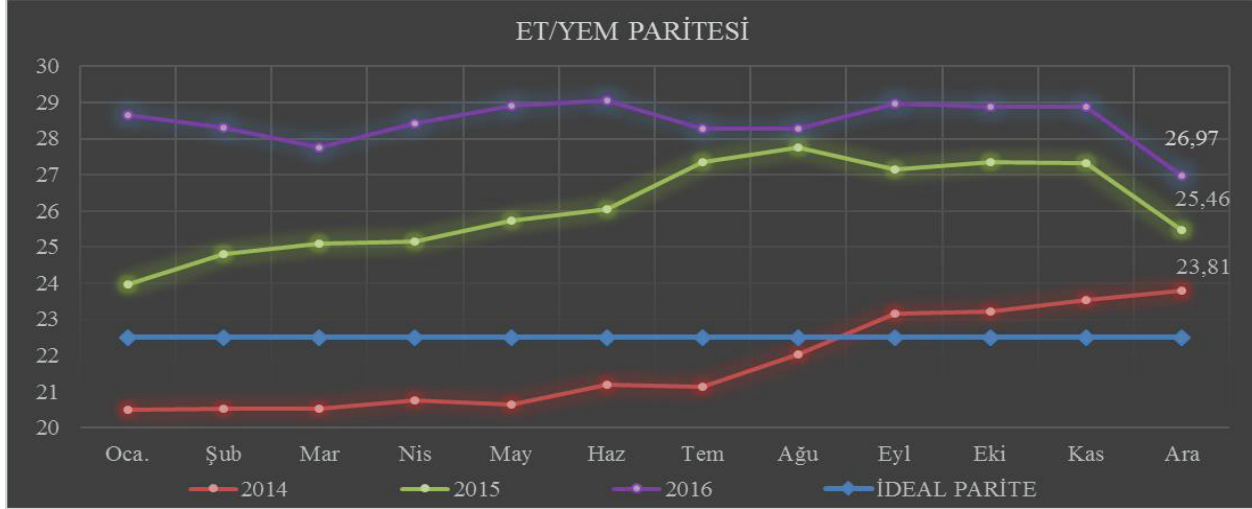
Kaynak: GTHB, TMO

Genel olarak 2016 yılı son aylarında yem fiyatlarında düşüş eğilimi yaşanmıştır.

Ortalama kaba yem fiyatları; silajlık mısır için % 11,6 artışla 224 TL/ton, saman için % 9,7 artışla 337 TL/ton, yonca için % 5,5 artışla 607 TL/ton, arpa için % 7,6 artışla 718 TL/ton, yemlik buğday için % 8,5 artışla 793 TL/ton, mısır için % 1,5 artışla 709 TL/ton olarak gerçekleşmiştir.

2.5.6 Et/Yem Paritesi

Et/yem paritesi; 2016 yılında Aralık ayında düşmüştür. 2016 yılında ortalama et/yem paritesi ideal paritenin üzerinde seyretmiş ve % 9 artışla yıllık ortalaması 28,45 olarak gerçekleşmiştir. İdeal paritenin % 26 üzerindedir.

Kaynak: GTHB, ATB

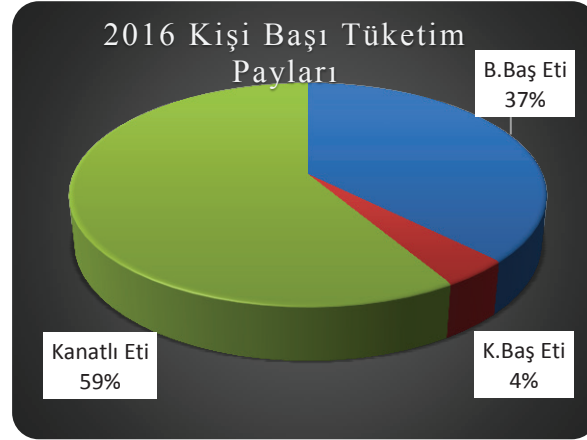
*İdeal et/yem paritesi **22,5** olarak kabul edilmektedir.

2.6 Tüketim

2016 TÜİK verileri ile Türkiye	
Üretim + ithalat - ihracat	2.845.942 ton
Nüfus	79,81 milyon kişi
Kişi Başı Et Tüketimi	36,14 kg (21,18 kg'ı beyaz et)
2015 TÜİK verileri ile Türkiye	
Kişi Başı Balık Tüketimi	7,77 kg

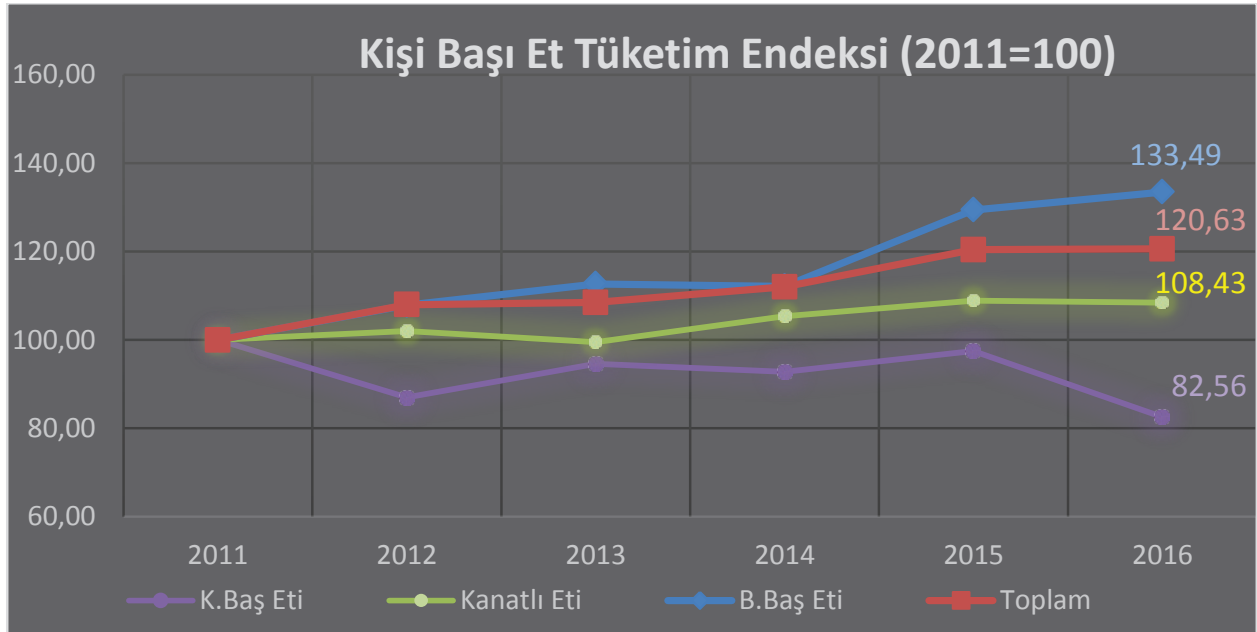
2.6.1 Kişi Başı Et Tüketimi

TÜİK verileri kullanılarak kişi başı tüketim= üretim + ithalat – ihracat / nüfus formülüyle yapılan hesaba göre; 2016 yılı kişi başı toplam et tüketimi 36,14 kg olup bunun % 59'u (21,18 kg) kanatlı eti, % 37'si (13,53 kg) büyükbaş eti, % 4'ü (1,44 kg) küçükbaş etidir. Kişi başı balık tüketimi 7,77 kg civarındadır (2015).

2.6.2 Kişi Başı Et Tüketim Endeksi (2011=100)

2011 yılı baz alınarak yapılan hesaplama göre 2011-2016 döneminde kişi başı toplam et tüketimi % 15 artmıştır. Büyükbaş eti tüketimi % 33,4, kanatlı eti tüketimi % 8,4 artmış, ancak küçükbaş eti tüketimi % 17,4 oranında azalmıştır.

Kaynak: TÜİK (Üretim + ithalat – ihracat / nüfus)

2016 yılında, toplam tüketim bir önceki yıla göre % 0,16 oranında artış gerçekleşmiştir. Büyükbaş eti tüketimi % 3,1 artmış, küçükbaş eti tüketimi % 15 ve kanatlı eti tüketimi % 0,4 azalmıştır.

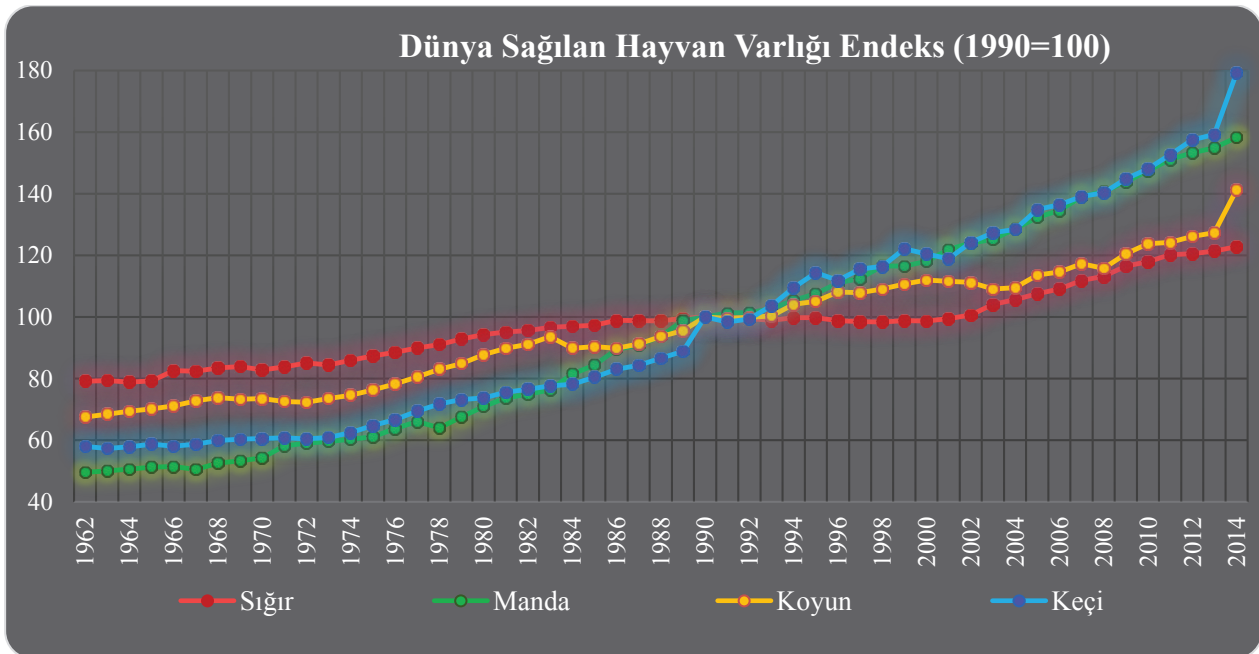
SÜT VE SÜT ÜRÜNLERİ

3 DÜNYADA DURUM

3.1 Sağılan Hayvan Varlığı

1990 yılı baz alınarak yapılan endeks hesaplamasına göre 1990-2014 döneminde, dünya sağmal hayvan varlığında en yüksek artış % 79 ile keçide olmuştur. Sağılan manda varlığında artış % 58, koyun varlığında % 41 ve sığır varlığında % 22 olarak gerçekleşmiştir (FAO).

Aynı dönemde dünya toplam koyun varlığında % 1 düşüş yaşanırken, toplam sığır varlığında % 14, manda varlığında % 31, keçi varlığında % 72 artış olmuştur.

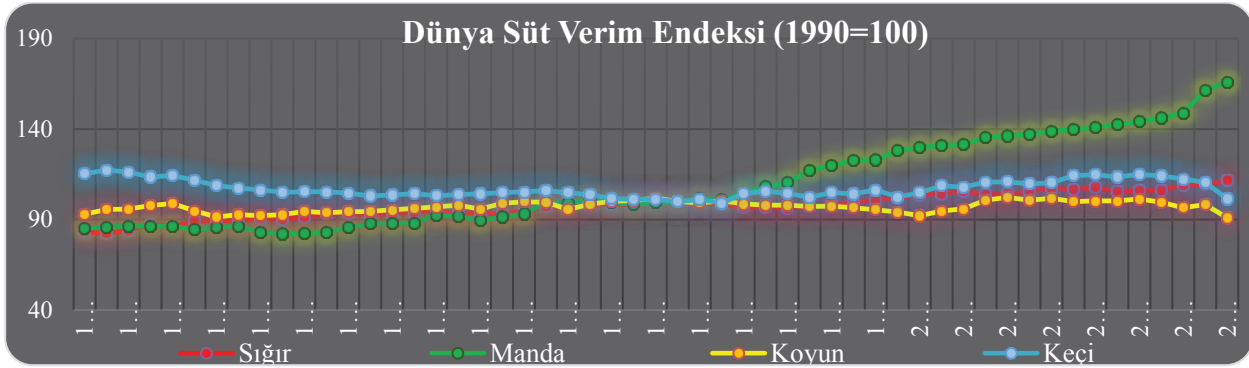

Kaynak: FAO

Dünyada toplam sığır varlığının % 19'u, keçi varlığının % 22'si, koyun varlığının % 20'si ve manda varlığının % 32'si sağılmaktadır.

3.2 Süt Verimi

1990-2014 döneminde, dünya süt veriminde en yüksek artış % 66 ile manda sütünde onu takiben % 11 ile inek sütünde olmuştur. Koyun sütü veriminde % 9 düşüş yaşanırken keçi sütü veriminde % 2'lik artış gerçekleşmiştir. 2012-2014 yılları arası verim değişimine baktığımızda, inek ve manda sütü veriminde artış gözlenirken, koyun sütü veriminde %5,7; keçi sütü veriminde %9,7 düşüş yaşanmıştır.

Kaynak: FAO

3.3 2014 Yılı Türler ve Ülkeler Bazında Süt Verimi

	İnek sütü verimi (kg/yıl)		Manda sütü verimi (kg/yıl)		Keçi sütü verimi (kg/yıl)		Koyun sütü verimi (kg/yıl)
ABD	10.150	Pakistan	2.419	Lüksemburg	1.100	Avusturya	435
Danimarka	9.226	Hindistan	1.881	Almanya	817	İsviçre	431
Kanada	8.811	Mısır	1.652	Hollanda	776	Fransa	217
İsveç	8.634	Suriye	1.602	Fransa	694	Malta	209
Finlandiya	8.414	İran	1.511	İsrail	690	İspanya	191
S.Arabistan	8.333	Malezya	1.457	Belçika	639	Slovenya	190
Portekiz	8.291	Bulgaristan	1.441	Norveç	635	Portekiz	177
Estonya	8.221	Vietnam	1.000	Avusturya	635	Ermenistan	121
Japonya	8.209	Türkiye	998	İsviçre	629	Yunanistan	114
İngiltere	8.131	Irak	889	Portekiz	560	Kazakistan	110
İspanya	8.033	Nepal	868	Çek C.	556	Rusya	106
Çek C.	7.913	İtalya	816	Ukrayna	515	Gürcistan	104
Hollanda	7.747	Gürcistan	675	Belarus	474	Sırbistan	102
Almanya	7.541	Myanmar	546	Litvanya	464	Filistin	99
Macaristan	7.533	Sri Lanka	508	Slovenya	452	Kıbrıs	98
Kıbrıs	7.376	Bangladeş	411	Letonya	429	Bahreyn	85
Belçika	7.108			Jameika	384	Kırgızistan	80
Norveç	6.973			İspanya	376	Kuveyt	80
İsviçre	6.968			Bahama	373	Azerbaycan	78
Lüksemburg	6.863			Hırvatistan	352	Tunus	78
Fransa	6.849			Malta	319	Romanya	77
Türkiye	3.031			Türkiye	105	Türkiye	77
Dünya	2.380	Dünya	1.881	Dünya	81	Dünya	44

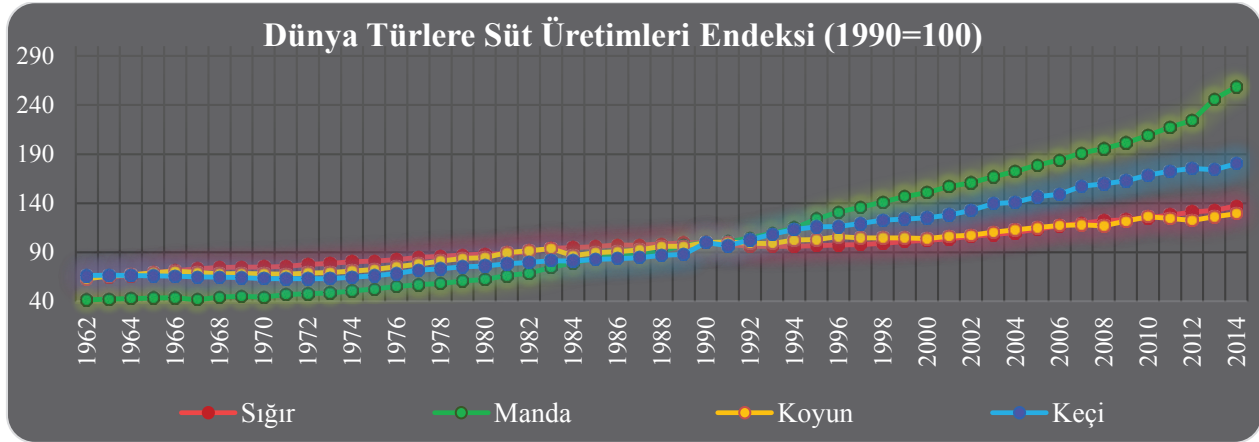
Kaynak: FAO

2014 yılı verilerine göre inek sütü veriminde dünya ortalaması 2.380 kg/yıl iken daha modern süt hayvancılığının yapıldığı ve kaliteli yem kullanımının daha fazla olduğu ABD’de inek sütü verimi 10.150 kg/yıl, Avrupa Birliği ülkelerinden Danimarka’da 9.226 kg/yıl, Kanada’da 8.811 kg/yıl seviyelerine kadar çıkmaktadır. Önemli süt üreticileri olan Hindistan ve Pakistan’da

inek sütü verimi dünya ortalamasının altında yer alırken, Türkiye’de ise 3.031 kg/yıl ile inek sütü, 77 kg/yıl ile koyun sütü, 105 kg/yıl ile keçi sütü verimleri dünya ortalamasının üzerindedir. Manda sütü veriminde 998 kg/yıl ile dünya ortalamasının altındadır.

3.4 Süt Üretimi

1990-2014 döneminde, dünya süt üretiminde en yüksek artış, hem hayvan varlığında hem de verimdeki artışa bağlı olarak % 159 oranında manda sütünde gerçekleşmiştir. Özellikle keçi varlığındaki artışa bağlı olarak keçi sütü üretiminde artış % 80 olurken, inek sütü üretiminde artış %37, koyun sütünde % 29 olmuştur.

Kaynak: FAO

FAOSTAT verilerine göre 2014 yılı dünya toplam süt üretimi yaklaşık **799 milyon** tondur.

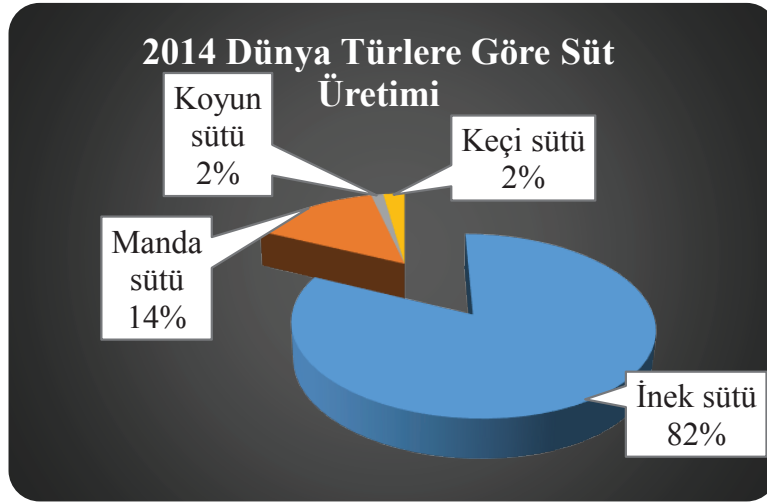
		2009	2010	2011	2012	2013	2014	2009-2014 Değ. %
Sığır	Sağılan hayvan varlığı (milyonbaş)	260	263	268	269	271	274	5,38
	Süt üretimi (milyon ton)	592	603	617	630	636	656	10,81
	Süt verimi (kg/yıl)	2.276	2.292	2.302	2.345	2.347	2.394	5,18
Manda	Sağılan hayvan varlığı (milyonbaş)	57	58	60	61	61	63	10,53
	Süt üretimi (milyon ton)	89	92	96	99	102	114	28,09
	Süt verimi (kg/yıl)	1.563	1.582	1.605	1.634	1.666	1.823	16,63
Koyun	Sağılan hayvan varlığı (milyonbaş)	208	213	214	218	220	243	16,83
	Süt üretimi (milyon ton)	10	10	10	10	10	10	6,30
	Süt verimi (kg/yıl)	46	46	46	46	46	43	-6,52
Keçi	Sağılan hayvan varlığı (milyonbaş)	182	186	192	198	200	225	23,63
	Süt üretimi (milyon ton)	17	17	18	18	18	18	5,88
	Süt verimi (kg/yıl)	90,9	92,3	91,5	90,1	89,8	81	-10,89

Kaynak: FAO

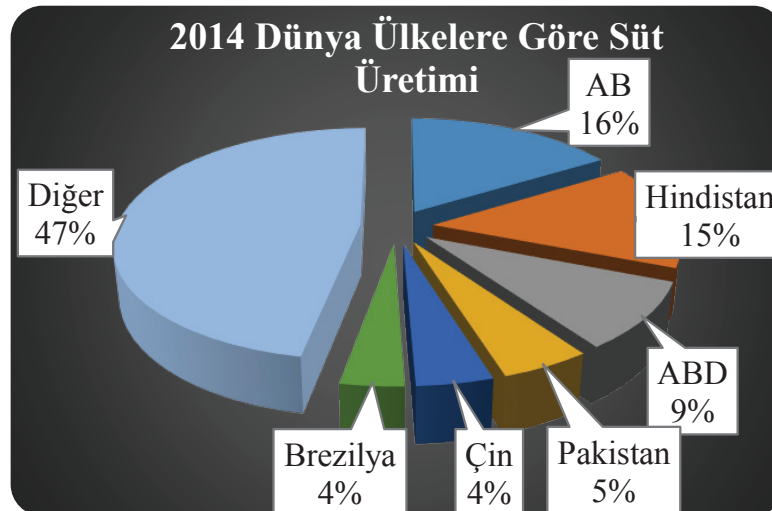
2014 yılı verilerine göre dünyada sağılan hayvan varlığı sığırdan 274 milyon baş, mandadan 63 milyon baş, koyundan 243 milyon baş ve keçiden 225 milyon baştır. FAO ‘ya göre; 2014 yılında

dünya süt üretimi (inek, manda, koyun, keçi), 798 milyon ton olup 2013 yılı rakamının (772 milyon ton) % 3,52 üzerinde gerçekleşmiştir.

Dünyanın en büyük süt üreticisi olan Avrupa Birliği üretiminin 2014 yılında % 4,4 (6,9 milyon ton) artışla 164,1 milyon tona, ikinci en büyük üretici olan Hindistan'ın 2014 yılı üretiminin % 6,3 (8,6 milyon ton) artışla 146 milyon tondur.

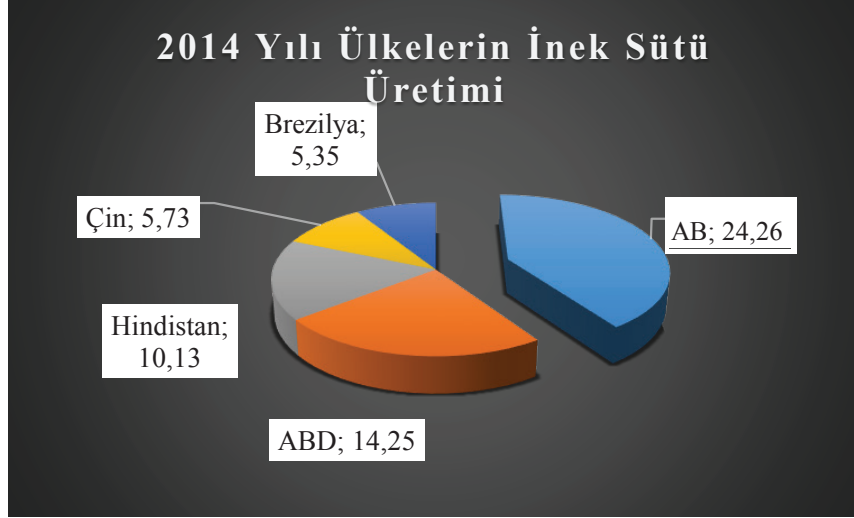

Önemli süt ve süt ürünleri ihracatçısı olan ABD, Okyanusya ve Yeni Zelanda'nın da süt üretimlerinin geçen yıl yaşanan kuraklığın ardından, 2014 yılında olumlu hava koşullarının etkisiyle süt üretimi artmıştır. 2014 yılı toplam süt üretiminde en büyük payı % 82 (656 milyon ton) ile inek sütü alırken, manda sütü % 14 (114 milyon ton), koyun sütü % 2 (10 milyon ton), keçi sütü % 2 (18 milyon ton) paya sahiptir.

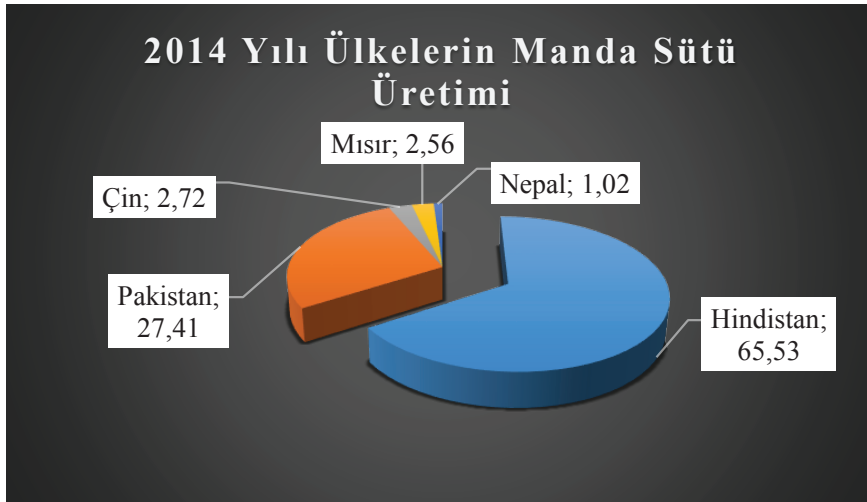
Dünya süt üretiminde **AB** 164 milyon ton üretim ile ilk sırada yer alırken, 146 milyon ton ile **Hindistan** ikinci sırada yer almaktadır. AB, Hindistan ve ABD dünya süt üretiminin (inek, manda, koyun, keçi) yaklaşık % 40'ını gerçekleştirmektedir.

3.4.1 İnek Sütü

FAOSTAT verilerine göre, 2014 yılında dünya inek sütü üretimi önceki yıla göre % 3,1 artışla 656 milyon tondur. Dünya üretiminin % 54'ü AB, ABD, Hindistan ve Çin tarafından sağlanmıştır. En fazla inek sütü üreten ülkeler sırasıyla **AB, ABD, Hindistan, Çin, Brezilya** olup, **Türkiye** dünya üretiminde % 3 pay ile 11. sırada yer almaktadır.

3.4.2 Manda sütü

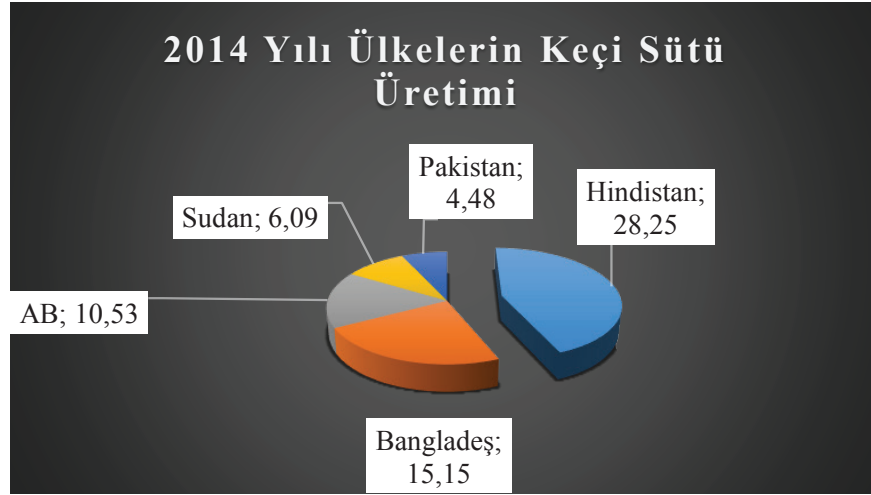

FAOSTAT verilerine göre, 2014 yılında dünya manda sütü üretimi önceki yıla göre % 5,8 artışla 114 milyon ton gerçekleşmiştir.

Hindistan ve **Pakistan** dünya manda sütü üretiminin % 93'ünü gerçekleştirirken, **Türkiye** 55 milyon ton ile dünyada 10. sırada yer almıştır.

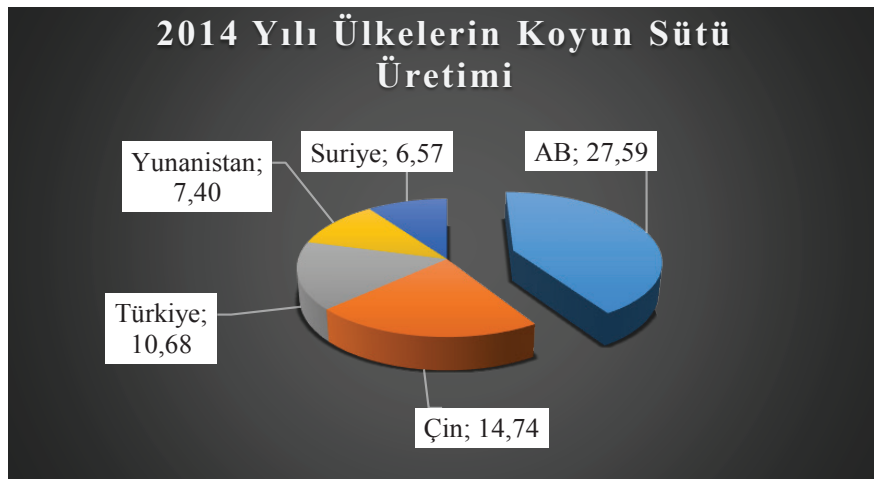
Özellikle son üç yılda yaklaşık 4,3 milyon ton (% 6,1) artışla Hindistan üretimi 75 milyon tona ulaşmıştır. Pakistan üretimi aynı dönemde % 3 artış göstermiştir.

3.4.3 Keçi sütü

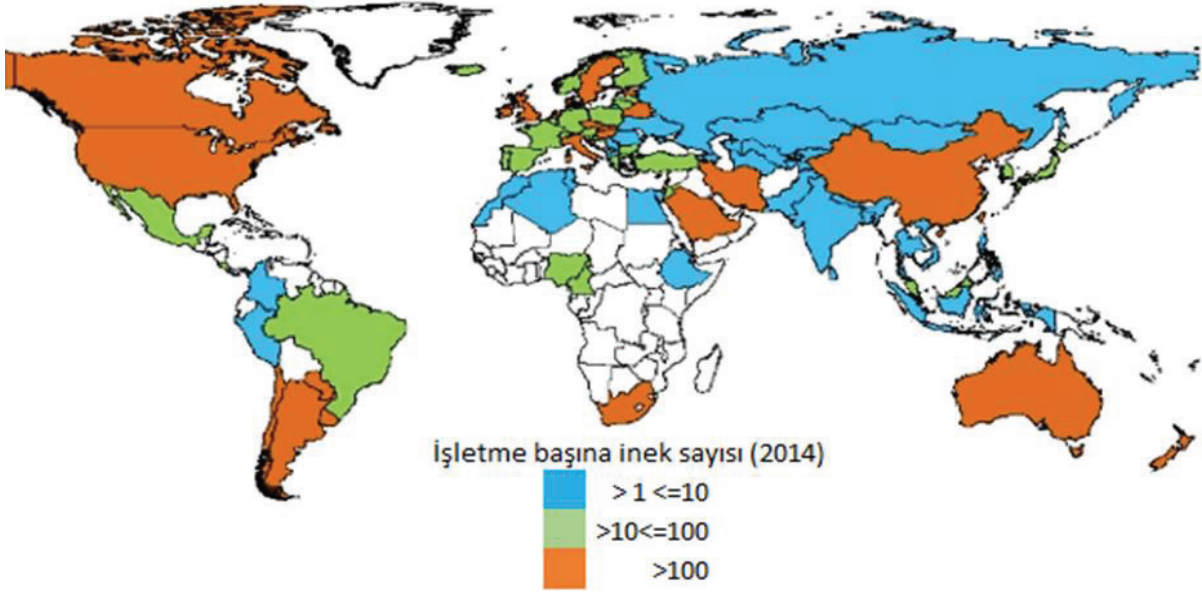
2014 yılında keçi sütü üretimi 18 milyon ton ile önceki yıla göre % 3,5 artış göstermiştir. Dünya üretiminin % 54'ü **Hindistan, Bangladeş ve AB**'de gerçekleşmektedir. **Türkiye** dünya keçi sütü üretiminde 463 bin ton ile 9. sırada yer almaktadır. 2013 yılında önemli üreticiler olan Hindistan, Bangladeş, Pakistan üretimleri artarken, AB üretimi düşüş göstermiştir. 2014 yılında ise üretimler bütün ülkelerde artmıştır

3.4.4 Koyun Sütü

2014 yılı dünya koyun sütü üretimi önceki yıla göre % 2,5 artışla 10.429 bin ton gerçekleşmiştir. Dünya koyun sütü üretiminin % 28'ini karşılayan **AB** 2.878 bin ton ile birinci sırada yer alırken, **Çin** dünya üretiminde % 15 pay ile ikinci sırada yer almaktadır. **Türkiye** 1.114 bin ton ile üçüncü sıradadır. 2014 yılında Suriye üretimi aynı kalırken, Türkiye, AB ve Çin üretimleri artış göstermiştir.

3.5 Dünyada Süt İşletmeleri

IFCN verilerine göre, 2014 yılı çiftlik başına düşen hayvan sayısı en fazla 410 başla **Yeni Zelanda**'dır. Y. Zelanda'yı takiben, Amerika'da 181, Fransa'da 55, Brezilya'da 21, Polonya'da 8, Hindistan'da 2 baştır. İşletmelerin % 0,3'ü büyük işletme; %3,6'sı orta ölçekli aile işletmesi geri kalan %91,1'i küçük işletmelerdir (IFCN).

Son 5 yıllık üretim, verim ve sağılan hayvan sayılarına baktığımızda en çok artışın manda sütünde olduğu görülmekte olup, sebebi verim ve sağılan hayvan sayısının yüksek oranda artmasından dolayıdır. Manda sütünü takiben en fazla üretim değişimi sırasıyla **keçi**, inek ve koyun sütünde olmuştur.

Sıra	Ülke	İnek Sütü Üretimi (Milyon Ton)
1.	Amerika	95
2.	Hindistan	74
3.	Çin	38
4.	Brezilya	35
5.	Almanya	33
6.	Rusya	31
7.	Fransa	26
8.	Yeni Zelanda	22
9.	Türkiye	19

Kaynak: IDF

Yukarıdaki tablo 2015 yılında bazı ülkelerin inek sütü üretim miktarları verilmiştir. Listede Türkiye'nin inek sütü üretiminde yaklaşık 19 milyon ton ile IDF ülkeleri arasında 9. sırada olduğu görülmektedir.

Sıra	Şirket	2014	2015	2014-2015 Değişim %
1.	Lactalis	21,9	18,9	-13,7
2.	Nestle	18,3	15,2	-16,9
3.	Fonterra	18,7	14,3	-23,5
4.	DFA	17,9	13,8	-22,9
5.	Danone	14,8	12,3	-16,9
6.	FrieslandCampina	15	12,2	-18,7
7.	Arla Foods	14,1	11,4	-19,1
8.	Yili	8,8	9,6	9,1
9.	Saputo	9,4	8,6	-8,5
10.	Dean Foods	9,5	8,1	-14,7

Kaynak: IDF

2016 yılı sanayiye giden inek sütü miktarı 9.213.521 tondur. Türkiye’de toplam süt üretiminin % 49,8’i sanayiye aktarılmaktadır. Dünyada bu oran 2015 yılı itibariyle % 53’dir. Ayrıca dünyada süt ve süt ürünleri üretimleri yapan lider firma 18,9 milyar dolar ciro ile Lactalis, 15,2 milyar dolar ciro ile Nestle ikinci sıradadır. Ayrıca Türkiye’de 0,9 milyar dolar ciro ile AK Gıda birinci, 0,8 milyar dolar ciro ile Sütaş ikinci sıradadır (IDF 2016 Raporu).

3.6 Süt ve Süt Ürünleri Üretimi

2016 yılı IDF raporuna göre 2015 yılında dünya toplam inek sütü üretimin (674 milyon ton) % 63’ü sanayiye aktarılmakta (427 milyon ton), kalan %37’lik kısmını ise hane içi tüketimi ve kayıt altına alınmayanları oluşturmaktadır.

ABD, Y. Zelanda, Avustralya, Almanya, Fransa, Hollanda, Birleşik Krallık ve Kanada’da üretimin neredeyse tamamı sanayiye aktarılırken Pakistan, Hindistan ve Mısır’da sanayiye aktarılma oranı %20’nin altındadır.

Dünyada süt işleyen firmaların yarısını kooperatifler oluşturmaktadır. Dünya süt pazarında etkili olan ilk 20 firma; toplam inek ve manda sütü üretiminin % 26’sını, sanayiye aktarılan sütün %49’unu işlemektedir. İşlediği süt miktarı bakımından ilk beşte Lactalis (Fransa) Fonterra (Y. Zelanda), Nestlé (İsviçre) Dairy Farmers of America (ABD) ve Danone (Fransa) yer almaktadır.

Dünya süt üretiminin çoğunluğu içme sütü ve peynir olarak değerlendirilmektedir.

DÜNYA SÜT ÜRÜNLERİ ÜRETİMİ							
Milyon ton	2010	2011	2012	2013	2014	2015	% değişim 2010-2015
İçme sütü	122	124	130	134	135	136	11,5
Tereyağı	9,2	9,6	10	10,2	10,6	10,8	17,4
İnek peyniri	18,1	18,3	18,7	18,8	19,4	19,9	9,9
Yağsız süt tozu	3,7	3,9	4,1	4,2	4,8	4,8	29,7
Yağlı süt tozu	4,2	4,6	4,7	4,8	5,1	5,1	21,4

Kaynak: IDF (Dünya peynir, süt tozu ve tereyağı üretiminin % 90'ını ve içme sütü üretiminin % 75'ini temsil eden 50 ülke verisidir)

2015 yılında dünya **içme sütü** üretimi % 0,7 artış göstermiştir. **Çin, Hindistan ve Arjantin** başta olmak üzere nüfus ve gelir artışına bağlı olarak gelişmekte olan ülkelerde yıllık artışlar yüksek olmuştur. 2014/15 yılında değişim Hindistan'da %4,7; Çin'de % 5 olmuştur. En fazla üretim 31,1 milyon ton ile AB ülkelerinde olmuştur.

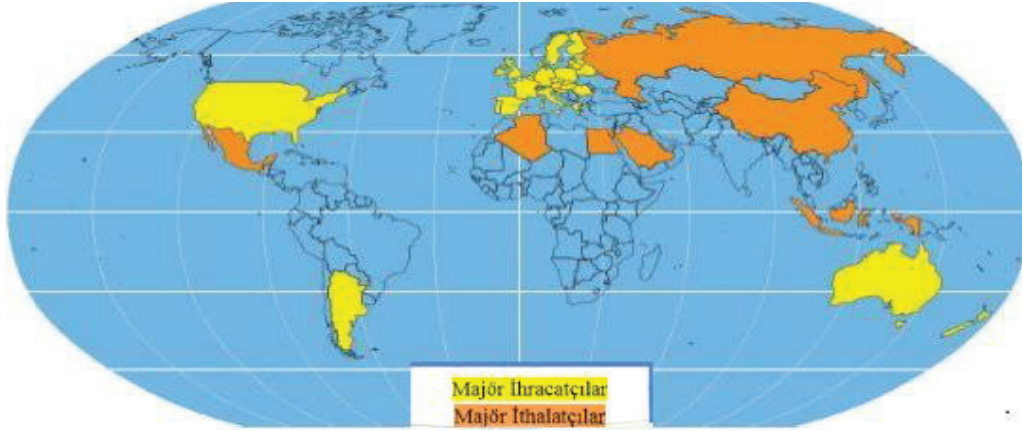
BAZI ÜLKELERDE İÇME SÜTÜ ÜRETİMİ							
Milyon ton	2000	2005	2010	2014	2015	2014/15 % değ.	2000/15 % değ.
AB	32,9	32,3	32	31,6	31,1	-1,7	-0,4
ABD	24,9	24,7	24,8	22,7	22,4	-1,4	-0,7
ÇİN	1,2	9,7	14,8	24	25,2	5	22,3
RUSYA		4,2	4,9	5,3	5,3	0,4	*
BREZİLYA	5	6,2	8	9,3	9,1	-1,9	4,1
JAPONYA	4,6	4,3	3,9	3,6	3,6	0	-1,7
AVUSTRALYA	2	2,1	2,4	2,7	2,6	-3	1,8
MEKSİKA	3,8	4,3	4,4	3,7	3,7	-0,6	-0,2
ARJANTİN	1,6	1,6	1,7	1,8	1,9	7,2	1,2
KANADA	2,8	2,8	2,7	2,7	2,6	-2,8	-0,4
HİNDİSTAN		-	8,3	11,7	12,3	4,7	*
TÜRKİYE		-	1,1	1,3	1,4	0,4	*

Kaynak: IDF

2015 yılında dünya **tereyağı** üretiminin yaklaşık % 47'sini **Hindistan**, % 21'ini **AB** gerçekleştirmektedir. AB tereyağı üretimi geçen yıla göre %5, Hindistan'ın üretimi ise %3 artmıştır.

Dünya **peynir** üretiminin % 72'si **AB ve ABD** tarafından gerçekleştirilmektedir. 2014/15 döneminde dünya peynir üretiminde % 2,8 oranında büyüme görülmüştür. Dünya **yağlı süt tozu** üretiminin %27'si **Y. Zelanda**, % 38'i **AB ve Çin** tarafından gerçekleştirilmektedir. Y. Zelanda üretiminin neredeyse tamamını ihraç ederken AB üretiminin %40'ını ihraç etmektedir. **Yağsız süt tozunda** ise **AB** toplam üretimin % 35'ini, **ABD** %21'ini ve **Hindistan** %10'unu gerçekleştirmektedir.

3.7 Ticaret

Süt çabuk bozulabilen bir ürün olduğu için çoğunlukla üretildikleri ülke veya bölgede tüketilmektedir. Soğutma ve ulaşım teknolojilerindeki gelişmelere rağmen üretilen sütün sadece % 9'u, uluslararası ticarete konu olmaktadır. Uluslararası ticaretin çoğunluğu peynir, süttozu ve tereyağı olarak yapılmaktadır.

Uluslararası talebin zayıflaması sonucu 2015 yılında küresel ticaret % 1,7 oranında düşerek 71,3 milyon ton (süt eşdeğeri) seviyesine gerilemiştir. Asya ülkeleri halen ticarete en önemli pazarlar olurken, bölgeden yapılan ithalatlar 2006 yılından sonra ilk defa düşmüştür. Son birkaç yıldır Çin'in alımlarındaki keskin artış bu yıl yerini düşüşe bırakmış, bu durum ticaretteki gerilemenin en önemli nedeni olarak tahmin ediliyor.

3.7.1 Süt Eşdeğeri İhracat

Dünya **süt ürünleri ihracatının** % 65'i **Yeni Zelanda, AB ve ABD** tarafından gerçekleştirilmektedir. En büyük süt ürünleri ihracatçısı olan **Yeni Zelanda**, süt üretiminin % 91'ini ihraç etmektedir.

Bin ton	2014	2015	2014-2015 % değişim	2016	2015-2016 % değişim	İhracat payı %
Yeni Zelanda	19.053	19.307	1,3	19.384	0,4	26,5
AB	17.380	18.401	5,9	19.160	4,1	26,2
ABD	10.499	9.349	-11,0	9.307	-0,4	12,7
Belarus	4.370	4.790	9,6	4.952	3,4	6,8
Dünya Toplamı	72.120	72.153	0,0	73.211	1,5	

Kaynak: FAO Süt ve Süt Ürünleri Raporu, Haziran 2016

3.7.2 Süt Eşdeğeri İthalat

2016 yılında süt eşdeğeri olarak **süt ve süt ürünleri ithalatı** önceki yıla göre %1,5 artışla 69,4 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. **Çin ve Meksika** en önemli süt ürünleri ithalatçılarıdır. Çin'in 2015 yılında ithalatı %18,6 azalırken, 2016 yılında %6,6 artarak 11,4 milyon ton olacağı tahmin edilmektedir. 2015 yılında % 21,5 azalan Rusya ithalatının, 2016 yılında %4 artacağı beklenmektedir.

Bin ton	2014	2015	2014-2015 % değişim	2016	2015-2016 % değişim	İthalat payı %
Çin	13.216	10.760	-18,6	11.465	6,6	16,5
Meksika	2.887	3.327	15,2	3.323	-0,1	4,8
Rusya	3.834	3.010	-21,5	3.131	4,0	4,5
Cezayir	3.115	3.057	-1,9	3.127	2,3	4,5
S. Arabistan	3.136	3.091	-1,4	3.012	-2,6	4,3
Dünya Toplamı	68.610	68.407	-0,3	69.446	1,5	

Kaynak: FAO Süt ve Süt Ürünleri Raporu, Haziran 2016

3.7.3 Süt Tozu Ticareti

Dünya **yağlı süt tozu ihracatında Y. Zelanda, yağsız süt tozu ticaretinde AB** en önemli ihracatçılarıdır. 2016 yılında dünya toplam süt tozu ihracatının % 53'ü Y. Zelanda, % 16'sı AB tarafından gerçekleştirilirken, toplam süt tozu ithalatının %20'si Çin tarafından gerçekleştirilmiştir.

YAĞLI SÜT TOZU İTHALATI						YAĞLI SÜT TOZU İHRACATI					
Bin Ton	2014	2015	14-15 % değ	2016	15-16 % değ	Bin Ton	2014	2015	14-15 % değ	2016	15-16 % değ
Çin	785	456	-41,9	518	13,6	Y. Zelanda	1.424	1.380	-3,1	1.370	-0,7
Cezayir	204	223	9,3	234	4,9	AB	389	390	0,3	403	3,3
BAE	176	200	13,6	205	2,5	Arjantin	144	138	-4,2	127	-8,0
Venezüela	132	191	44,7	181	-5,2	Uruguay	58	97	67,2	100	3,1
Dünya	2.528	2.423	-4,2	2.489	2,7	Dünya	2.596	2.565	-1,2	2.565	0,0

Kaynak: FAO Süt ve Süt Ürünleri Raporu, Haziran 2016

Çin'in yağlı süt tozu ithalatı 2013 ve 2014 yıllarında sırasıyla % 8,3 artış göstermiştir. 2015 yılında ise % 41,1 azalmış, 2016 yılında ise % 13,6 artmıştır. Çin, ithalatının yaklaşık % 90'ını Yeni Zelanda'dan gerçekleştirmektedir.

YAĞSIZ SÜT TOZU İTHALATI						YAĞSIZ SÜT TOZU İHRACATI					
Bin Ton	2014	2015	14-15 % değ	2016	15-16 % değ	Bin Ton	2014	2015	14-15 % değ	2016	15-16 % değ
Meksika	203	259	27,6	260	0,4	AB	646	684	5,9	715	4,5
Çin	286	234	-18,2	251	7,3	ABD	554	560	1,1	564	0,7
Malezya	138	147	6,5	150	2,0	Y. Zelanda	383	411	7,3	430	4,6
Endonezya	146	143	-2,1	145	1,4	Avustralya	164	201	22,6	210	4,5
Cezayir	168	146	-13,1	145	-0,7	Belarus	90	111	23,3	112	0,9
Rusya	95	110	15,8	107	-2,7						
Dünya	2.124	2.139	0,7	2.172	1,5	Dünya	2.139	2.215	3,6	2.276	2,8

Kaynak: FAO Süt ve Süt Ürünleri Raporu, Haziran 2016

ABD, AB ve Y. Zelanda dünya **yağsız süt tozu ihracatının** % 75'ini gerçekleştirmektedir. **Çin, Cezayir ve BAE en önemli ithalatçılarıdır.** 2015 yılında ABD hariç diğer ihracatçı majör ülkeler ihracatlarını artırmıştır. En büyük artış yaklaşık % 30 ile Avusturalya'da tahmin ediliyor. Çin'in yağsız süt tozunda en önemli tedarikçileri Y. Zelanda ve ABD'dir.

3.7.4 Tereyağı Ticareti

Y. Zelanda dünya **tereyağı ihracatının** yarısından fazlasını tek başına gerçekleştirmektedir. **Rusya, Çin, S. Arabistan ve Mısır** önemli **ithalatçılarıdır.** Tereyağı ihracatında Rusya'nın en önemli tedarikçileri Y. Zelanda ve AB'dir. 2015 yılında ABD'nin tereyağı ihracatı % 65, Rusya'nın ise ithalatı % 36 düşüş yaşamıştır. 2015 yılında ise Rusya'nın tereyağı ihracatı %12,5 olarak gerçekleşmiştir.

TEREYAĞI İTHALATI						TEREYAĞI İHRACATI					
Bin Ton	2014	2015	14-15 % değ	2016	15-16 % değ	Bin Ton	2014	2015	14-15 % değ	2016	15-16 % değ
Çin	113	106	-6,2	115	8,5	Y. Zelanda	510	500	-2,0	505	1,0
Rusya	150	96	-36,0	108	12,5	AB	148	185	25,0	210	13,5
S. Arabistan	66	55	-16,7	60	9,1	Belarus	69	83	20,3	95	14,5
Mısır	47	56	19,1	60	7,1	Avustralya	43	34	-20,9	33	-2,9
İran	38	47	23,7	50	6,4	ABD	74	26	-64,9	28	7,7
ABD	23	41	78,3	48	17,1						
Dünya	938	871	-7,1	904	3,8	Dünya	980	946	-3,5	989	4,5

Kaynak: FAO Süt ve Süt Ürünleri Raporu, Haziran 2016

3.7.5 Peynir Ticareti

2013 yılında Dünya **peynir ihracatında** 787 bin ton ile **AB** % 32'lik paya sahiptir. 2014 ve 2015 yıllarında AB ihracatında düşüş olmuştur. **Rusya ve Japonya** en büyük **peynir ithalatçılarıdır.** Aynı şekilde ithalatı alan Rusya'nın 2014 ve 2015 yıllarında ithalatında düşüş gerçekleşmiştir. Rusya 2013 yılında peynir ithalatının % 29'unu Belarus'tan, % 48'ini AB ülkelerinden yaparken, 2014 yılında peynir ithalatında AB ülkelerinin payı düşerken Belarus'un

payı artmıştır. 2016 yılında ABD ve Yeni Zelanda peynir ihracatında düşüş yaşanırken, AB’de artış gerçekleşmiştir. Aynı şekilde Rusya’nın peynir ihracatında %8,2 artış olmuştur.

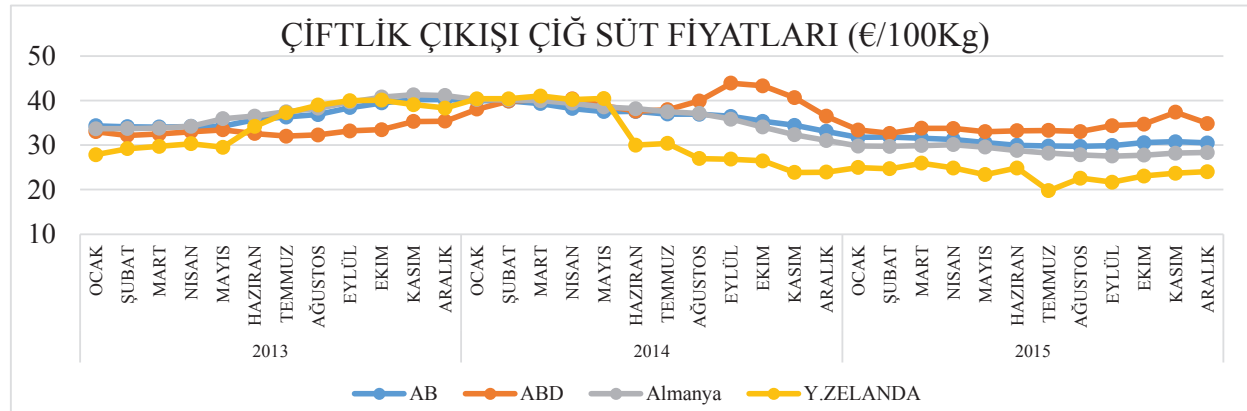
PEYNİR İTHALATI						PEYNİR İHRACATI					
Bin Ton	2014	2015	14-15 % değ	2016	15-16 % değ	Bin Ton	2014	2015	14-15 % değ	2016	15-16 % değ
Japonya	232	249	7,3	254	2,0	AB	721	719	-0,3	763	6,1
Rusya	316	208	-34,2	225	8,2	ABD	371	318	-14,3	306	-3,8
ABD	165	200	21,2	210	5,0	Y. Zeland	278	327	17,6	305	-6,7
S. Arabistan	148	144	-2,7	140	-2,8	Belaus	166	178	7,2	192	7,9
Çin	108	121	12,0	123	1,7	Avustralya	151	171	13,2	173	1,2
Dünya	2.237	2.206	-1,4	2.263	2,6	Dünya	2.402	2.392	-0,4	2.430	1,6

Kaynak: FAO Süt ve Süt Ürünleri Raporu, Haziran 2016

3.8 Fiyatlar

3.8.1 Çiftlik Çıkışı Çiğ Süt Fiyatları

2013 yılında arzdaki daralmaya bağlı olarak yükselen çiğ süt fiyatları 2014 yılının 2. çeyreğinden itibaren düşüş trendine girmiştir. Özellikle 2013 yılında en yüksek artışın yaşandığı Y. Zeland ve Almanya çiğ süt fiyatları, küresel arzdaki bolluğa bağlı olarak 2014 yılının Aralık ayında önceki yılın aynı döneminin sırasıyla %38, %25 altına düşmüştür. AB’de azalan tereyağı stokları nedeniyle, ABD tereyağına artan talep çiğ süt fiyatlarını 2014 Eylül ayında rekor seviyelere taşımıştır. 2015 yılında süt fiyatlarında normal dalgalanmalar yaşanmış olup herhangi bir aşırı artış ya da düşüş görülmemiştir.

Kaynak: CLAL, Avrupa Komisyonu

ÇİFTLİK ÇIKIŞI SÜT FİYATLARI											
ÜKLELER	2012		2013		Yıllık Değ. %	2014		Yıllık Değ. %	2015		Yıllık Değ. %
	€	TL	€	TL		€	TL		€	TL	
AB	32,67	75,68	36,51	92,88	11,8	37,15	108,29	1,7	30,68	92,51	-17,4
ABD	31,76	73,55	33,20	84,22	4,5	39,77	115,76	19,8	34,25	104,41	-13,9
Almanya	31,67	73,39	37,21	94,73	17,5	37,03	108,00	-0,5	28,69	87,20	-22,5
Arjantin	26,84	62,12	28,57	72,28	6,5	27,82	80,86	-2,6	28,78	87,53	3,4
Brezilya	34,50	79,91	35,38	89,62	2,6	33,85	98,46	-4,3	27,66	83,34	-18,3
Çin	40,58	93,94	44,26	112,50	9,1	49,45	144,00	11,7	49,62	150,05	0,4
Fransa	31,44	72,76	34,39	87,43	9,4	36,54	106,46	6,2	30,69	93,48	-16,0
Hollanda	34,22	79,23	43,28	112,49	26,5	34,71	101,20	-19,8	26,40	79,21	-23,9
İtalya	38,47	89,09	40,83	103,59	6,2	41,92	122,17	2,7	36,33	103,98	-13,3
Japonya	87,88	203,33	70,14	177,41	-20,2	67,93	197,58	-3,2	74,64	227,56	9,9
Rusya	38,80	89,87	37,03	93,80	-4,6	38,76	112,92	4,7	32,81	94,58	-15,3
Şili	31,13	72,02	31,39	79,28	0,9	30,21	87,92	-3,8	28,79	86,56	-4,7
TÜRKİYE	32,56	75,38	33,95	85,91	4,3	34,81	101,15	2,5	35,67	107,24	2,5
Uruguay	29,31	67,91	31,57	79,99	7,7	32,12	93,59	1,7	27,19	81,40	-15,4
Y.ZELANDA	28,97	67,13	34,54	88,23	19,2	32,58	95,34	-5,7	23,58	71,55	-27,6

Kaynak: CLAL, Avrupa Komisyonu

3.8.2 FAO Mandıra Fiyat Endeksi ve Süt Ürünleri Fiyatları

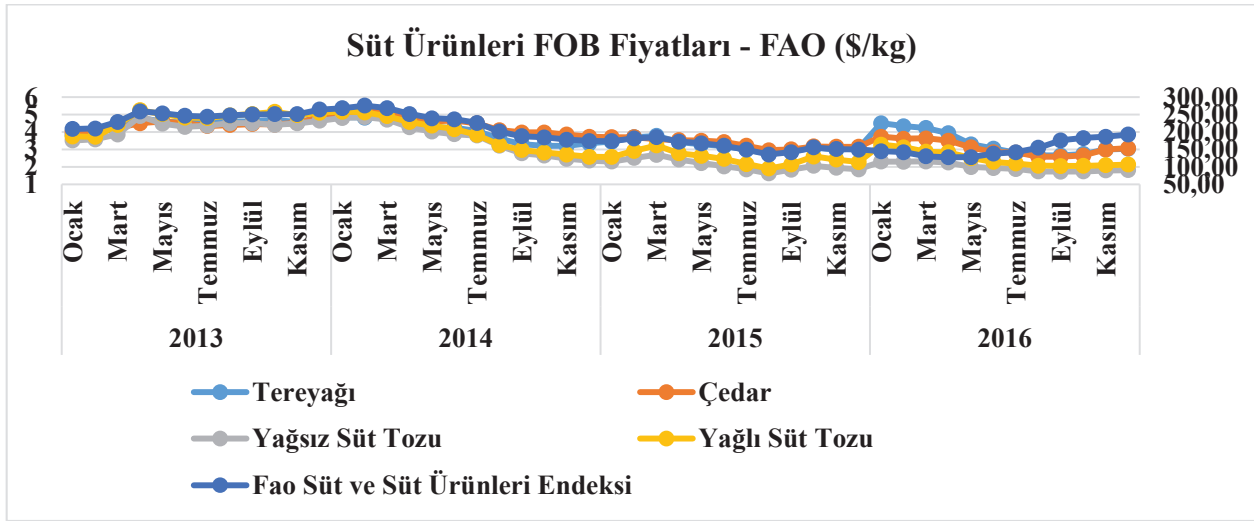
2013 yılında birçok ülkede ve özellikle dünya ihracatının % 26'sını karşılayan Yeni Zelanda'da yaşanan kuraklığa karşın, Çin başta olmak üzere bazı Asya ülkelerinde, Rusya'da ve Meksika'da artan talep endeksi tarihi zirveye ulaştırmıştır.

İthalatın % 20'sini gerçekleştiren Çin'in 2013 yılı talebi % 50 artış göstermiştir. Süt ürünleri içerisinde en fazla talep artışı, yağlı ve yağsız süt tozunda gerçekleşmiştir.

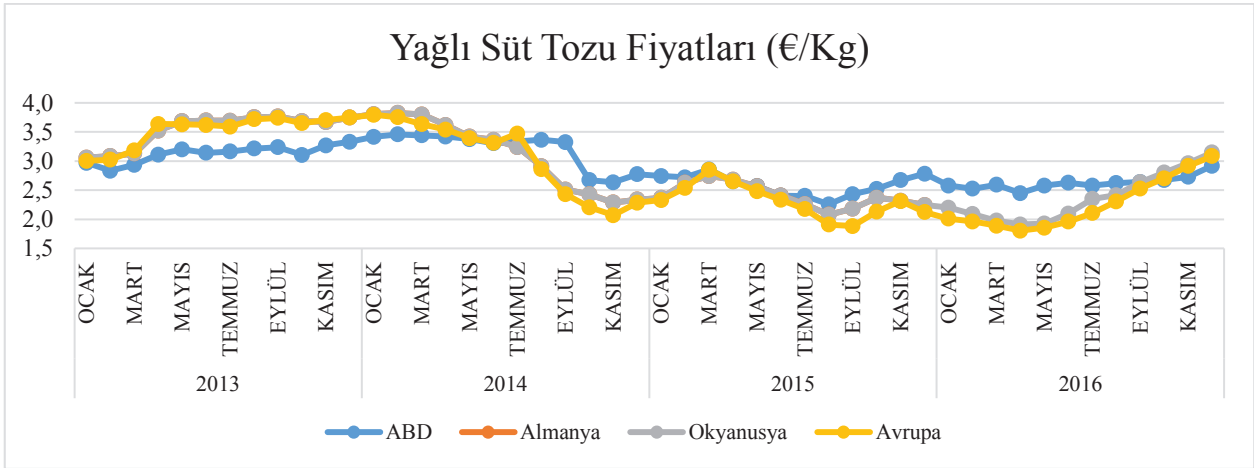
2014 yılı başlarında yüksek seviyelerde devam eden süt fiyatları, Mart ayından itibaren özellikle düşüş eğilimine girmiştir. Küresel süt üretimindeki artış, yem fiyatlarındaki düşüş ve Rusya'nın AB'den süt ürünleri ithalatına yasak getirmesiyle AB'de artan arz nedeniyle FAO Mandıra Fiyat Endeksi, 2014 Aralık ayı itibarıyla önceki yıl aynı döneme göre % 34 gerilemiştir.

2015 yılında ise ürün fiyatları ve FAO süt ve süt ürünleri endeksi dalgalı seyir izlemiş olup, fiyatların iniş çıkış yaptığı zamanlar mevsimsel süt üretim zamanları ile paralel olmuştur. 2015 yılında Ocak ayında fiyatı en yüksek olan **çedar peyniri** yılsonunda yine en yüksek fiyatlı ürün olmuştur. Onu takiben yüksek fiyatlı ürün **tereyağı** olmuştur.

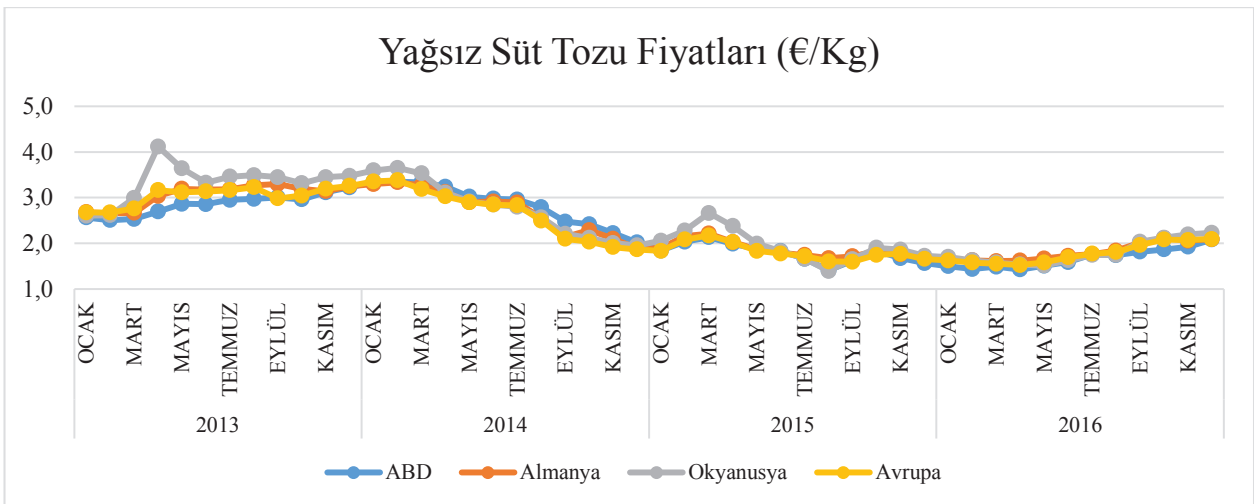
2016 yılında süt ürünleri fiyat endeksi ortalaması bir önceki yıla göre % 4 daha düşüktür. Uluslararası süt fiyatları 2016 yılı ortasından itibaren önemli bir toparlanma göstermiş, ayrıca tereyağı ve tam yağlı süt tozu fiyatlarında artış yaşanmıştır.

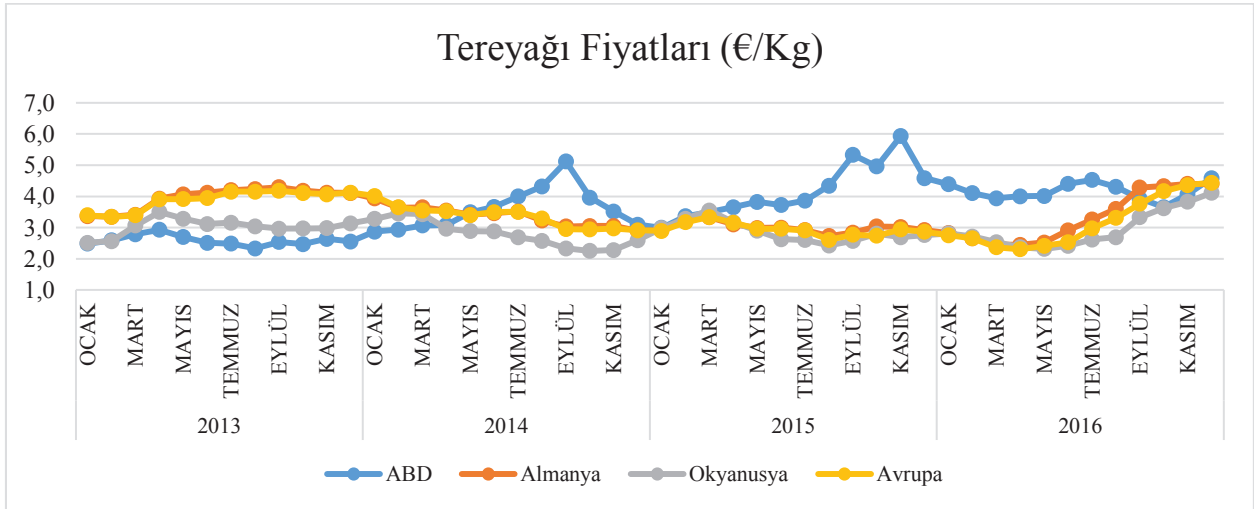
Kaynak: FAO

Kaynak: CLAL

Kaynak: CLAL

Kaynak: CLAL

3.9 Tüketim

2016 yılında yayınlanan IDF gıda bültenine göre, **2015 yılı kişi başı süt eşdeğeri tüketim** ortalaması **111,3 kg**'dır. Geçen yıla göre % 0,6 artmıştır.

Dünya süt üretiminin yaklaşık % 38'ini karşılayan Asya kıtasında kişi başı tüketim 77,7 kg olup toplam tüketim 344,8 milyon tondur. Asya kıtasını takiben Avrupa kıtasında toplam tüketim 201 milyon tondur.

CLAL tarafından bazı ülkeler için hesaplanmış tüketim verilerine göre Ukrayna kişi başı sıvı süt tüketimi 120,14 kg, ABD için 83,25 kg, AB için 58,68 kg'dır. Kişi başı 17,87 kg ile **AB peynir** tüketiminde birinci ülkedir.

Bazı Ülkelere Ait Süt ve Süt Ürünleri Tüketimi										
Kişi Başı/Kg	Sıvı Süt		Tereyağı		Peynir		Yağsız Süt Tozu		Yağlı Süt Tozu	
	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
AB-27	60,8	58,68	4,47	4,42	17,6	17,87	1,58	1,72	0,77	0,74
ABD	84,71	83,25	2,49	2,6	15,58	16,01	1,43	1,51	0,09	0,15
Arjantin	47,56	48,37	0,88	0,94	11,87	11,65	0,35	0,39	2,44	2,63
Avustralya	110,07	112,65	3,77	3,96	10,12	10,18	3,43	3,42	1,74	1,88
Belarus	110,53	110,57	5,58	4,53	7,05	7,27	0,21	0,11	1,47	1,26
Brezilya	46,88	52,56	0,39	0,4	3,66	3,72	0,86	0,91	2,93	3,02
Meksika	33,34	32,95	1,76	1,8	2,95	3,08	2,06	2,47	1,2	1,19
Rusya	68,74	66,22	2,62	2,44	7,47	7,31	1,26	1,3	0,54	0,55
Şili							1,18	1,95	3,66	3,62
Tayvan	15,79	16,42	0,94	1,07	1,11	1,24	0,98	1,07	1,41	1,45
Ukrayna	123,06	120,14	2,58	2,16	4,38	4,1	0,58	0,45	0,2	0,16
Venezuela									5,12	6,59
Y. Zelanda	110,12	109,74	4,89	4,86	8,9	7,73	1,33	1,55	3,34	3,97

Kaynak: CLAL

Kıtalar arası süt tüketimlerine baktığımızda genel tüketim ve kişi başı tüketimde ilk üç sırayı Avrupa, sonrasında sırasıyla Okyanusya ve Kuzey Amerika almaktadır (IDF).

Kıtalar	Tüketim (Milyon Ton)	Kişi Başı Tüketim (Kg/Yıl)
Asya	344,8	77,7
Avrupa	200,9	270,7
Kuzey Amerika	96,0	263,9
Güney Amerika	69,5	169,4
Afrika	55,3	48,2
Orta Amerika	22,0	102
Okyanusya	10,5	226,8

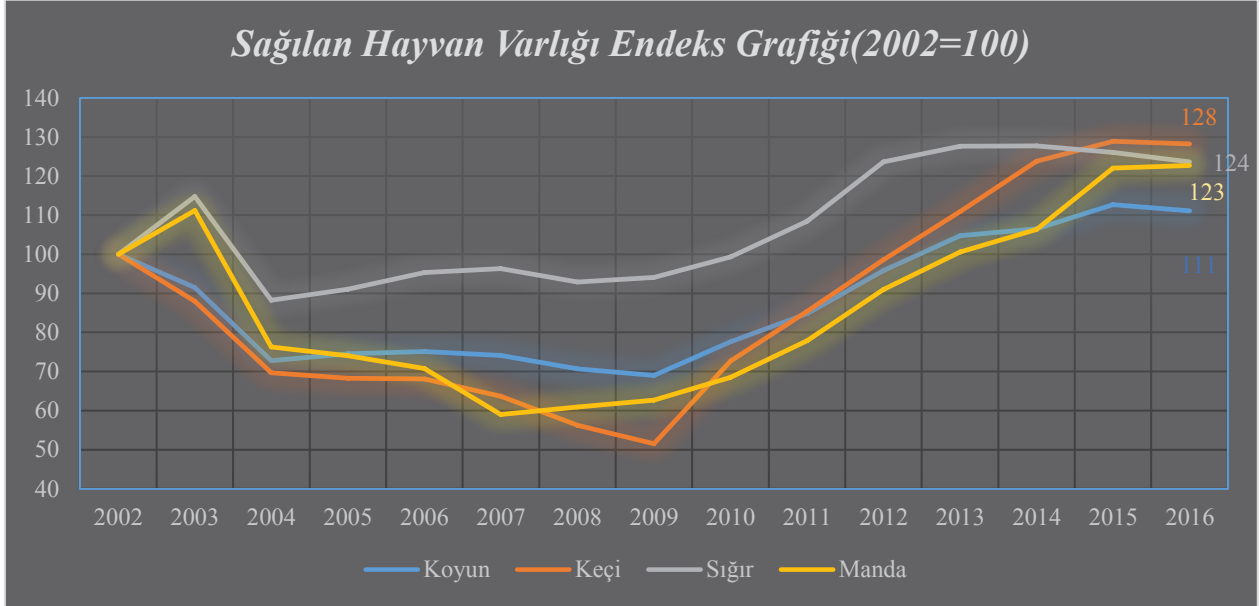
Kaynak: IDF

4 TÜRKİYE'DE DURUM (GÜNCEL)

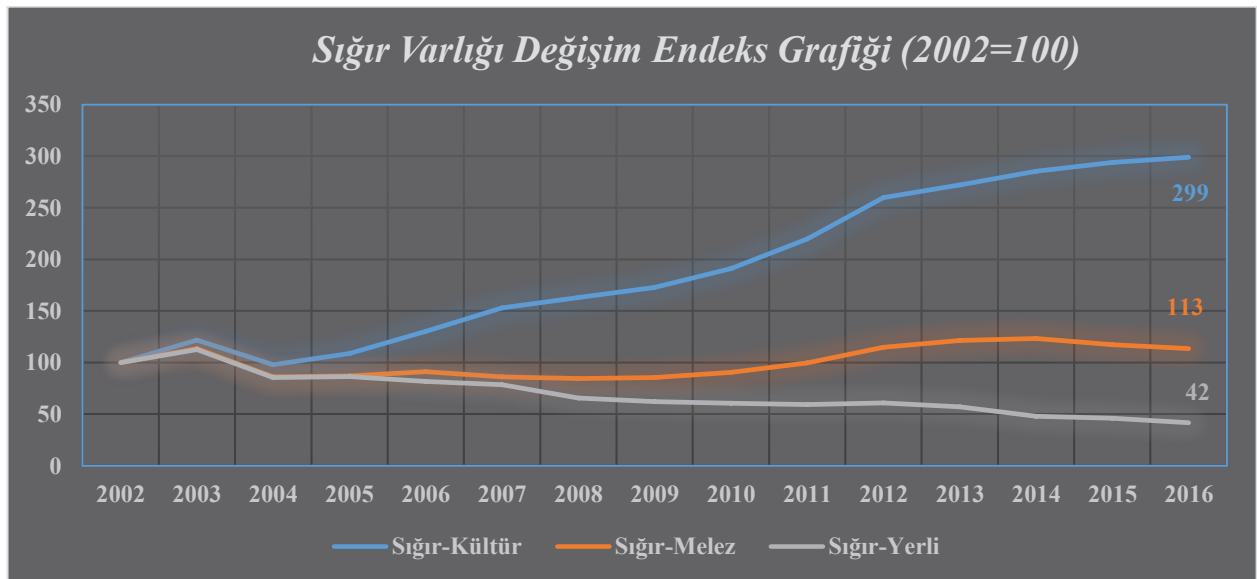
4.1 Sağılan Hayvan Varlığı Endeksi (2002=100)

2002 yılı baz alınarak oluşturulan endeks grafiğine göre **sağılan hayvan varlığında en fazla artış** %28 ile **keçi** sayısında olurken sığır sayısında artış % 24'dür. Sağılan manda ve koyun varlığındaki artış ise sırasıyla % 23 ve % 11 olmuştur.

Kaynak: TÜİK

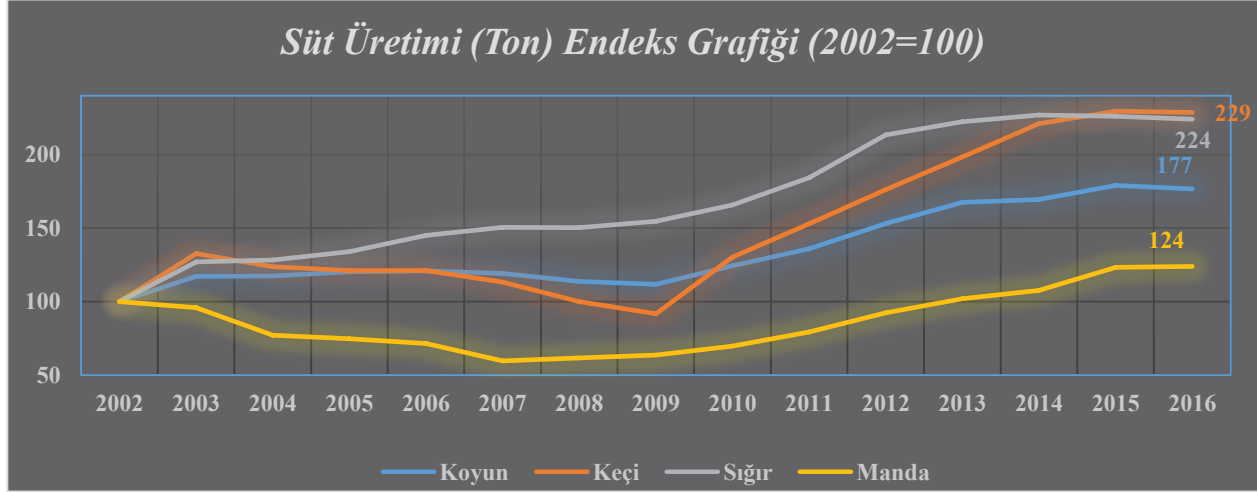
4.2 Tür ve Irklara Göre Sağılan Sığır Varlığı Endeksi (2002=100)

Kaynak: TÜİK

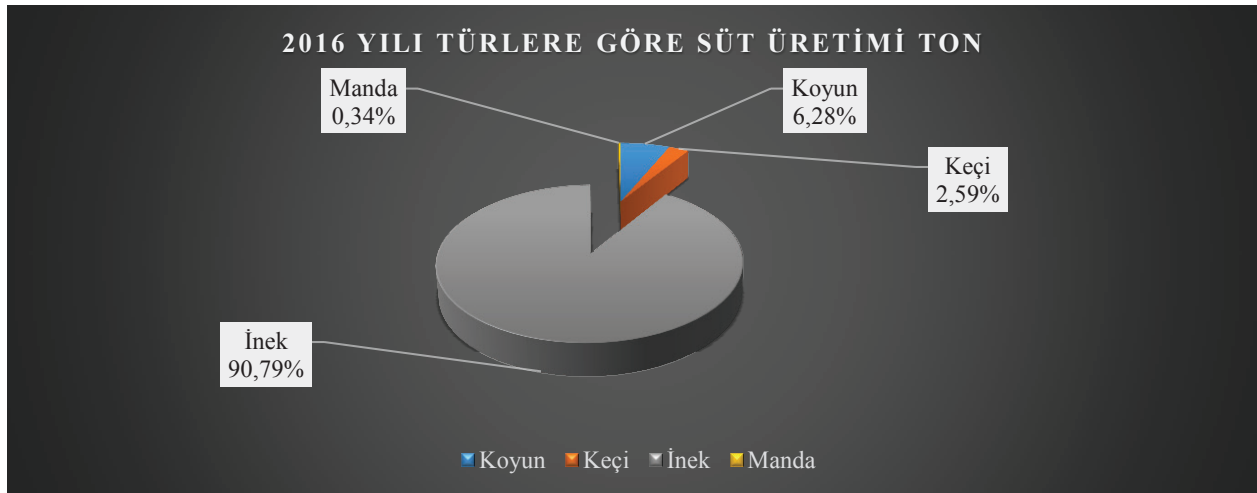
2002-2016 döneminde sağılan kültür sığırları varlığımız % 199 artış gösterirken yerli ırk sayısında % 58 düşüş yaşanmıştır. Son yıllarda suni tohumlama alanında gelişmeler, desteklemeler ve damızlık ithalatı, süt verimi yüksek kültür ırkı sayısında artışlara neden olmuştur. Aynı dönemde kültür ırkı sağılan sığır varlığındaki artış, toplam kültür ırkı sığır varlığındaki artışın oldukça üzerinde gerçekleşmiştir.

4.3 Süt Üretim Endeksi (2002=100)

Kaynak: TÜİK

2002-2016 döneminde süt üretiminde en fazla artış özellikle süt verimi ve sağılan hayvan varlığındaki artışa paralel olarak % 129 ile **keçi sütünde** gerçekleşmiş ve en hızlı artış 2009-2014 döneminde yaşanmıştır. İnek sütü üretiminde artış % 124 olurken, koyun sütü üretimindeki artış % 77, manda sütündeki artış % 24 olmuştur. Ülkemiz toplam süt üretiminin % 90,79'unu inek sütü, % 6,28'ini koyun sütü, % 2,59'unu keçi sütü ve % 0,34'ünü manda sütü oluşturmaktadır.

4.4 Tür ve Irklara Göre Sağılan Hayvan Varlığı, Verim ve Süt Üretimi

2012-2016 döneminde toplam sağılan büyükbaş varlığı %0,3; süt üretimi %5,1 sağılan küçükbaş varlığı %18,9; süt üretimi %19,1 artmıştır. Kaynak: TÜİK

SAĞILAN HAYVAN SAYISI VE SÜT ÜRETİMİ						
		2012	2013	2014	2015	2016
Sığır Yerli	Baş	956.758	897.097	752.623	720.833	654.051
	Baş Değişimi (%)	2,9	-6,2	-16,1	-4,2	-9,3
	Süt Üretimi (ton)	1.256.673	1.177.305	986.701	945.581	859.137
	Süt Üretimi Değişimi (%)	2,9	-6,3	-16,2	-4,2	-9,1
	Süt Verimi (kg)	1.313	1.312	1.311	1.312	1.314
Sığır Kültür	Baş	2.211.242	2.314.278	2.427.909	2.500.880	2.542.163
	Baş Değişimi (%)	18,4	4,7	4,9	3,0	1,7
	Süt Üretimi (ton)	8.554.402	8.946.131	9.383.812	9.672.573	9.825.300
	Süt Üretimi Değişimi (%)	18,2	4,6	4,9	3,1	1,6
	Süt Verimi (kg)	3.869	3.866	3.865	3.868	3.865
Sığır Melez	Baş	2.263.400	2.395.897	2.428.708	2.314.061	2.235.501
	Baş Değişimi (%)	15,3	5,9	1,4	-4,7	-3,4
	Süt Üretimi (ton)	6.166.762	6.531.573	6.628.337	6.315.366	6.101.826
	Süt Üretimi Değişimi (%)	15,5	5,9	1,5	-4,7	-3,4
	Süt Verimi (kg)	2.725	2.726	2.729	2.729	2.730
Manda	Baş	46.959	51.940	54.891	62.999	63.329
	Baş Değişimi (%)	16,8	10,6	5,7	14,8	0,5
	Süt Üretimi (ton)	46.989	51.947	54.803	62.761	63.085
	Süt Üretimi Değişimi (%)	16,4	10,6	5,5	14,5	0,5
	Süt Verimi (kg)	1.001	1.000	998	996	996
Büyükbaş	Sağılan Hayvan Sayısı (baş)	5.478.359	5.659.212	5.664.131	5.598.773	5.495.044
	Sağılan Hayvan Sayısı Değişimi (%)	14,1	3,3	0,1	-1,2	-1,9
	Süt Üretimi (ton)	16.024.827	16.706.956	17.053.653	16.996.281	16.849.348
	Süt Üretimi Değişimi (%)	15,8	4,3	2,1	-0,3	-0,9
	Süt Verimi (kg)	2.925	2.952	3.011	3.036	3.066
Koyun Yerli	Baş	12.374.732	13.491.002	13.586.214	14.348.611	14.160.816
	Baş Değişimi (%)	12,5	9,0	0,7	5,6	-1,3
	Süt Üretimi (ton)	973.619	1.062.274	1.069.441	1.129.237	1.113.469
	Süt Üretimi Değişimi (%)	12,5	9,1	0,7	5,6	-1,4
	Süt Verimi (kg)	79	79	79	79	79
Koyun Merinos	Baş	693.696	796.235	938.050	1.014.316	988.598
	Baş Değişimi (%)	23,2	14,8	17,8	8,1	-2,5
	Süt Üretimi (ton)	33.388	38.739	44.496	47.990	46.943
	Süt Üretimi Değişimi (%)	22,5	16,0	14,9	7,9	-2,2
	Süt Verimi (kg)	48	49	47	47	47
Keçi Kıl	Baş	3.439.708	3.878.404	4.322.503	4.483.672	4.466.406
	Baş Değişimi (%)	15,9	12,8	11,5	3,7	-0,4
	Süt Üretimi (ton)	367.208	413.444	460.518	477.824	476.234
	Süt Üretimi Değişimi (%)	15,4	12,6	11,4	3,8	-0,3
	Süt Verimi (kg)	107	107	107	107	107
Keçi Tiftik	Baş	62.564	64.914	77.666	94.822	88.699
	Baş Değişimi (%)	-3,7	3,8	19,6	22,1	-6,5
	Süt Üretimi (ton)	2.221	2.299	2.752	3.350	3.167
	Süt Üretimi Değişimi (%)	-4,1	3,5	19,7	21,7	-5,5
	Süt Verimi (kg)	35	35	35	35	36
Küçükbaş	Sağılan Hayvan Sayısı (baş)	16.570.700	18.230.555	18.924.433	19.941.421	19.704.519
	Sağılan Hayvan Sayısı Değişimi (%)	13,5	10,0	3,8	5,4	-1,2
	Süt Üretimi (ton)	1.376.436	1.516.756	1.577.207	1.658.401	1.639.813
	Süt Üretimi Değişimi (%)	13,4	10,2	4,0	5,1	-1,1
	Süt Verimi (kg)	83	83	83	83	83

2016 yılında sağılan sığır varlığı önceki yıla göre %1,9 azalışla **5.431.714 baş** olurken, bu azalışta yerli ırk ve melez ırk sağılan sığır varlığındaki düşüş etkili olmuştur. Sağılan sığır varlığı kültür ırkı için %1,7 artarken, melez ırkı için %3,4 yerli ırk için %9,3 düşüş göstermiştir.

4.4.1 Büyükbaş sütü üretimi

2016 yılında **büyükbaş sütü** üretimi önceki yıla göre % 0,9 azalışla **16.849.348 ton** gerçekleşmiştir. Büyükbaş sütü üretiminde manda sütünün payı sadece % 0,4'tür.

inek sütü üretiminin yaklaşık % 11,5'i İzmir, Konya, Balıkesir, Erzurum, Kars illerinde yapılmakta olup, **manda sütü** üretiminde **Samsun, İstanbul, Diyarbakır, Bitlis, Tokat, Muş** illeri yaklaşık % 50 paya sahiptir.

4.4.2 Küçükbaş sütü üretimi

2016 yılında **küçükbaş sütü** üretimi önceki yıla göre % 1,1 düşüşle **1.639.813 ton** olarak gerçekleşirken keçi sütü üretimindeki düşüş % 0,4, koyun sütü üretimindeki düşüş % 1,4'dür.

Küçükbaş sütü üretiminin % 30'u **Van, Konya, Şanlıurfa, Mersin, Ağrı, Antalya, Mardin** illerinden sağlanmaktadır. **Koyun sütü** üretiminde **Van, Konya, Şanlıurfa, Ağrı**; **keçi sütü** üretiminde **Mersin, Antalya ve Siirt** en önemli illerdir.

4.5 Süt Sığırcılığı İşletmeleri

Ülkemizde 2016 yılı itibariyle yaklaşık 1.160.371 adet süt sığırcılığı işletmesi bulunmaktadır. Bu işletmelerin % 55'ini 1-5 baş hayvana sahip işletmeler oluştururken 50 baş ve üzeri işletmeler sadece % 2,1'ini oluşturmaktadır. Toplam sağılan büyükbaş varlığımız dikkate alınınca işletme başına ortalama hayvan varlığı 4,7 baştır.

BÜYÜKBAŞ	Süt 2016			
Kapasite Aralığı (Baş)	İşletme Sayısı (Adet)	İşletmelerin Kapasitelere Göre Dağılımı (%)	Hayvan Sayısı (Baş)	Hayvan Mevcudunun Kapasitelere Göre Dağılımı (%)
1-5	640.194	55,17	1.553.186	13,34
6-9	220.169	18,97	1.565.556	13,56
10-19	179.033	15,43	2.334.762	21,01
20-49	96.777	8,34	2.636.568	25,66
50-99	18.917	1,63	1.206.525	13,19
100-199	4.036	0,35	509.160	5,91
200-499	980	0,08	271.985	3,36
500 Baş ve Üzeri	265	0,02	309.585	3,97
Toplam	1.160.371	100,00	10.387.327	100,00

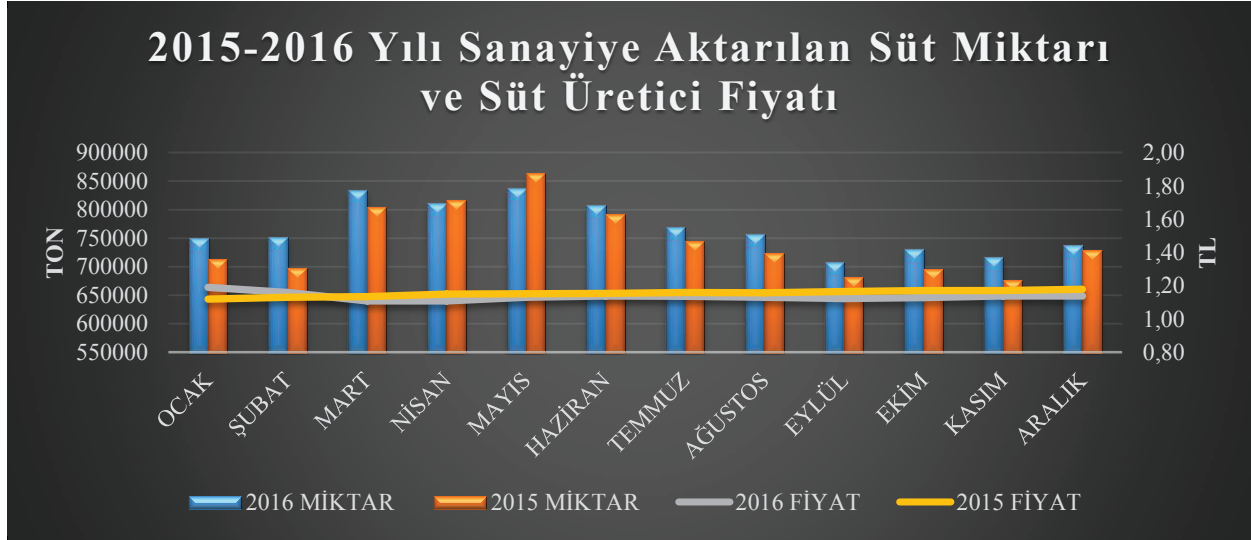
Kaynak: GTHB

2011 yılına göre işletme sayıları % 33,5 azalış gösterirken işletme ölçeklerinde artış olmuştur. 1-5 arası işletme sayısı % 38,9 azalırken 500 baş ve üzeri işletme sayısı 265 adet olmuştur.

2016 yılı hayvan sayısı en fazla olan işletme ölçeği 20-49 baş arası olmuştur. Bütün işletmelerde bulunan toplam hayvan sayısının % 25'i 20-49 baş arası işletmelerde bulunduğu görülmektedir.

4.6 Süt Üretiminde Dönemsel Arz

Sanayiye aktarılan süt miktarı üzerinden oluşturulan arz grafiğine göre ülkemizde mart-haziran dönemi süt arzının en yüksek olduğu dönemdir. Arz fazlalığı oluşan dönemlerde Çiğ Sütün Değerlendirilmesine Yönelik Destekleme Uygulaması Esasları Tebliği ile arz fazlası süt 2016 Mart ayı itibariyle Kurumumuz tarafından süt tozuna dönüştürülerek süt fiyatlarında istikrar sağlanmıştır.

Kaynak: TÜİK

4.7 Süt Ürünleri Üretimi

Ülkemiz gıda sanayi üretim değeri içinde süt ve süt ürünlerinin payı yaklaşık % 15'dir. Ülkemizde süt işleyen işletmelerin yaklaşık % 55'i Marmara ve Ege Bölgelerinde yer alırken, sanayiye giden sütün yaklaşık % 48'i ve üretilen sütün % 21'i 20 işletme tarafından toplanmaktadır.

2016 yılında entegre süt işletmeleri tarafından sanayiye aktarılan süt miktarı 9,2 milyon ton ile önceki yıla göre % 3,1 artış gösterirken, toplam süt üretimin yaklaşık % 50'sini oluşturmuştur.

Bölgelere göre üretilen inek sütünün sanayiye aktarılma oranı Ege ve Marmara Bölgesinde % 90'ın üzerinde iken İç Anadolu'da % 54, Doğu Anadolu Bölgesinde yaklaşık % 4 civarındadır.

TON	2012	2013	2014	2015	2016	2015/16 Değ. %
Toplanan İnek Sütü	7.932.485	7.938.510	8.625.742	8.937.141	9.213.189	3,1
İçme Sütü	1.250.169	1.298.061	1.310.535	1.378.600	1.444.980	4,8
Yoğurt	1.052.658	1.081.411	1.101.261	1.123.017	1.173.578	4,5
İnek Peyniri	539.409	574.137	603.547	637.643	638.397	0,1
Ayran	508.445	560.102	598.876	626.831	684.526	9,2
Yağsız Süt Tozu	47.174	39.951	59.811	66.159	78.231	18,2
Tereyağı	38.126	41.515	45.818	51.830	57.609	11,1
Yağlı Süt Tozu	35.118	38.926	51.268	46.351	45.966	-0,8
Kaymak	25.395	29.291	31.291	32.098	31.846	-0,8
Diğer Peynir	24.781	26.128	29.303	28.298	22.579	-20,2
Krema	9.104	4.472	8.779	12.067	14.320	18,7
Konsantre Süt	3.947	4.742	4.706	5.663	2.598	-54,1

Kaynak: TÜİK

Ülkemizde üretilen sütün çoğunluğu içme sütü yoğurt ve peynir olarak değerlendirilmektedir. 2016 yılında içme sütü üretimimiz önceki yıla göre % 4,8 artışla yaklaşık 1,4 milyon tondur. Süt ürünleri üretiminde en fazla artış % 18,2 ile yağsız süt tozu üretiminde gerçekleşmiştir.

4.8 Maliyet ve Parite

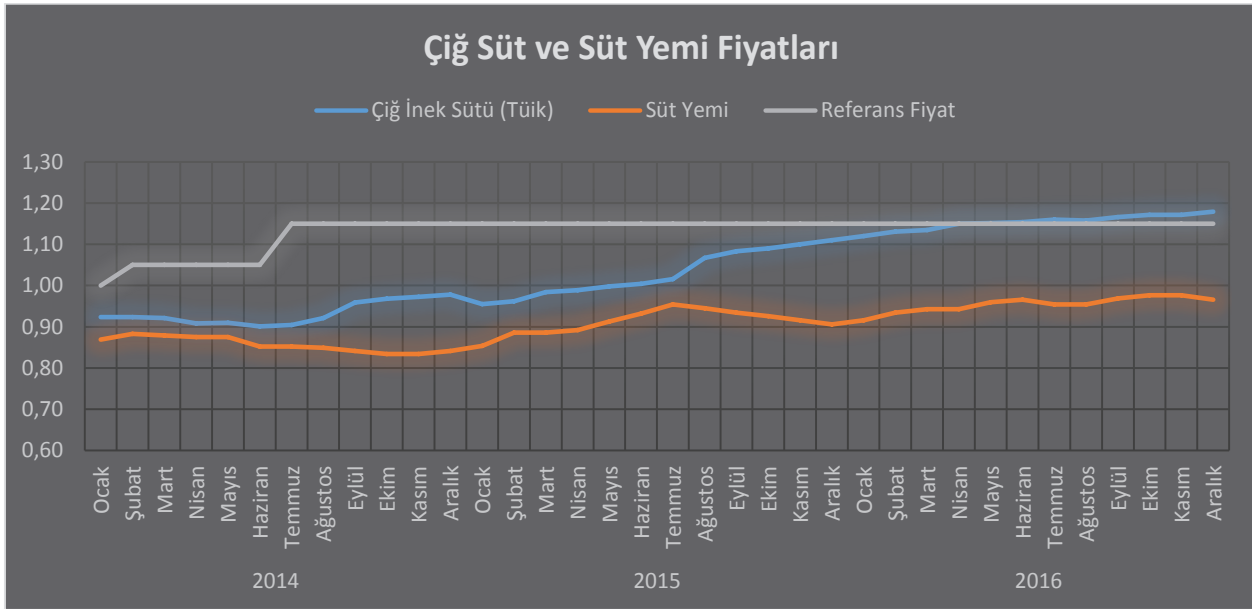
2015 yılı ortalarına kadar yüksek kaba yem fiyatları nedeniyle yüksek seyreden çiğ süt maliyeti daha sonraki dönemde kaba yem fiyatlarındaki gerilemeye bağlı olarak azalmıştır.

2016 yılında ortalama süt maliyeti 0,99 TL/kg olup süt/yem paritesi 1,18'dir.

YIL	2015							2016				
AY	OCAK	ŞUBAT	MART	NİSAN	MAYIS- HAZİRAN	TEMMUZ- AĞUSTOS- EYLÜL	EKİM- KASIM	OCAK	ŞUBAT	MART- HAZİRAN	TEMMUZ- EYLÜL	KASIM- ARALIK
Maliyet	0,98	1,00	1,01	1,01	0,95	0,93	0,92	1,00	0,98	0,98	0,97	1,04
Parite	1,22	1,22	1,21	1,22	1,2	1,2	1,21	1,23	1,21	1,21	1,15	1,12

Kaynak: Ulusal Süt Konseyi

2015 yılında süt yemi ortalama fiyatı geçen yıla göre % 4,7 artarak 955 TL/ton gerçekleşirken, 2016 yılında ortalama fiyat 931 TL/Ton ile 2015 yılına göre % 2,5 azalış göstermiştir. 2016 yılında çiğ süt üretici fiyatında azalış % 1,57 oranında olmuştur.

Kaynak: GTHB, TÜİK

Not: Yem fiyatları KDV dahil perakende satış fiyatı olarak hesaplanmıştır.

4.9 Fiyatlar

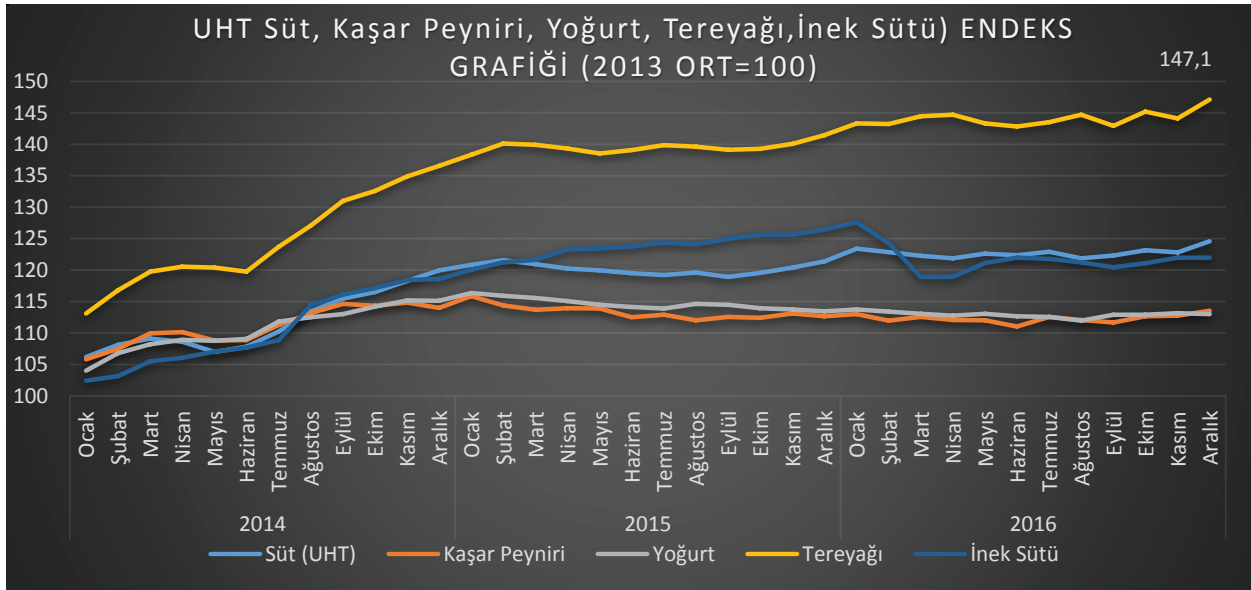
4.9.1 Üretici ve Tüketici Süt Fiyatları

KG/TL	2012	2013	2014	2015	2016	2010/2016 Değ. %	2015/2016 Değ. %
Tarım-Üfe							
İnek Sütü	0,89	0,93	1,03	1,15	1,14	34,12	-1,21
Tüfe							
Beyaz Peynir	14,25	15,56	18,02	19,35	19,66	47,01	1,58
Dondurma	11,29	12,14	13,49	14,97	16,60	64,51	10,85
Kaşar Peyniri	20,44	21,98	24,42	24,91	24,69	38,39	-0,88
Süt (UHT)	2,16	2,35	2,63	2,83	2,89	46,41	2,28
Tereyağı	21,72	23,05	28,75	32,18	33,22	88,16	3,24
Yoğurt	3,47	3,70	4,10	4,25	4,18	31,13	-1,58

Kaynak: TÜİK

TÜİK verilerine göre 2016 yılında tüketici süt ürünleri fiyatlarında üretici süt fiyatının üzerinde artışlar görülmüştür. UHT süt fiyatı % 2,28; beyaz peynir fiyatı % 1,58; dondurma fiyatı 10,85; tereyağı fiyatı % 3,24 artmış, yoğurt fiyatı % 1,58; kaşar peyniri fiyatı ise 0,88 azalmıştır.

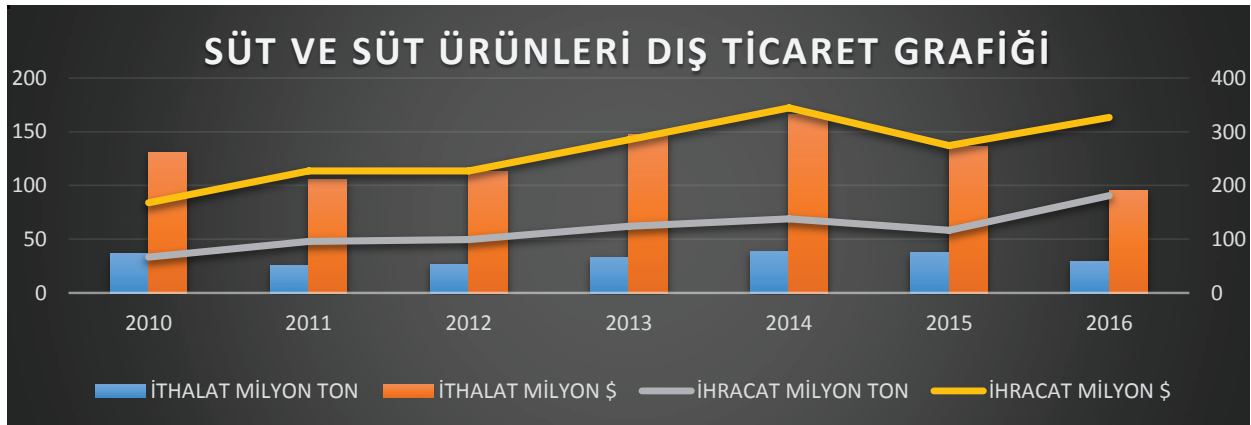
2012 yılı ortalamasına göre yapılan endeks hesaplamasına göre süt ürünleri tüketici fiyatlarındaki artış, çoğunlukla üretici çiğ süt fiyatlarının üzerinde gerçekleşmiştir. İthalatçı olduğumuz tereyağı fiyatında 2013 yılına göre % 47 fiyat artışı olmuştur.

Kaynak: TÜİK

4.10 Dış Ticaret

Süt ve süt ürünleri ihracatımız yıllar itibariyle artış göstermekte olup, 2016 yılı itibari ile de artış göstermiş ve **net dış ticaretimiz 232 milyon \$** olmuştur. Süt ve süt ürünlerinde **net ihracatçı** olduğumuz en önemli ürünler **peynir, peynir altı suyu, süt ve krema ile dondurma** iken **net ithalatçı** olduğumuz ürün **tereyağıdır**.

Kaynak: TÜİK

4.10.1 Süt ve Süt Ürünleri İthalatı

2016 yılında süt ürünleri ithalatımız önceki yıla göre % 30,5 azalışla 95 milyon \$ gerçekleşmiş bu değer % 46'sını 44 milyon \$ ile tereyağı oluşturmaktadır. 2010-2016 döneminde tereyağı ithalatımız % 15 artarak 14 bin tona ulaşırken, süt tozu ithalatımız % 100'e yakın azalarak yok denecek kadar az seviyelere gerilemiştir. 2016 yılında tereyağı ithalatımızın % 72'si Y. Zelanda, İrlanda, ve İsviçre'den gerçekleştirilmiştir. Peynir ithalatımızın

% 53'ü KKTC'den hellim, kaşar ve lor peyniri türleri olarak yapılmaktadır. Ayrıca, peynir ithalatımızda AB ülkeleri % 38 paya sahiptir.

İTHALAT		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2015/16 Değ. %
Süt ve Krema	Miktar (kg)	49.777	180.335	344.085	492.855	672.936	505.726	449.843	-11,1
	\$	131.724	396.645	885.929	1.581.987	2.428.007	1.588.648	1.351.294	-14,9
Süt Tozu	Miktar (kg)	12.462.283	2.683.136	73.450	49.558	81.589	106.120	179.577	69,2
	\$	37.868.406	8.386.964	267.529	222.318	456.796	494.058	639.379	29,4
Yoğurt	Miktar (kg)	1.700	21.175	496	362	1.527.667	514.898	47.746	-90,7
	\$	21.644	46.159	13.741	12.712	3.007.663	876.828	111.173	-87,3
Tereyağı	Miktar (kg)	11.744.393	10.266.436	15.136.292	19.612.775	22.157.020	19.165.383	13.517.157	-29,5
	\$	47.673.093	49.894.785	60.765.776	86.862.222	98.259.213	67.865.988	43.916.262	-35,3
Peynir	Miktar (kg)	5.204.028	5.947.998	6.900.986	8.011.033	9.538.585	10.923.314	10.590.238	-3,0
	\$	26.541.326	27.911.257	34.854.731	42.071.998	45.682.081	43.342.239	37.148.374	-14,3
Laktoz	Miktar (kg)	4.765.771	4.292.216	2.621.502	3.189.665	2.158.672	2.338.822	2.128.526	-9,0
	\$	6.949.517	7.417.978	7.381.711	9.206.774	6.732.129	5.911.760	4.708.850	-20,3
Dondurma	Miktar (kg)	1.502.957	1.553.876	751.803	779.453	999.365	1.878.585	827.158	-56,0
	\$	8.420.775	7.834.401	3.679.869	3.216.125	4.559.011	9.047.031	3.311.476	-63,4
Diğer	Miktar (kg)	671.953	651.720	1.160.926	1.001.949	1.439.286	2.065.359	1.237.092	-40,1
	\$	3.173.702	3.621.872	5.441.837	4.177.774	4.797.476	7.233.674	3.604.650	-50,2
TOPLAM	Miktar (kg)	36.402.862	25.596.892	26.989.540	33.137.650	38.575.120	37.498.207	28.977.337	-22,7
	\$	130.780.187	105.510.061	113.291.123	147.351.910	165.922.376	136.360.226	94.791.458	-30,5

Kaynak: TÜİK

13/03/2011 tarihli ve 27873 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2011/4 sayılı "İthalatta Gözetim Uygulamasına İlişkin Tebliğ" uyarınca laktoz'un da içinde yer aldığı süt proteinlerinin ithalatı ülke ayrımı yapılmaksızın gözetime tabi tutulmuş ve 2011-2015 döneminde laktoz ithalatımız % 50 azalmıştır.

4.10.2 Süt ve Süt Ürünleri İhracatı

2016 yılında yaklaşık 327 milyon \$ olan süt ve süt ürünleri ihracatımızın % 46'sını **peynir** ihracatı oluşturmuştur. 2016 yılında yapılan peynir ihracatımızın büyük çoğunluğunu eritme peynirler, taze peynirler ve kaşar peyniridir ve toplam peynir ihracatımızın % 78'i Irak ve Suudi Arabistan'a başta olmak üzere Kuveyt ve Birleşik Arap Emirlikleri'ne yapılmaktadır.

Diğer süt ve süt ürünleri ihracatımızın önemli parçaları olan laktoz ihracatımız geçen yıla göre % 4,2 azalarak 35 milyon \$, peynir altı suyu ihracatımız ise % 4,7 artarak 20 milyon \$ gerçekleşmiştir.

İHRACAT		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2015/16 Değ. %
Süt ve Krema	Miktar (kg)	6.387.354	17.101.924	18.561.631	17.821.992	19.356.237	15.037.411	18.085.180	20,3
	\$	12.478.231	21.527.578	25.320.363	26.608.066	29.906.128	21.973.148	20.449.432	-6,9
Süt Tozu	Miktar (kg)	924.463	10.030.268	1.319.099	4.652.510	14.098.644	8.376.624	56.448.704	573,9
	\$	3.643.067	30.764.934	3.888.136	15.796.257	55.756.901	14.895.906	84.584.610	467,8
Yoğurt	Miktar (kg)	7.335.382	6.473.150	4.390.043	3.137.165	1.318.768	1.674.511	1.196.626	-28,5
	\$	8.472.380	7.445.104	5.628.800	4.523.771	1.832.335	1.975.133	1.293.382	-34,5
Yayık Altı Süt, Krema, Kefir	Miktar (kg)	498.269	578.194	1.050.226	1.308.785	1.626.058	4.780.457	3.684.378	-22,9
	\$	938.141	1.131.951	2.013.812	2.511.050	3.151.631	11.681.452	9.000.885	-22,9
Peynir Altı Suyu	Miktar (kg)	8.969.465	14.437.425	18.806.900	32.737.128	40.857.183	24.043.360	33.693.222	40,1
	\$	7.904.338	13.715.575	18.560.989	33.417.950	43.860.082	19.085.949	19.987.788	4,7
Tereyağı	Miktar (kg)	211.908	551.055	297.852	393.657	321.114	300.511	262.658	-12,6
	\$	1.192.972	2.389.628	1.805.741	2.364.065	2.095.342	1.965.943	1.528.738	-22,2
Peynir	Miktar (kg)	26.781.722	30.525.277	35.154.193	39.760.178	41.640.967	41.763.091	45.732.343	9,5
	\$	102.014.520	114.197.387	128.968.248	153.790.592	166.370.396	162.947.058	150.388.224	-7,7
Laktoz	Miktar (kg)	16.595	784.789	1.422.070	3.433.850	3.039.752	2.903.189	4.422.721	52,3
	\$	36.796	972.192	2.156.576	4.040.882	3.731.279	2.037.460	3.146.799	54,4
Dondurma	Miktar (kg)	10.915.264	12.058.514	15.157.745	16.084.242	13.998.726	16.666.531	15.848.877	-4,9
	\$	26.521.486	31.273.944	36.283.789	38.227.404	34.569.518	36.387.743	34.867.258	-4,2
Diğer	Miktar (kg)	4.834.981	3.651.763	3.298.963	4.845.995	1.949.973	1.092.564	1.664.646	52,4
	\$	4.828.048	3.598.493	2.849.732	4.303.886	3.079.967	1.194.632	1.630.414	36,5
TOPLAM	Miktar (kg)	66.875.403	96.192.359	99.458.722	124.175.502	138.207.422	116.638.249	181.039.355	55,2
	\$	168.029.979	227.016.786	227.476.186	285.583.923	344.353.579	274.144.424	326.877.530	19,2

Kaynak: TÜİK

4.11 Tüketim

4.11.1 Kişi Başı Süt Tüketimi

Ülkemizde üretilen sütün sadece yaklaşık % 50'si sanayiye aktarılması nedeniyle kayıt dışı üretim % 50'nin üzerindedir. Kayıt dışılığın yüksek olması nedeniyle tüketim verileri net olarak hesaplanamamaktadır. TÜİK detaylı süt ürünleri üretiminde açıklanan rakamlara göre 2016 yılı içme sütü tüketimi 17,1 kg'dır. Dış ticaret verileri ile sanayiye aktarılan sütün haricinde kalan süt miktarının da hesaplama dahil edilmesiyle elde edilen verilere göre 2016 yılında kişi başı süt eşdeğeri tüketimi 259,3 kg tahmin edilmektedir.

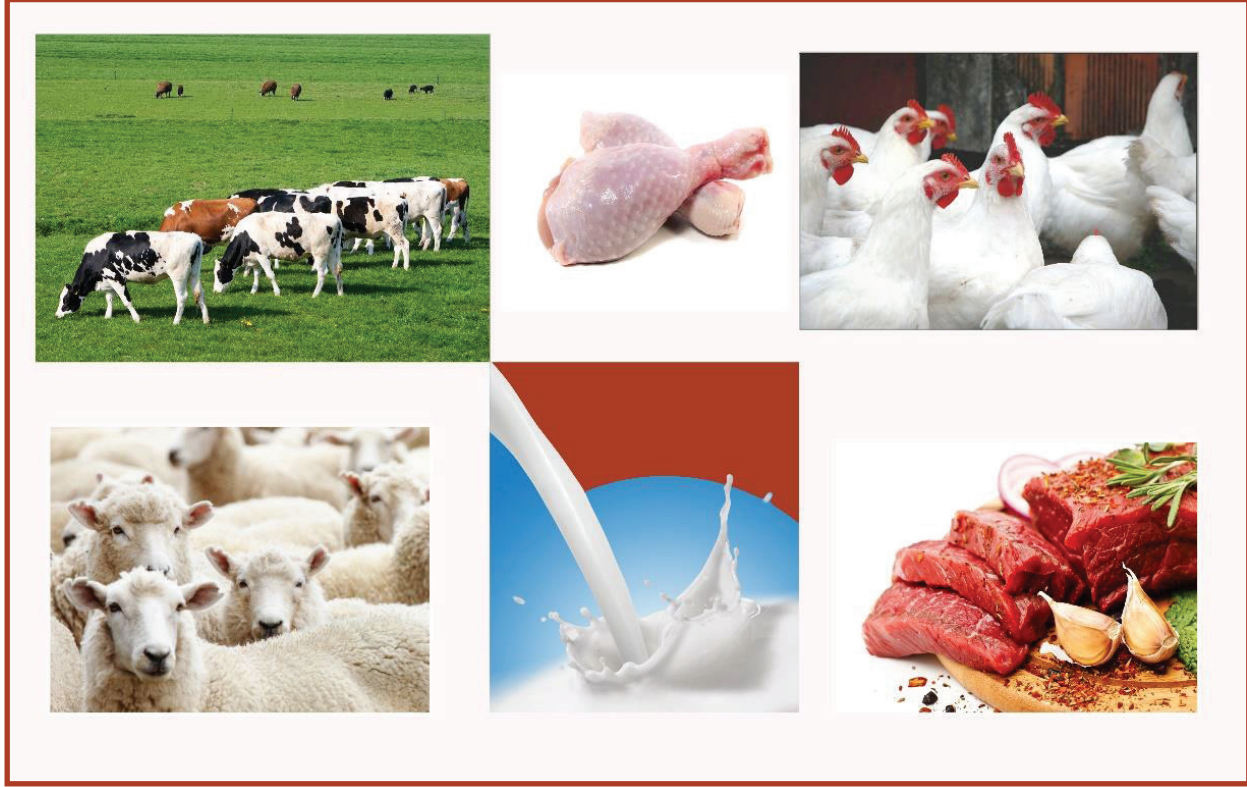
4.11.2 Hane Halkı Tüketimi

2013 yılı TÜİK hane halkı tüketim harcamaları anketi verilerine göre, aylık harcamaların % 2,7'sini süt, peynir ve yumurta oluşturmaktadır. 2013 yılında yapılan et ve et ürünleri tüketim sıklığı anketine göre, tüketicilerin;

- % 88,5'inin hemen hemen her gün süt ve süt ürünleri tükettiği,
- % 4,9'unun haftada iki kez,
- % 4,3'ünün haftada bir kez,
- % 0,9'unun ayda bir kez,

% 0,3'ünün hiç süt ve ürünü tüketmediği tespit edilmiştir.

5 ET VE SÜT KURUMUNUN SEKTÖR İÇİNDEKİ YERİ

Et ve Balık Kurumu 1952 yılında Kamu İktisadi Teşebbüsü olarak kurulmuş, ülkemiz besiciliğinin ve bu sahada özel sektörün gelişmesine büyük katkı sağlamıştır.

Etin işlenmesi, grading uygulamaları, kalite kriterlerine göre satış, kaliteli şarküteri üretimi ve çeşitlemeleri, modern et marketleri ilk olarak Kurumca başlatılmış, özel sektöre örnek olunmuş, bazen özel sektörle beraber çalışılmış, özel sektör bu konularda çeşitli zamanlarda yönlendirilmiştir.

Kurum, 1992 yılında özelleştirme kapsamına alınmış, 13 yıl özelleştirme kapsamında kalmış, 19 adet işletmesi satılmış, 3 adet işletmesi kapatılmış, 5 adet işletmesi ise başka kurumlara devredilmiştir.

2005 yılında ülke hayvancılığına ve çiftçilerimize katkı ve destek sağlamak için 8 adet işletmesi ile Et ve Balık Kurumu özelleştirme kapsamından çıkartılarak Tarım ve Köyişleri Bakanlığı ile ilişkilendirilmiştir.

Et ve Balık Kurumu 2005 yılından itibaren mevcut tesislerinde fiziki iyileştirme ve modernizasyon çalışmaları başlatmış olup, özellikle 2008 yılından itibaren Yozgat Et, Denizli Et ve Erzincan Tavuk kombinasyonunun Kuruma devredilmesini müteakip üretim ve depolama kapasitelerinde önemli artışlar olmuştur.

27.04.2013 tarih ve 28630 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2013/4553 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Devletin genel hayvancılık politikası çerçevesinde hayvancılık sektöründe düzenleyici ve destekleyici bir rol üstlenmesini temin etmek piyasa ekonomisi kuralları içerisinde sektörde tam rekabet koşullarının tesisine katkıda bulunarak kamu yararı ile faaliyetlerini sürdürmek amacıyla kurulan ve bir iktisadi teşekkülü Kurumumuzun adı Et ve Süt Kurumu Genel Müdürlüğü olarak değiştirilmiştir.

Et ve Balık Kurumunun özelleştirme kapsam ve programından çıkartılmasından sonra; 2006 yılında, daha önce Kuruma bağlı iken özelleştirilen Ağrı Et Kombinası, 2011 yılında Yozgat Et Kombinası, 2011 yılında İstanbul Depo Müdürlüğü açılmıştır. 09.07.2014 tarih ve 45 sayılı Yönetim Kurulu Kararı ile Denizli Et Kombinası açılmıştır.

8000 adet/saat kapasiteli Erzincan Tavuk Kombinası 06.11.2016 tarihi itibarıyla faaliyete geçirilmiştir. Sivas Kombinası ise 10.11.2016 tarihinde devralınmış olup tesis eksiklikleri tamamlandıktan sonra faaliyete geçirilecektir.

Zaman içerisinde şehir merkezlerinde kalan ve çevresel sorunlar yaşayan kombinalarımızın yerine gelişen şartlara, mevzuata, teknolojiye ve çevresel dönüşüme uyum sağlamak üzere şehir merkezlerinden uzak noktalara asgari maliyetle en yüksek verimin sağlanabileceği ileri teknolojiye sahip ve çevresel sorun oluşturmayacak yeni kombinalar yapılacaktır.

Kurumumuz Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde kalan 7 adet kombinası ve diğer bölgelerdeki 5 adet kombinası ile çiftçiye ve üreticiye garanti pazar olarak ve piyasayı re güle ederek yerinde istihdama katkı sağlamaktadır. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde özel sektörün bu sahaya daha fazla yatırım yapmasını teşvik etmektedir.

Et ve Süt Kurumu; besicilerin sıkıntıya düşmemeleri için, gerektiğinde müdahale alımları yapıp, stoklama yapmak suretiyle arz ve talep dengesini kurmak, et fiyatlarının maliyetin altına düşmesini önlemek ve üretimin devamına katkı sağlamak için, yılın her mevsiminde alım yaparak fiyat ve kalitede belirleyici olmaya devam etmektedir.

Mevcut kombinalarımız sayesinde Tarım Ürünleri Fiyat İzleme Sistemi TÜFİS’e doğru ve güvenilir veri girişi yapılmakta, bu sayede Kurum olarak doğru tarım politikalarının oluşturulmasına katkı sağlanmaktadır.

5.1 Kurumun Kuruluş Amacı ve Faaliyet Konuları

Kurumun yeniden yapılanarak hayvancılık sektöründe düzenleyici ve destekleyici bir rol üstlenmesini temin etmek, piyasa ekonomisi kuralları içerisinde sektörde tam rekabet koşullarının tesisine katkı yaparak tekelleşmenin önüne geçmek, karlılık ve verimlilik ilkeleri doğrultusunda kamu yararı da gözetilerek faaliyetlerini sürdürmek ve sermaye birikimine yardımcı olmaktır. Bu amaç doğrultusunda;

- Kasaplık hayvan, et, balık ve kümes hayvanlarını satın almak, satmak, gerektiğinde ithal etmek, işleyerek mamul hale getirmek, yan ürünlerini üretmek ve bunları muhafaza etmek, iç ve dış piyasada satmak ve değerlendirmek.
- Bakanlar Kurulu Kararı ve ilgili Bakanlık veya mercilerce verilecek görevleri yerine getirmek.
- Ülke hayvancılığını teşvik ederek istikrarlı bir şekilde geliştirilmesine yardımcı olmak.
- Halk sağlığı ve hayvan sağlığı açısından tehlike arz eden hastalıklara yakalanmış hayvanlarla, Bakanlığımızca şartlı veya mecburi kesime tabi tutulan hayvanları usulüne uygun kesimini yapmak ve ürünlerinin değerlendirilmesi veya imha edilmesini sağlamak.
- Amacı ile ilgili eğitim, etüt, araştırma ve geliştirme faaliyetlerinde bulunmak.
- Faaliyet konuları ile ilgili olmak üzere, yurt içinde ve yurt dışında;
 1. Tesisler kurmak, işletmek, satın almak, satmak, kiraya vermek veya kiralamak, bunlarla ilgili taahhüt ve müşavirlik hizmetlerini yapmak ve yaptırmak.
 2. Ticaretle iştigal etmek, pazarlama faaliyetleri kapsamında satış mümessillikleri, irtibat büroları, satış mağazaları, pazarlama şirketleri kurabilmek ve ana bayilik ile bayilikler verebilmek.
 3. Ana faaliyetlerinin tesisi için bir takım hizmetlerini taşımacılık, sosyal hizmetler, tahmil-tahliye, kesim ve parçalama, bakım-onarım ve benzeri dışarıdan hizmet satın alma yöntemiyle gördürebilmek.

2013 yılında Kurum isminin değiştirilmesini müteakiben yeniden yapılanma çalışmaları kapsamında süt ile ilgili görevlendirmeler yapılarak çalışmalara başlanmıştır.

DPB nezdinde gerekli girişimlerde bulunularak yeni şube müdürlüklerinin ihdası sağlanmış ve Mayıs 2014 tarihi itibarıyla Yönetim Kurulu Kararı ile;

1. Alım ve Üretim Dairesi Başkanlığına bağlı Süt Alım ve Üretim Şube Müdürlüğü,

2. Ticaret ve Pazarlama Dairesi Başkanlığına bağlı Süt ve Süt Ürünleri Pazarlama Şube Müdürlüğü,

3. Piyasa İzleme ve Değerlendirme Dairesi Başkanlığına bağlı Süt ve Süt Ürünleri Piyasası Şube Müdürlüğü kurularak alanları ile ilgili araştırma ve inceleme çalışmalarına başlamışlardır.

Kurumun ana statüsünde belirlenen faaliyetler kapsamında; çiğ süt ve süt ürünlerinin alım ve üretime ilişkin usul ve esasların belirlenmesi, mevzuat alt yapısının hazırlanması, yurt içi ve yurt dışı piyasa araştırmalarının yapılması, piyasa şartlarına göre pazarlama yöntemlerinin belirlenmesi, yurt içi ve yurt dışı süt ve süt ürünlerine ilişkin fiyatlar ile piyasa dengelerinin izlemesi ve değerlendirilmesi çalışmalarının yanı sıra sektörde yer alan konsey, birlik, kooperatif gibi tüm paydaşların çalışma ve toplantılarına katılarak sektör işbirliği ve çalışmalara katkı sağlanmıştır.

Kurumun müdahale etmesini gerektirecek bir durum olduğu süreçte verilecek görevleri yapmak için kurumsal yapı hazır hale getirilmiştir.

5.2 Süt Regülasyonunda ESK Dönemi

Piyasadaki süt fiyatlarının Ulusal Süt Konseyi tarafından belirlenen referans fiyatın altına inmesini engellemeyi amaçlayan Et ve Süt Kurumu, tarihinde ilk defa süt arzındaki fazlalıktan dolayı fiyatları regüle etmek ve damızlık sığırların kesime sevkini engellemek için süt piyasasına müdahale alımlarını başlatmıştır.

İlk resmi müdahale alımlarını 24 Mart 2016 tarihinde başlatan ESK, 2016 yılında süt üretici örgütleri üzerinden yaklaşık olarak 228 bin ton çiğ süt alımı gerçekleştirmiştir. Üretici örgütleri tarafından alınan bu sütler 14 farklı süt tozu tesisinde 20.072 ton yağsız süt tozu üretimine dönüştürülmüş ve sözleşme şartlarına göre kontrolleri yapılarak Kurumumuz tarafından satın alınmıştır. Satın alınan bu süt tozlarının yaklaşık 19.845 (tüm üretimin %99'u) tonu ihraç koşullu olarak satışları yapılmıştır. Böylece sistemin dengesini bozan arz fazlası süt yağsız süt tozuna dönüştürülerek yurtdışına satışı gerçekleştirilmiştir.

Kurumumuz, 2016 yılında olduğu gibi 2017 yılında Nisan sonu itibarı ile birlik ve kooperatiflerle sözleşme kapsamında 18 farklı süt tozu tesisinde yağsız süt tozu üretimi yaptırarak süt piyasasında müdahale alımlarına devam etmektedir. Kurumumuz süt sektöründe dengenin korunması kapsamında çiğ süt fiyatlarının Ulusal Süt Konseyi tarafından belirlenen referans fiyatın altına inmesini ve damızlık sığırların kesime sevkini engellemek için çalışmalarına devam etmektedir.

5.3 Sözleşmeli Besicilik Projesi

Et ve Süt Kurumu hayvancılığın bir meslek olarak yapılmasına katkıda bulunmak, besicilerimize pazar ve fiyat garantisi oluşturarak hayvancılığın sürdürülebilirliğini güvence altına almak, besiciliği geliştirmek ve yaygınlaştırmak amacıyla sözleşmeli besicilik projeleri geliştirerek uygulamaktadır.

Besicilerimize devlet eliyle fiyat ve pazar garantisi sunan sözleşmeli besicilik modeli son yıllarda daha da etkin kullanarak sektör planlı üretime teşvik edilmektedir. Üretici birlikleri ile yapılan anlaşmalar kapsamında sözleşmeli besiciliğin ülkemizde daha geniş kitlelere yayılması amaçlanmaktadır.

Sözleşme hükümleri çerçevesinde kesim takvimi belli olduğu için piyasaya düzenli et arzı sağlanmakta, üretici de yeni hayvan bağlama ve yem tedariki için yeni dönem planlaması yapabilmektedir. Yani besicilerimiz hangi dönemde ne kadar hayvan besleyeceğini, hayvanını nereye kaç liradan satacağını öngörebilmektedir.

Sözleşmeli besicilik modeli ile randıman esaslı alım usulü ile üreticilerin yetiştirdikleri hayvanlardan maksimum verim almaları sağlanmış, besi olgunluğuna gelmeden hayvanların kesilmesinin önüne geçilmiştir.

2011 yılında başlatılan sözleşmeli besicilik modelinde ilk yıl 57 üretici ile 13.833 baş, 2012 yılında 142 üretici ile 23.810 baş, 2013 yılında 340 üretici ile 25.154 baş, 2014 yılında 1.635 üretici ile 83.617 baş, 2015 yılında ise 848 üretici ile 113.912 baş hayvan için sözleşme yapılmıştır. 2016 yılında ise 376 üretici ile 60.668 baş hayvan için sözleşme yapılmıştır.

Sözleşme imzalayan besicilere, yaz besisi, erken kesim-geç kesim, nakliye, sözleşme primi gibi ek primler verilmektedir.

Et ve Süt Kurumu kombinalarının bulunmadığı illerde Bakanlığımızdan işletme onay belgesi alan kesimhanelerde besicilere mahallinde kesim hizmeti verilmektedir.

Toplumsal protein ihtiyacının yeterli oranda karşılanması için ülkemizin mevcut olan koyunculuk potansiyelinin tüketime dönüştürülmesi büyük önem taşımaktadır. Bakanlığımızın büyük önem gösterdiği küçükbaş eti üretimin artırılması ve tüketiminin yaygınlaştırılması bizim en temel hedeflerimizden birisidir.

Geçimini küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinden sağlayan üreticinin, emeğinin karşılığını alması için 2015 yılında ilk defa küçükbaş hayvan alımlarında da sözleşmeli besicilik modeli uygulanmıştır. Bu kapsamda Kurumumuz ile sözleşme imzalayan üreticilere sözleşme primleri verilmektedir.

5.4 Teşkilat Yapımız

Kombina ve tesislerimiz Adana, Ağrı, Bingöl, Denizli, Diyarbakır, Erzincan, Erzurum, Sakarya, Sivas, Van Ve Yozgat Kombina Müdürlükleri İle İstanbul Depo Müdürlüğünden oluşmaktadır.

1952

5.5 Kurum ve Franchise Mağazaları

Kurumumuz 1 depo, 12 kombina, 15 adet kombina satış mağazası ve 53 adet franchising mağazası ile faaliyetlerine devam etmektedir.

NO	İL	KURUM	FRANCHISE	TOPLAM
1	ADANA	3	3	6
2	AĞRI	1	-	1
3	ANKARA	4	10	14
4	BİNGÖL	1	-	1
5	BURSA	-	1	1
6	DENİZLİ	1	-	1
7	DİYARBAKIR	1	-	1
8	ERZURUM	2	-	2
9	İSTANBUL	-	26	26
10	İZMİR	-	3	3
11	KAYSERİ	-	2	2
12	KOCAELİ	-	3	3
13	MERSİN	-	1	1
14	SAKARYA	1	1	2
15	SAMSUN	-	1	1
16	TRABZON	-	2	2
17	YOZGAT	1	-	1
TOPLAM		15	53	68

5.6 Kombina Bilgileri

5.6.1 Kombinaların açılış yılları ve alanları

KOMBİNA ADI	AÇILIŞ YILI	TOPLAM ALAN (m2)	KAPALI ALAN (m2)
ADANA	1975	79.904	21.256
AĞRI	2007	104.247	17.067
BİNGÖL	1987	265.004	17.621
DENİZLİ	2014	24.178	11.101
DİYARBAKIR	1973	125.662	18.491
ERZURUM	1953	231.250	24.300
SAKARYA	1978	102.223	19.580
SİNCAN	1976	126.307	25.382
SİVAS	2016	89.023	11.722
VAN	1980	131.032	18.823
YOZGAT	2011	105.849	18.169
İSTANBUL DEPO	2011	605	605
TOPLAM	-	1.385.284	204.117
ERZİNCAN	2016	79.282	24.396

5.6.2 Kombinaların günlük kesim kapasiteleri

KOMBİNA ADI	DEPOLAMA KAPASİTESİ (TON)		
	DONDURMA TÜNELİ	SOĞUK MUHAFAZA	DONMUŞ MUHAFAZA
ADANA	26	504	1.160
AĞRI	35	39	249
BİNGÖL	48	96	1.500
DENİZLİ	101	255	850
DİYARBAKIR	50	144	450
ERZURUM	107	162	1.311
SAKARYA	62	139	1.460
SİNCAN	44	310	1.185
SİVAS	35	130	550
VAN	-	-	-
YOZGAT	25	75	450
İSTANBUL DEPO	0	65	20
TOPLAM	533	1.919	9.135
ERZİNCAN		600	2.000

5.6.3 Kombinaların depolama kapasiteleri

KOMBİNA ADI	KESİM KAPASİTESİ (GÜN/ADET)	
	BÜYÜKBAŞ	KÜÇÜKBAŞ
ADANA	320	2.000
AĞRI	320	2.000
BİNGÖL	360	2.600
DENİZLİ	150	400
DİYARBAKIR	320	2.000
ERZURUM	320	2.000
SAKARYA	360	2.600
SİNCAN	40	200
SİVAS	50	395
VAN	-	-
YOZGAT	100	300
İSTANBUL DEPO	0	0
TOPLAM	2.340	14.495
YILLIK KESİM KAPASİTESİ	585.000	3.623.750
ERZİNCAN	8.000 adet/saat Kanatlı	

İstanbul Depo Müdürlüğü kiralık binada faaliyet göstermektedir. Tekirdağ ilinde Sakarya Kombinasına bağlı Trakya bölge temsilciliğimiz bulunmaktadır.

5.7 Genel Alım, Üretim ve Satış Faaliyet Bilgileri

5.7.1 Yıllar İtibariyle Alım Faaliyetleri

Birim: Baş

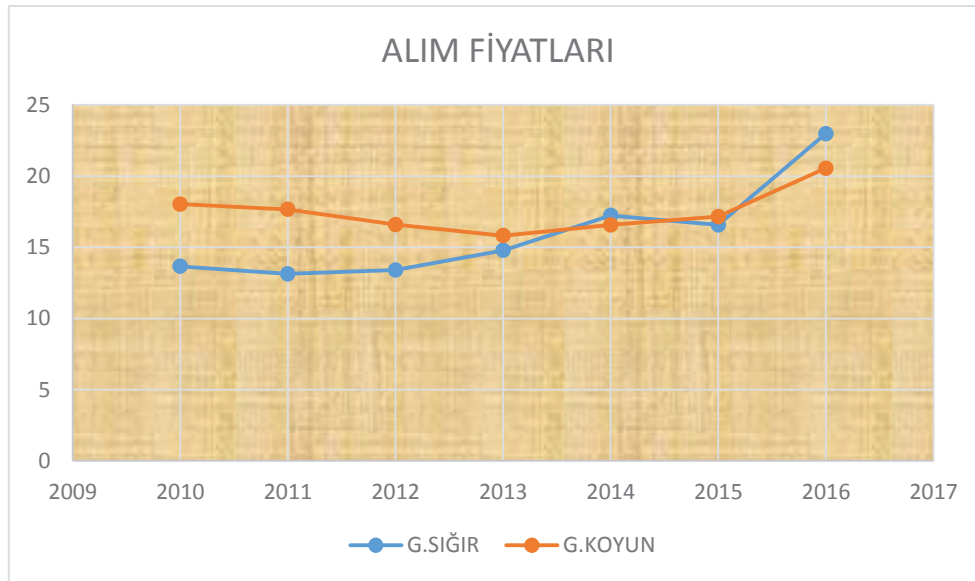
YILLAR	SIĞIR	KOYUN-KUZU	KANATLI
2010	176.001	9.418	3.874.451
2011	97.814	24.221	4.284.111
2012	121.686	45.228	2.527.370
2013	91.184	49.911	1.856.747
2014	104.961	44.919	2.017.960
2015	101.510	130.160	1.781.492
2016	139.082	115.304	1.676.475

Alım faaliyetlerine ithal ve mezbuh alımlar dahil edilmiştir.

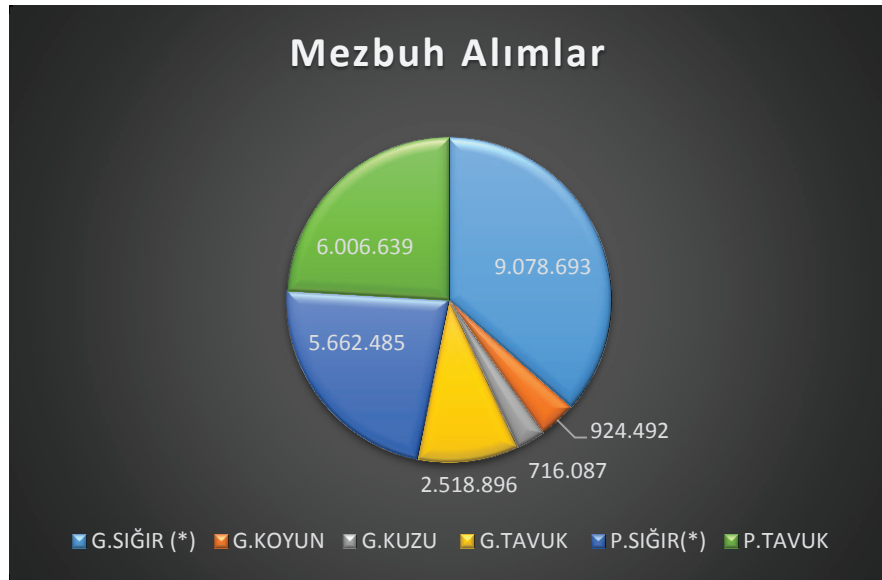
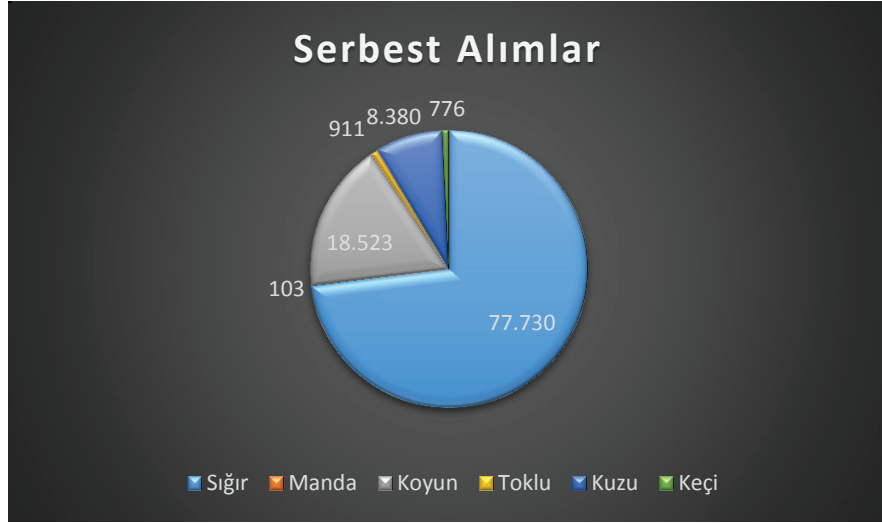
5.7.2 Yıllar İtibariyle Ortalama Alım Fiyatları

Birim: TL

YILLAR	G.SIĞIR	G.KOYUN
2010	13.66	18.03
2011	13.13	17.66
2012	13.40	16.59
2013	14.78	15.82
2014	17.23	16.57
2015	21.11	17.15
2016	22.97	20.55

5.7.3 2016 Yılı Tür Bazında Alımlar

5.7.4 2016 Yılı Canlı Kg Tavuk Alımlar

Kombinalar	Baş Adedi	Canlı Kilo	Et Kilo	Karkas Birim Kg.	Tutar (TL.)	Birim Fiyat (TL.)
ERZİNCAN	182.790	424.924	290.677	2,32	1.574.072	3,70

5.7.5 2016 Yılı İthal Besilik Sığır Alımlar

Kombinalar	Baş Adedi	Canlı Kilo	Canlı Birim Kg.	Tutar (TL.)	Birim Fiyat (TL)
ADANA	144.238	40.811.440	282,95	555.115.902,80	13,60
DENİZLİ	44.928	12.228.850	272,19	149.691.632,40	12,24
SAKARYA	78.805	21.924.655	278,21	318.931.772,43	14,55
YOZGAT	5.206	1.333.980	256,24	15.919.583,92	11,93
TOPLAM	273.177	76.298.925		1.039.658.891,55	

5.7.6 2016 Yılı İthal Kasaplık Sığır Alımları

Kombinalar	Baş Adedi	Canlı Kilo	Canlı Birim Kg.	Tutar (TL.)	Birim Fiyat (TL.)
ADANA	4.874	2.321.320	476	18.577.060	8,17
DENİZLİ	7.975	3.744.000	470	34.038.818	10,06
SİNCAN	32	19.914	622	167.701	8,47
SAKARYA	24.338	12.432.808	511	101.274.298	8,87
TOPLAM	37.219	18.518.042		154.057.876,17	

5.7.7 2016 Yılı Toplam İthal Alımları

TÜR	Baş	Canlı kg	Et kg	Tutar (TL)	Birim Fiyat
G.Sığır	28.103		9.078.693	100.417.159	11,06
P.Sığır			5.662.485	106.529.074	18,81
Kasaplık Sığır	37.219	18.518.042		154.057.876	8,89
Besilik Sığır	273.177	76.298.925		1.039.658.892	
TOPLAM	338.499			1.400.663.001	

05.05.2016 tarihli Resmi Gazete de yayımlanan 2016/8794 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Kurumumuza % 0 gümrük vergisi ile canlı büyükbaş hayvanlar, sığırlar ve diğerleri olmak üzere ithal yetkisi verilmiştir.

5.7.8 2016 Yılı Kurbanlık Sığır Alımları

Kombinalar	Baş Adedi	Canlı Birim Kg.	Karkas Birim Kg.	Tutar (TL.)	Birim Fiyat (TL.)
AĞRI	315	94.888	301,23	1.258.527,00	13,26
ERZURUM	604	198.509	328,66	2.516.514,00	12,68
DENİZLİ	450	147.156	327,01	1.829.520,00	12,43
YOZGAT	1.931	755.956	391,48	10.346.548,00	13,69
TOPLAM	3.300	1.196.509		15.951.109,00	

5.7.9 2016 Yılı Süttozu Alımı

Kombinalar	Süt Tozu (Kg)	Tutar (TL.)	Alım Gideri (TL)	Birim Fiyat (TL.)
ADANA	1.574.150	14.931.565	410.393	9,75
DENİZLİ	9.599.232	91.198.429	1.575.395	9,66
SAKARYA	2.654.831	25.305.641	506.141	9,72
SİNCAN	4.937.939	46.865.460	643.111	9,62
TOPLAM	18.766.152	178.301.095,30	3.135.040	9,67

Kurumumuz sütte arz fazlasını azaltmak ve düşen süt fiyatlarını Ulusal Süt konseyi tarafından belirlenen fiyatlara getirmek amacıyla 24 Mart 2016 tarihinden itibaren birlik ve kooperatiflerle sözleşme kapsamında 18 farklı süt tozu tesisinde yağsız süt tozu üretimi yaptırarak süt piyasasında müdahale alımları yapmaktadır.

Satın alınan bu süt tozlarının yaklaşık 19.845 (tüm üretimin %99'u) tonu ihraç koşullu olarak satışları yapılmıştır.

5.7.10 2016 Yılı Süttozu Satışı

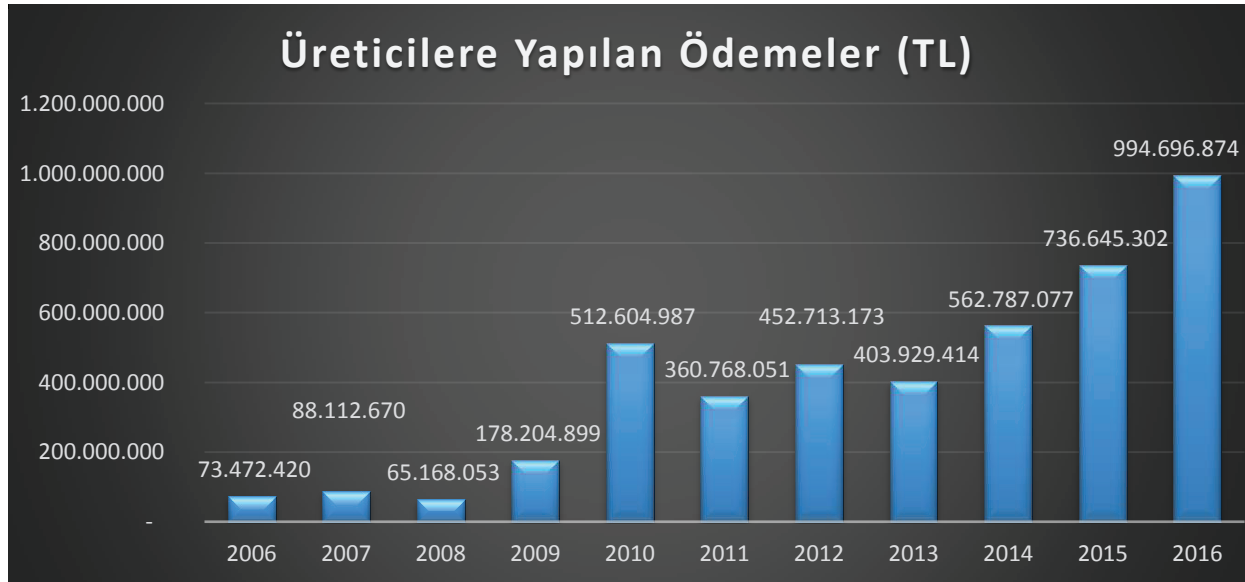
Kombinalar	Süt Tozu (Kg)	Süt Tozu Satış Maliyeti Tutar (TL.)	Süt Tozu Satış Hasılatı Tutar (TL.)	Kar/Zarar Tutar (TL)
ADANA	1.438.225	14.036.274	11.326.150	-2.710.124
DENİZLİ	8.558.525	82.704.944	68.761.345	-13.943.599
SAKARYA	2.575.075	25.031.624	19.539.513	-5.492.111
SİNCAN	4.295.872	41.345.536	34.248.483	-7.097.054
TOPLAM	16.867.697	163.118.378	133.875.490	-29.242.888

5.7.11 Yıllar İtibariyle Et Üretim Faaliyetleri

Birim: Ton

YILLAR	SIĞIR-MANDA	KOYUN-KUZU KEÇİ	TAVUK
2010	33.901	214	7.895
2011	24.605	518	10.543
2012	29.244	800	4.214
2013	21.495	535	
2014	23.804	877	
2015	27.842	2.775	9.205
2016	39.940	2.312	8.817

5.7.12 2016 Yılı Üreticilere Yapılan Ödemeler

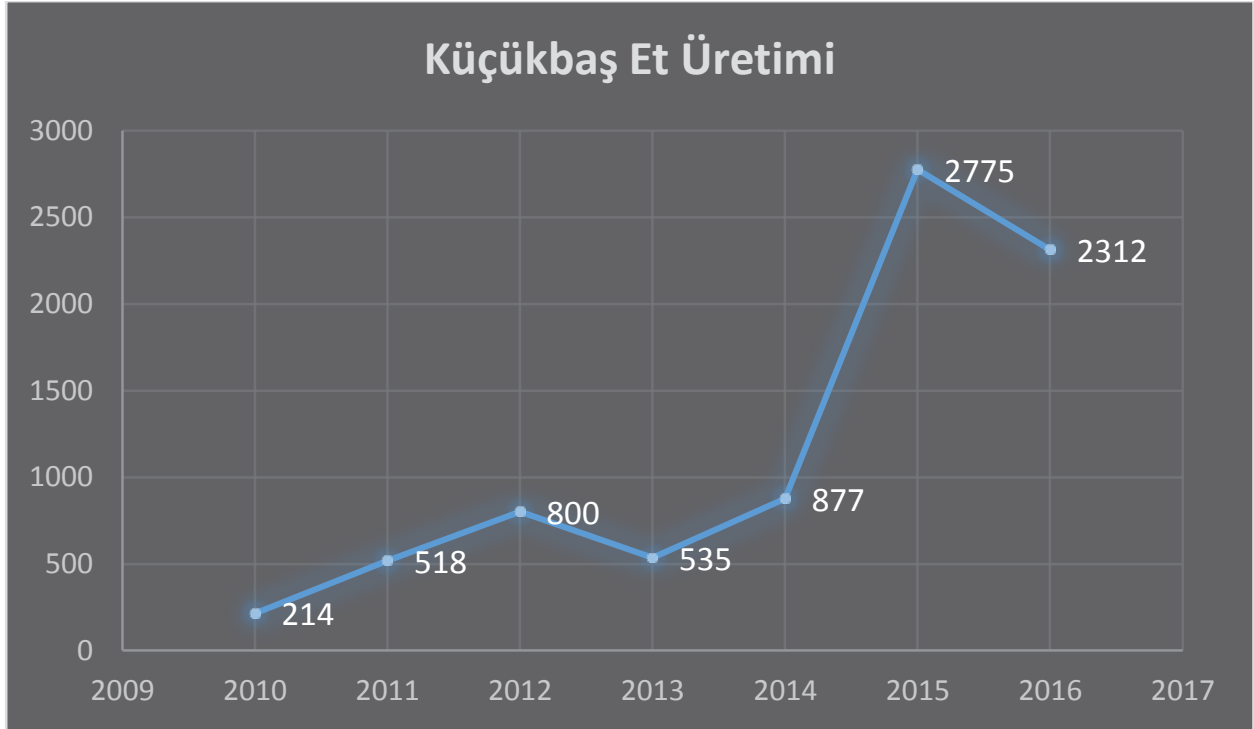
Bu grafikte 2016 yılı yapılan ödemelere besilik sığır dahil edilmemiştir.

5.7.13 Yıllar İtibariyle Küçükbaş Et Üretimi

Birim: Ton

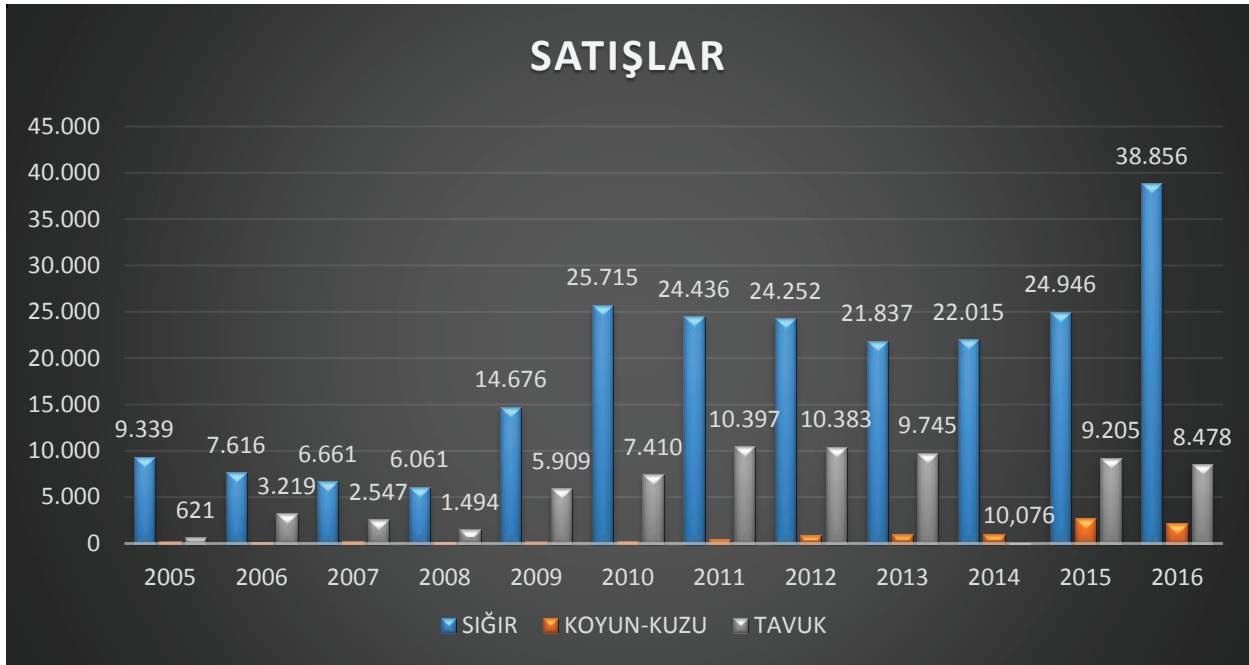

Küçükbaş üretimlerimiz 2014 yılında 877 ton iken 2015 yılında % 68 artarak 2.775 ton olmuştur. 2016 yılında ise % 17 düşüş göstermiştir.

5.7.14 Yıllar İtibariyle Satış Faaliyetleri

Birim: Ton

YILLAR	SIĞIR	KOYUN-KUZU	TAVUK
2005	9.339	195	621
2006	7.616	112	3.219
2007	6.661	213	2.547
2008	6.061	131	1.494
2009	14.676	174	5.909
2010	25.715	255	7.410
2011	24.436	464	10.397
2012	24.252	835	10.383
2013	21.837	927	9.745
2014	22.015	961	10,076
2015	24.946	2.714	9.205
2016	38.856	2.115	8.478

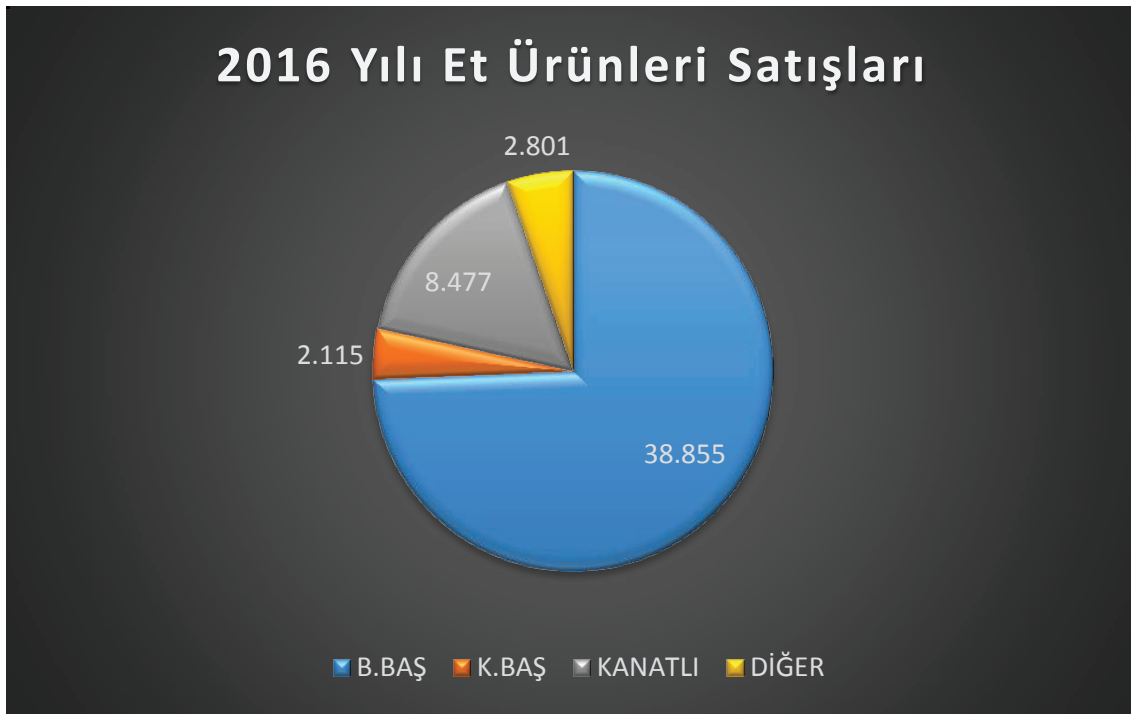
Satış faaliyetimize parça et satışı dahil edilmiştir 2015 yılı kırmızı et satışımız 27.660.000 kg iken 2016 yılında %48 artarak 40.971.000 kg satış gerçekleşmiştir.

2015 yılı beyaz et satışımız ise 9.205 kg olup 2016 yılında 8.478.000 kg satış gerçekleşmiştir.

5.7.15 2016 Yılı Satışlarımız ve Müşteri Dağılımı

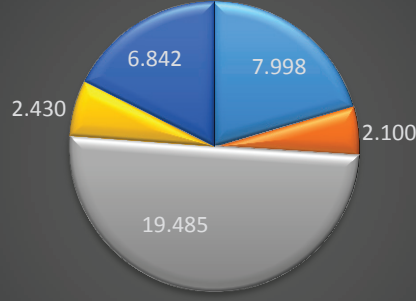
Birim: Ton

MÜŞTERİLER	G.SIĞIR	P.SIĞIR	KÜÇÜKBAŞ	BEYAZ ET	DONMUŞ ÜRÜN
MSB BİRLİKLERİ	6.198	1.800	908	4.756	1.246
J.G.K BİRLİKLERİ	2.100	-	292	980	375
KAMU-ÖZEL	19.096	389	15	411	32
KURUM MAĞAZALARI	-	2.430	72	326	401
FRANCHISEE MAĞAZALARI	-	6.842	828	2.004	747
TOPLAM	27.394	11.461	2.115	8.477	2.801

MÜŞTERİLER	SIĞIR (Ton)	%
MSB BİRLİKLERİ	7.998	21
J.G.K BİRLİKLERİ	2.100	5
KAMU-ÖZEL	19.485	50
KURUM MAĞAZALARI	2.430	6
FRANCHISEE MAĞAZALARI	6.842	18
TOPLAM	38.855	100

2016 Yılı Sığır Eti Satışları

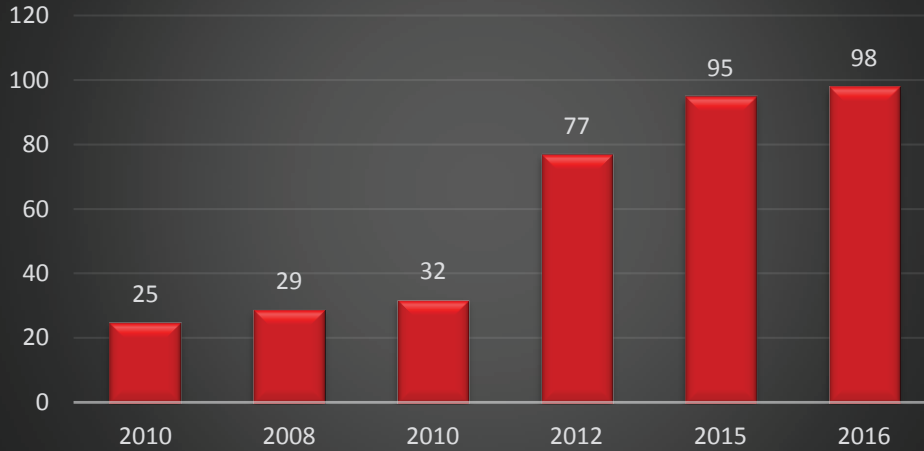

■ MSB BİRLİKLERİ
 ■ J.G.K BİRLİKLERİ
 ■ KAMU-ÖZEL
 ■ KURUM MAĞAZALARI
 ■ FRANCHISEE MAĞAZALARI

2016 yılı sığır eti satışlarımızda Kamu ve özel kuruluşlar % 50 oran ile ilk sırada yer almaktadır. Franchisee mağazalarına yapılan satışlar ise 2015 yılında toplam satışların % 23 ü iken mağaza sayısının düşüşüne bağlı olarak 2016 yılında % 18 olmuştur.

5.7.16 Yıllar İtibariyle Et Ürün Çeşitlerimiz

Ürün Çeşitleri

Ürün çeşitlerimiz gittikçe artmaktadır. 2012 yılında 77 olan ürün çeşidimiz 2015 yılında 95 2016 yılında 98 olmuştur.

DANA KIYMA	FÜME DİL	KOYUN PİRZOLA	TOKLU GÜVEÇ (KABURGA)
DANA KUŞBAŞI	EKSTRA PASTIRMA	KOYUN GÜVEÇ (KABURGA)	TOKLU BUT ŞİŞ
DANA BİFTEK-ROSTO	EKSTRA PASTIRMA DİLİMLİ	KOYUN BUT ŞİŞ	TOKLU BUT FIRIN
DANA PİRZOLA	TAVUK BURGER	KOYUN BUT FIRIN	TOKLU BUT KÜLBASTI
DANA KONTRFİLE	DANA BURGER	KOYUN BUT KÜLBASTI	GÖVDE KEÇİ
DANA BONFİLE	YOZGAT KAVURMA	KOYUN BUT	KEÇİ BUT
DANA BİFTEK STRAGONOF	SIĞIR EBK KAVURMA	KOYUN KOL	KEÇİ KOL
DANA BİFTEK SOTE	BİNGÖL KAVURMA	KOYUN Gerdan	KEÇİ PİRZOLA
DANA GULAŞ	ISIL İŞLEM GÖRMÜŞ SUCUK (ACISIZ)	GÖVDE KUZU ETİ (KUYRUKSUZ)	KEÇİ Gerdan
DANA ŞİŞ	ISIL İŞLEM GÖRMÜŞ SUCUK (ACILI)	KUZU ÇATAL BUT	KEÇİ GÜVEÇ (KABURGA)
GÖVDE TAVUK	TÜRK SUCUK	KUZU KOL	GÖVDE ÇEPIÇ
TAVUK SPECIAL BUT	SOSIS	KUZU Gerdan	ÇEPIÇ BUT
TAVUK BAGET	FISTIKLI SALAM	KUZU GÜVEÇ	ÇEPIÇ KOL
TAVUK PİRZOLA (DERİLİ)	MACAR SALAM	KUZU PİRZOLA	ÇEPIÇ PİRZOLA
SPECIAL TAVUK GÖĞÜS (MUZ)	PASTIRMA	KUZU ÇORBALIK KEMİK	ÇEPIÇ Gerdan
TAVUK KANATSIZ TÜM GÖĞÜS	PASTIRMA DİLİMLİ	KUZU BUT FIRIN	ÇEPIŞ GÜVEÇ (KABURGA)
TAVUK KANAT UÇSUZ	JÖLE İŞKEMBE	KUZU KOL KUŞBAŞI KEMİKSİZ	GÖVDE OĞLAK
TAVUK FİLETO (DERİSİZ)	AKÇAABAT KÖFTE	KUZU BEYTİ-KIYMA	OĞLAK BUT
TAVUK FİLETO (DERİLİ)	İNEGÖL KÖFTE	KUZU BUT KÜLBASTI	OĞLAK KOL
TAVUK TAŞLIK	ADANA KÖFTE	KUZU BUT ŞİŞ	OĞLAK PİRZOLA
TAVUK KARACİĞER	KASAP KÖFTE	GÖVDE TOKLU	OĞLAK Gerdan
TAVUK KALÇALI BUT	MİSKET KÖFTE	TOKLU BUT	OĞLAK GÜVEÇ (KABURGA)
TAVUK FLETO KUŞBAŞI (DERİSİZ)	SIĞIR KIYMA TİPİ KAVURMA	TOKLU KOL	KUYRUK YAĞI
TAVUK FLETO DİLİMLİ (DERİSİZ)	TEKİRDAĞ KÖFTE	TOKLU PİRZOLA	
TAVUK BUT IZGARA ETİ (KEMİKSİZ-DERİSİZ)	GÖVDE KOYUN	TOKLU Gerdan	

6 ET VE SÜT KURUMUNUN YERLİ VE ULUSLARARASI RAKİPLERİYLE KARŞILAŞTIRILMASI

6.1 Türkiye Üretimi ile ESK Et Üretimini Karşılaştırılması

YILLAR	BÜYÜKBAŞ KESİM (ESK)		BÜYÜKBAŞ KESİM (TÜRKİYE)		ET ÜRETİMİNDE ESK PAYI (%)
	BAŞ	TON	BAŞ	TON	
2010	122.659	30.251	2.617.966	621.971	4,9
2011	82.981	20.384	2.579.020	646.521	3,2
2012	109.748	26.712	2.459.000	801.080	3,3
2013	91.184	23.112	3.433.126	869.628	2,7
2014	104.961	24.774	3.714.457	882.525	2,8
2015	101.510	27.844	3.766.468	1.015.252	2,8
2016	139.082	39.940	3.901.806	1.059.546	3,7

Kaynak: TÜİK, ESK

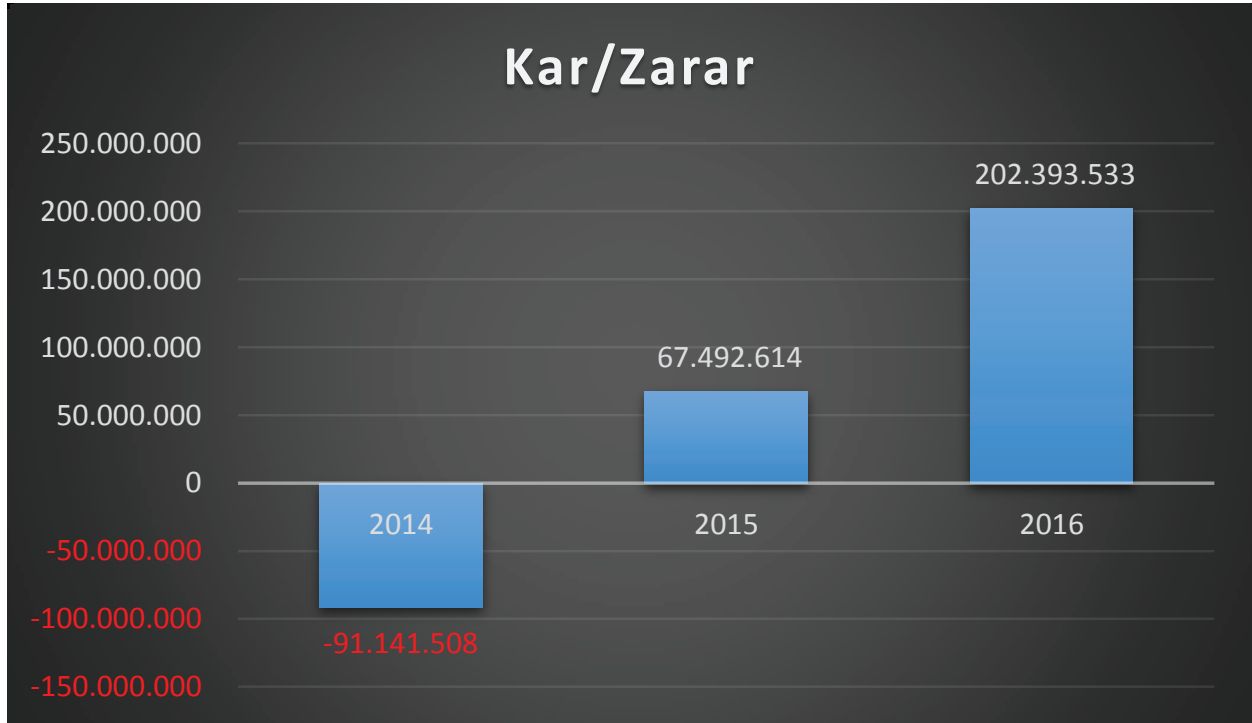

YILLAR	KÜÇÜKBAŞ KESİM (ESK)		KÜÇÜKBAŞ KESİM (TÜRKİYE)		ET ÜRETİMİNDE ESK PAYI (%)
	BAŞ	TON	BAŞ	TON	
2010	9.418	214	8.093.130	158.747	0,13
2011	24.221	518	5.586.622	130.394	0,39
2012	45.228	800	4.638.456	114.764	0,69
2013	49.911	535	6.299.135	126.497	0,42
2014	44.919	1.041	6.767.528	125.748	0,82
2015	130.160	2.775	7.007.652	134.011	2,00
2016	115.304	2.312	5.839.980	113.496	2,00

Kaynak: TÜİK, ESK

2016 yılında Et ve Süt Kurumunun ülkedeki sığır eti sektöründeki payı yaklaşık % 4'dür. Küçükbaş üretiminde ise payımız % 2 civarındadır.

6.2 Kar/Zarar Durumu

Kurumun 2016 yılında net satış hasılatı bir önceki yıla göre % 189 artmış olup 2.491.843.708 TL olmuştur. Grafikte de görüldüğü gibi dönem karımız 202.393.533 TL dir.